

DICȚIONARUL
LIMBII ROMÂNE

E. Cobanu
03.2013

ACADEMIA ROMÂNĂ

DICTIONARUL
LIMBII ROMÂNE

ÎNTOCMIT ȘI PUBLICAT DUPĂ ÎNDEMNUL ȘI CU CHELTUIALA

MAIESTĂȚII SALE REGELUI
CAROL I

TOMUL I
PARTEA I
A—B

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE SOCEC & Comp. și C. SFETEA
1913.

ACADEMIA ROMÂNĂ, chiar dela începutul ei, pe când se numia Societate Academică, a căutat să alcătuească un Dicționar al limbii române, și în anul 1869 a însărcinat pe membrii săi I. Eliade-Rădulescu, A. T. Laurian și I. C. Massim cu elaborarea unui asemenea proiect. Acești membri, ajutați mai târziu de colegii lor I. Hodoș și G. Bariț, au dat la lumină *Dictionariulu limbii romane și Glossariu, care coprinde vorbele d'in limb'a romana straine prin originea sau form'a loru, cumu si celle de origine indouiosa*. Meritoasa lucrare însă nu corespunde cerințelor științei, deși autorii au terminat-o cu cel mai mare zel.

În anul 1884, Protectorul Academiei Române, M. S. Regele Carol I, deschizând într'o ședință festivă sesiunea generală, a ridicat din nou chestiunea Dicționarului și a pus la dispoziția Academiei și mijloacele materiale trebuitoare.

În urma acestui generos îndemn, Academia Română a încredințat lucrarea celui mai renumit lingvist ce-l aveau Românii în acel timp, d-lui B. P. Hașdeu, care a început opera sa sub titlul „*Magnum Etymologicum Romanice*“; însă în decurs de 13 ani d-l Hasdeu a publicat trei volume, cuprinzând numai litera A și începutul literei B, și o vieață de om nu ar fi fost în stare să ducă la capăt lucrarea sub forma aceasta.

În anul 1897 însărcinarea de a alcătui Dicționarul s'a dat d-lui profesor universitar Al. Philippide, căruia i s'au adăos colaboratori, pentru strângerea materialului, d-nii S. Fl. Marian, membru al Academiei Române, J. Urban Jarník, profesor la Universitatea din Praga, și patru foști studenți ai d-lui Philipide aleși de d-sa. Extragerea materialului lexical a ținut 2 ani, după cari d-l Philippide a început redactarea. Dar și de astă dată planul lucrării a fost atât de vast, încât sfârșitul ei nu se putea prevedea decât într'un timp foarte îndepărtat. Comisiunea Dicționarului, aleasă de Academie încă din anul 1897 și care a rămas până astăzi compusă din d-nii I. Kalinderu, T. Maiorescu, N. Quintescu, D. Sturdza și Gr. Tocilescu, a propus — pentru o mai grabnică

înaintare — câteva prescurtări la planul de lucrare al d-lui Philippide. Însă d-l Philippide nu s'a învoit cu modificările propuse, și la 1 Ianuarie 1906 lucrarea a fost încredințată d-lui profesor Sextil Pușcariu, membru corespondent al Academiei Române, care a prezentat un program în conformitate cu dorințele Comisiunii. Programul se publică în fruntea acestui întâiu fascicul, rămânând ca introducerea pentru întreaga operă să apară la sfârșitul ei.

D-l Pușcariu lucrează după materialul lexical cules în cea mai mare parte de d-l Philippide și de colaboratorii săi, iar în lucrarea sa este ajutat de d-nii profesori C. Gălușcă și C. Lacea pentru prima redactare a materialului, de d-l profesor I. Rădulescu-Pogoneanu pentru revizuirea părții formale a lucrării, pentru controlarea traducerii franceze și pentru redactarea neologismelor, precum și de alți colaboratori pentru extragerea și rânduirea cuvintelor.

București, Martie 1907.

CUVÂNTĂRI
PRIVITOARE LA DICȚIONARUL LIMBII ROMÂNE
ROSTITE ÎN ACADEMIE
DE
MAIESTATEA SA REGELE

I.

Cuvântare rostită la 23 Martie 1884.

Având onorul de a fi membri ai acestei adunări, Regina și Eu venim totdeauna cu bucurie în mijlocul d-voastre, spre a ascultă discuțiile voastre științifice, pe cari le urmărim cu un interes neîncetat. Însă cum poate să fie altfel, când lucrările de căpetenie ale Academiei sunt istoria și limba, temeliiile existenței noastre naționale? Țara datorește astăzi Academiei un șir de documente istorice, ascunse până acum și cari au fost scoase din întunec prin ostenele neobosite ale membrilor ei, răspândind nouă lumină asupra trecutului neamului românesc. Nu mai puțin însă trebuie să ne ocupăm și de viitor. . . de limba noastră, care s'a păstrat neatinsă în câmpiile roditoare ale Dunărei, în plaiurile mărețe ale Carpaților, aceste ținuturi încântătoare, descrise cu măiestrie și în o limbă așa de curată de poetul nostru popular V. Alecsandri. Ce sarcină mai dulce poate avea Academia decât a lua sub paza sa această limbă veche, pe care poporul o înțelege și o iubește? Măntinim dar aceste frumoase expresiuni întrebuințate de străbuni, și nu ne temem de cuvinte cari au căpătat de veacuri împământenirea: *Superflua non nocent*.

Ce limbă are norocul de a dispune de patru cuvinte pentru o însușire, care trebuie să fie mândria fiecărui popor, care trebuie să fie scrisă pe steagul fiecărei armate: *voinicie, vitejie, bravură, eroism*? Să ne ferim însă de o îmbelșugare de expresiuni moderne, cari, nepunând o stavilă la timp, va înstrăina poporului limba sa.

Am fost îndemnat a roști aceste câteva cuvinte prin dragostea pe care o am

pentru frumoasa și bogata limbă română și fiind încredințat că dorința mea— îndrăznesc a zice și a Academiei — nu va rămâne un «*pium desiderium*».

Supun dar la chibzuirea d-voastre, dacă nu ar fi folositor de a face un fel de «*Etymologicum magnum Romaniae*», conținând toate cuvintele vechi, cari altmintrelea vor fi pierdute pentru generațiunile viitoare: *Verba volant, scripta manent*.

Spre a sprijini această întreprindere, pentru care patru, cinci, șase ani vor fi trebuincioși, pun în fiecare an modesta sumă de șase mii lei la dispoziția Academiei.

Într'adevăr, lucrarea aceasta este foarte întinsă, poate că nemărginită; să ne amintim însă cuvântul lui Horațiu: *Est modus in rebus, sunt certi denique fines* și sunt convins că opera Academiei, care își va ridică și-si un monument nepieritor, va fi încoronată de o izbândă fericită.

II.

Cuvântare rostită la 1 Aprilie 1891.

Privesc ca o coincidență fericită, că tocmai în anul suirii Mele pe Tronul României s'a pus temelie Academiei noastre, care serbează astfel al 25-lea an al constituirii sale împreună cu acela al Domniei Mele. Cu vii mulțumiri Mi-aduc aminte de ziua când am venit pentru întâia dată în mijlocul Societății Literare, cunoscând încă puțin limba română, și când bătrânul Heliade, salutându-Mă cu urări călduroase, exprimă nădejdea că Mă voi îngrijii de hrana sufletească a Românilor. Tot în acelaș an, la solemnitatea inaugurării, prezidată de d-l Ștefan Golescu, ministrul își sfârșia cuvântarea sa asigurând că națiunea întreagă, și Eu în deosebi, vom urmări cu inima și cu mintea lucrările d-voastre.

Aproape un pătrar de secol a trecut de atunci, și în acest lung șir de ani am avut neîncetat cel mai viu interes pentru tânăra Societate Academică, care, sub ochii noștri, a crescut, s'a dezvoltat și a ajuns a fi o însemnată instituțiune de cultură, având înrăuririle cele mai binefăcătoare asupra limbii și literaturii noastre. Fericită eră cugetarea d-lui N. Krețulescu și hotărârea răposatului C. A. Rosetti, care ceruse, sunt tocmai 25 de ani, convocarea grabnică a unei societăți literare, având mai întâiu de toate scopul de a se ocupa de limba și literatura română. Cu drept cuvânt, zicea acest mare patriot, fiind Ministru al Instrucțiunii publice, în referatul său, că prin schimbarea literelor vechi, fără pregătire destulă, și prin transformarea repede a sistemului nostru politic, s'a adus în limba română o mare perturbație, care,

nepunându-i-se capăt la timp, ar putea chiar că aibă rele influențe asupra însuș spiritului național. Din norocire, această teamă a putut fi înlăturată prin silințele Societății Literare, cu toate că, la început, piedicile erau mari și luptele destul de arzătoare, mai ales din cauza neînțelegerii ivite asupra stabilirii ortografiei, neînțelegere provocată prin diferitele vederi între susținătorii etimologismului și acei ai fonetismului. Lupta aceasta, ale cărei faze ar trebui descrise de o pană ca aceea a președintelui actual al Academiei, d-l Ion Ghica, a răspândit însă lumină, și în sfârșit s'a stabilit o învoială care a dat roade bune; dovadă vădită sunt publicațiile Academiei dela 1881 până astăzi.

Rezultatele dobândite într'un pătrar de veac pot dar fi privite cu vie mulțumire. Frumoasa limbă română, în al cărei geniu M'am silit a pătrunde și pe care am îmbrățișat-o cu atâta căldură și dragoste, s'a întărit pe temelie trainică și a reinviat în vechea sa strălucire. Însă, cu toate perturbațiile, dânsa n'ar fi putut niciodată să fie primejduită, având rădăcini prea adânci și un razim prea puternic în cărțile bisericești, în cronici și în poezia populară.

Literatura bisericească, cu toate înrâuririle slavone și grecești, este un izvor bogat al limbii vechi, păstrând unitatea în scriere și vorbire, și a fost astfel adevărata legătură între toți Românii din diferitele țeri.

Cetirea acestor cărți vechi, cari înalță sufletul și cari sunt o mângâiere în ceasul de suferință, deschide scriitorilor noștrii un câmp întins și arată că limba strămoșească este limba noastră clasică, având pentru popor un sunet așa de atrăgător. Cronicarii noștri ne grăesc în această frumoasă limbă trecutului și zugrăvesc într'un mod cumpătat, însă în coloare așa de vie, furtunile și luptele crâncene înfruntate de Români, încât fiecare trebue să fie cuprins de mirare, cum neamul românesc a putut să biruească atâtea greutăți și să stăpânească atâtea primejdii, cari îl aduceau adesea la marginea prăpastiei, fără a fi fost înghițit de valurile îngrozitoare ale vremurilor turburate și întunecoase de pe atunci.

D-l M. Kogălniceanu, în patriotica sa precuvântare a Letopisețelor, scrisă cu măiestrie, zice cu drept cuvânt: «...Provedința luă de mână pe națiunea noastră ca pe o fiică iubită între fiicele cele mai iubite, o scotea din toate pericolele și o realță mai tânără și mai zdravănă decât fusese înaintea orei pieirii»

Poezia populară răsfrânge într'un chip minunat aceste vremuri grele ale unui trecut plin de nesiguranță și de durere. Pe când munca intelectuală, dorința și trebuința de a învăța și de a-și ascuți mintea s'au deșteptat și au luat o desvoltare însemnată cu vieața politică, poezia eră, de veacuri, adânc sădită în inima Românului, și orice popor s'ar putea fâli cu cugetările — unele mărețe, altele drăgălașe și atrăgătoare — adunate în această comoară bogată a limbii noastre. Simțimintele înalte, spiritul răsboinic, durerea și nădejdea, tânguirea și mângâierea, cari răsufală în acest frunziș poetic, sunt tocmai oglinda unui trecut plin de bărbăție, de încercare și de necazuri, un învățământ puternic pentru generațiile prezente și viitoare. Mândru poate fi dar poporul român de geniul său poetic, pe aripele căruia s'a ridicat la o înălțime care

l-a ferit de înrâuriri străine și nepriincioase, ocrotind chiar credința și naționalitatea sa. Poezia a devenit astfel cea dintâi temelie a limbii, un adevărat tezaur al istoriei, un izvor nesecat al literaturii române.

Poveștile și legendele, cântecele și doinele, rămase, de veacuri, ascunse în văile sălbatice ale Carpaților, sau rătăcind prin câmpiile roditoare ale Dunărei, trebuie să răsune adeseori în Academie, spre a însufleți lucrările sale; ele trebuie să strălucească deapănarea ca o podoabă a neamului românesc, și ne vor aminti și pe iubitul nostru Vasile Alecsandri, care, trecând într' o vieată mai fericită, a lăsat un gol așa de simțitor în mijlocul nostru, al cărui nume însă va rămâne neșters în inimile tuturor.

Nu se poate dar tăgădui că literatura bisericească, cronicarii și poezia populară cuprind un material prețios și că au avut o influență din cele mai fericite asupra limbii române, de care cunoscutul geograf Hoffmann zice, în opera sa dela 1840, că «este atât de bogată, încât dacă s'ar cultivă, ar merita să fie limba a tot genului uman».

Academia primind la întemeierea sa, ca un sfânt depozit, paza, îngrijirea și dezvoltarea limbii, trebuie să fie mândră de această însărcinare, care este și vrednică de o așa înaltă adunare literară.

Etymologicum magnum Romaniae ce am propus, sunt șapte ani, să fie alcătuit și a cărui încheiere sper încă a o vedeă, va arăta lumii învățate ce comori însemnate de cuvinte felurite și de cugetări înalte și frumoase sunt ascunse în limba și literatura noastră. Această operă, odată sfârșită, va rămâne un monument nepieritor.

Urez din tot sufletul ca Academia să strălucească în totdeauna prin lucrările sale, să încălzească toate inimile românești și ca ușile sale să fie deschise pentru întâlniri pacifice și lupte științifice, un teren pe care toți Românii să poată întinde o mână frățească.

Renumerele Academiei noastre, încă tânără, deși serbează nunta sa de argint, trebuie să aibă un răsunset departe peste hotarele țerii, spre a atrage în capitala României pe bărbații însemnați, cari să se încredințeze că vechile Principate Dunărene s'au transformat într'un centru de civilizație și de pro-pășire și au devenit, prin vitejia armatei — ce a uimit lumea prin avântul său și tăria sa — un Stat puternic și neatârnat, stabilit pe temelii așa de tari, încât nici o sguđuire nu-l mai poate sdruncina.

Sunt adânc convins că iubitul Meu nepot, Moștenitorul Coroanei, care face dejă parte din Academie ca membru onorar, va ști, în ziua când va fi chemat de Pronie a împlini înalta Sa misiune, să mănțină tradițiunile noastre și să dea sprijinul Său pentru prosperarea acestui însemnat așezământ de cultură al patriei noastre.

III.

Cuvântare rostită la 18 Martie 1894.

Simt totdeauna o vie mulțumire, când pot arăta Academiei marele interes ce am pentru activitatea sa. Viu dar astăzi cu deosebită plăcere în mijlocul d-voastre, spre a vă aduce urările Mele de bună venire și a lua parte la lucrările d-voastre.

Sunt tocmai zece ani, de când am întemeiat un premiu anual pentru o carte cuprinzătoare a tuturor cuvintelor limbii române, așa de bogată în felurite expresiuni. Un început, de o erudițiune vrednică de admirațiune, s'a făcut. Toți dorim să ne bucurăm într'un timp nu prea depărtat de această lucrare însemnată, și mai ales noi, cari am trecut pragul unei jumătăți de secol din viața noastră. Prin «Magnum Etymologicum Romaniae», distinsul său autor, ca și Academia, își vor ridica un monument nepieritor; iar Eu pururea voiu fi mândru că am îndemnat la o muncă, ce va deveni un izvor nesleit pentru limba noastră și filologie.

Mulțumindu-vă pentru simțimintele de dragoste și credință, ce Academia îmi mărturisește în toate împrejurările, și mai cu seamă în fericitele evenimente ce privesc familia Mea, declar ședința deschisă.

IV.

Cuvântare rostită la 1 Aprilie 1905.

Urările cu cari și de astă dată salutați venirea Mea printre domniile voastre și credincioasele mărturisiri ce Mi le roștiți din partea Academiei, îmi sunt deosebit de scumpe. Cu aceeaș căldură de inimă vă mulțumesc și vă reinnoesc statornicul Meu interes pentru lucrările voastre.

Mă bucur de câte ori am prilejul de a lua cuvântul în acest locaș, unde am auzit atâtea conferințe atrăgătoare și disertațiuni iscusite, cari au răspândit lumini nouă asupra trecutului nostru și îndrumări înțelepte pentru propășirea științei, adunând astfel un material de mare preț pentru lărgirea templului care adăpostește sufletul neamului românesc.

La temelia acestui templu se află limba, această duioasă limbă românească, care Mi-a devenit îndoit de scumpă din ziua când am auzit-o răsunând pe buzele neuitatei Mele copile și de când, spre a mea mângâiere, urmașii Mei o grăesc în jurul Meu.

Mănat de această simțire, am propus Academiei, acum 21 de ani, întoc-

mirea dicționarului «*Etymologicum magnum Romaniae*», având mai ales în vedere culegerea și păstrarea acestor cuvinte vechi, cari — deși obârșia lor este slavonă, grecească sau turcească — alcătuiesc originalitatea și bogăția limbii. Dorința Mea eră ca Academia să scape aceste odoare amenințate a cădea în uitare, redându-le locul la care au drept și să puie o stavilă la acest val de nepăsare pentru graiul bătrânesc, stârpind totodată buruienile neologismului care înnăbușe limba strămoșească. Limbile își au într'adevăr vieța lor proprie, care se dezvoltă după niște reguli statornice; însă înrăurirea scriitorilor de frunte și a academiilor asupra acestei dezvoltări este de asemenea netăgăduită.

De ce să ne ferim de aceste locuțiuni vechi, cu obârșie așa de curată, ca aceea a liturgiei și a letopisețelor țerii, și cari nici măcar arhaisme nu sunt, deoarece le întâlnim în limba bisericii și a poporului? Mult mai de temut sunt aceste neologisme sterpe, cu formă și înțeles pocite, cari nu aduc nici o idee nouă, ci izgonesc numai cuvinte curat românești, spre a le înlocui cu altele străine cu înțeles absolut identic, ca spre pildă: «avansare» în loc de «înaintare», «voiaj» în loc de «călătorie».

Aceste parazite răutăcioase sunt mii: numărul lor crește pe zi ce merge și sfârșitul va fi schilodirea limbii. Strecurarea lor o datorim în mare parte vieții politice, obiceiurilor apusene și educațiunii copiilor în străinătate. Aceste înrăuriri n'au fost totdeauna norocite, nu numai asupra limbii, ci și asupra moravurilor, cari au pierdut poate mai mult decât au câștigat. Urmarea cea mai de plâns a acestei greșite îndrumări este șanțul ce se sapă între limba claselor culte și neprihănită limbă a poporului. Despărțenia aceasta trebuie dar cu orice preț preîntâmpinată ca o primejdie pentru neamul românesc, a cărui unitate se întemeiază pe legea și limba sa. Știu că Academia și un mănunchiu de scriitori vrednici luptă cu o patriotică osârdie spre a alungă această vătămătoare cotropire, însă râvna și silințele tuturor nu vor fi de prisos spre a duce la bun sfârșit această operă de însănătoșare.

Iată pricina pentru care o grabnică dare la lumină a dicționarului este atât de dorită de Mine. Îmi dau seama de greutatea lucrării, de timpul ce cere; totuș, cred că în acest lung șir de ani s'ar fi putut îndeplini în mare parte programul alcătuit. Dacă mai zăbovim, știrbirea și schimonosirea limbii se vor întinde tot mai mult; iar îndreptarea va fi cu atât mai anevoioasă. Aștept dar cu nerăbdare ca *Etymologicum* să fie cât mai curând pus în mâna tuturor, avându-se grija ca întocmirea lui să fie cât de întreagă, cu un număr de citațiuni bine alese, însă limitat, spre a nu se înnămoli lucrarea într'o prea mare întindere. Perfectiunea lui are mai puțină însemnătate decât ființa lui.

Sunt încredințat că domniile voastre veți întâmpină aceste mici îndrumări ce Mi-am permis a le așterne ca un semn al viei Mele dorințe de a vedea *Etymologicum* odată desăvârșit, spre cinstea Academiei și folosul generațiilor viitoare.

RAPORT CĂTRE COMISIUNEA DICȚIONARULUI.

Aștept dar cu nerăbdare ca Etymologicum să fie cât mai curând pus în mâna tuturor, avându-se grija ca întocmirea lui să fie cât de întreagă, cu un număr de citațiuni bine alese, însă limitat, spre a nu se înnămoli lucrarea într'o prea mare întindere. Perfecțiunea lui are mai puțină însemnătate decât ființa lui.

M. S. REGELE
căt-re Academie, la 1 Aprilie 1905.

Am citat în fruntea acestui raport cuvintele Augustului Inițiator al Dicționarului, căci în ele se cuprinde programul după care voiu lucră. Dorința M. S. Regelui este și dorința Academiei și a întregii națiuni românești. Chiar cu lipsuri și cu greșeli, Dicționarul va aduce deocamdată mai bune servicii decât făgăduința unei lucrări desăvârșite. Să nu uităm, că este cu mult mai ușor a îndreptă greșelile și a completa lipsurile unei opere isprăvite, decât a ocoli ivirea lor în decursul lucrării, oricât de conștiincioasă și de îndelungată ar fi munca noastră.

Ținta mea nu poate fi a da un dicționar ideal și — cel puțin în împrejurările de astăzi — nerealizabil, ci numai a mă apropia de acest ideal, întru cât se poate într'un timp cât mai scurt. Dintre condițiile care mi se păreau că garantează buna reușită a unui dicționar, am primit numai pe cele indispensabile și am renunțat la acelea cari ar fi putut face lucrarea mai completă, dar ar fi întârziat-o prea mult.

În alcătuirea programului pe care îl voiu desfășura în cele următoare am fost ajutat și de prețioasele observațiuni și indicări publicate în *Analele Academiei Române* de Comisiunea Dicționarului și cuprinse mai cu seamă în rapoartele făcute de d-l I. Kalinderu.

Întreaga lucrare se împarte în trei părți distincte:

- I. *Materialul lexical,*
- II. *Redactarea și*
- III. *Tipărirea lui.*

I. MATERIALUL LEXICAL.

ADUNAREA MATERIALULUI.

Prin faptul că Academia mi-a pus la dispoziție cele vreo câteva sute de mii de extrase culese de d-l A. Philippide și de colaboratorii săi, am fost scutit de cea mai anevoioasă dintre lucrările pregătitoare, de munca grea și obositoare a adunării materialului. Acest material face abstracție de numirile de persoane și de localități și de lexicul dialectelor: aromân, meglenit și istro-român, dar e scos, în schimb, din opere literare daco-române din toate timpurile și de pretutindeni. Judecând după lista cărților extrase și după cuvintele redactate până acuma, d-l A. Philippide a dat o deosebită atențiune scriitorilor moldoveni din sec. XVII-lea, epocii dela sfârșitul secolului XVIII-lea până la Alecsandri și Odobescu, lui Eminescu și generației următoare, apoi literaturii populare, întru cât ea a fost publicată în volume și reviste speciale. La acest material sunt în fericita situațiune a mai adăogă vreo 55.000 de extrase adunate de mine, mai ales din scriitorii cei mai noi, cari prin stilul lor bogat în expresii populare contribuiesc mult la desvoltarea limbii noastre literare. Ori cât de bogat ar fi acest material, e natural că el poate fi îmbogățit prin extragerea de cărți nouă.

Sunt multe scrieri vechi de cea mai mare importanță, cari au rămas necercetate. Ca să nu pomenim altele, vom numi aici numai *Palia dela Orăștie*, *Pravila de Govora* și *Noul testament de Bălgrad*, care se distinge, mai mult chiar decât Biblia dela 1688, printr'o limbă frumoasă și îngrijită. Manuscripte n'au fost extrase de loc, iar dintre publicațiunile de documente vechi, în cari mai cu seamă se găsește limba populară a veacurilor trecute, neinfluențată de originale streine și un tezaur lexical cu mult mai bogat decât în traducerea de scrieri bisericesti, a fost ales numai *Uricariul*, o lucrare cu multe greșeli. Și în privința scriitorilor mai noi se observă o preferință — poate neintenționată — pentru poezii și prozatorii moldoveni, ceea ce face ca din repertoriul cărților extrase să lipsească nu numai nume ca *Budai-Deleanu*, *Cârlova*, *Nicoleanu*, *Mureșianu*, ci chiar și *Bolintineanu* și *Eliade Rădulescu*. Cărți de terminologie științifică, în afară de câteva manuale de școală, n'au fost extrase aproape de loc, de asemenea n'a fost consultat, pentru termenii de drept, politică, armată, finanțe, învățământ, etc. *Monitorul Oficial*. Adevărata comoară lexicală nu se află însă în nici un fel de scrieri, ci ea zace în limba vorbită de popor. Un dicționar al limbii române va putea deci numai atuncea să se apropie de desăvârșire, când va cuprinde și acest material, cules prin chestionare trimise în toate părțile locuite de Români.

Dar ar trebui ani de zile pentru a se culege acest material nou. Afară de aceea, dacă pe de o parte mulțimea extraselor facilitează redactarea dicționarului, — căci dintr'o sută de exemple mai ușor se găsește cel caracte-

ristic și mai bine se pot preciza cele mai amănunțite schimbări semantice,— pe de altă parte ea îngreunează lucrarea, căci examinarea lor cere un timp material și o cheltueală de puteri înzecit mai mare.

Acest dicționar e însă așteptat de atâția ani, încât azi trebuie să ocolim tot ce ar putea întârzi apariția lui și i-ar îngreuna redactarea. Strădania noastră va fi deci deocamdată mai ales gruparea și rânduirea exemplilor, așa ca pe viitor, la o a doua ediție, să se poată adăoga cu ușurință materialul nou, să se împlinescă lesne lipsurile și să se îndrepteze aproape de sine greșelile cari au trebuit să se nască din aceste lipsuri. Câteva mii de cuvinte și etimologii nouă, câteva zeci de mii de subînțelesuri mai precise și de citațiuni mai bine alese vor apropia ediția viitoare mai mult de idealul unui bun dicționar, — dar a ajunge acest ideal, a atinge desăvârșirea, nu va fi cu puțință niciodată, căci limba unui popor e un aparat atât de uriaș și întretesut de atâtea subtilități, e supusă la atâtea transformări zilnice, încât nu o pot încăpea scoărțele câtorva volume scrise de mână omenească.

Această conștiință ne face să renunțăm mai ușor la completarea materialului care ni s'a pus la dispoziție și să nu adăogăm decât ceea ce ni se pare absolut necesar, luând încolo de bază extrasele, de multe ori neegale ca valoare și exactitate, pe cari a le fi adunat rămâne, în cea mai mare parte, meritul d-lui A. Philippide și al colaboratorilor săi.

ALEGEREA MATERIALULUI.

Dacă acest dicționar s'ar scrie numai pentru filologi, ar trebui să înregistreze tot materialul adunat. Din punct de vedere lingvistic, orice cuvânt întrebuințat odată în scris sau în vorbire e de însemnătate; une-ori o formă sporadică, o formațiune efemeră, poate prezenta pentru lingvist mai mult interes decât cele mai uzuale cuvinte. Pe de altă parte, cu cât se vor da mai multe citațiuni pentru fiecare cuvânt, cu atât cercetările asupra lui vor putea fi mai întemeiate. Dar scopul dicționarului acestuia nu este și nu poate fi atât de unilateral; el nu se adresează numai acelor puțini cari se ocupă în mod științific de limba română, ci tuturor acelor care se interesează de ea, din orice punct de vedere. Iar ceea ce pentru cei dințaiu poate fi de folos, e adesea stricăcios pentru cei din urmă. Filologul are critica necesară pentru a deosebi momentele esențiale de cele accesorii, el e obișnuit cu cercetări metodice, ochiul său este destul de ager ca să distingă cuvintele elementare de cele ce n'au avut niciodată sorti de a se încetățeni în limbă, să observe greșelile lexicografice și să-și scoată din sute de citațiuni pe cele ce sunt caracteristice. Dar publicul mare, căruia mai ales i se dă acest dicționar, nu va ști să spicuească dintr'un material prea vast, se va pierde în amănunte, fără să deosebească părțile esențiale, și cu drept cuvânt poate cere ca lucrarea de selecțiune să nu fie lăsată în sarcina lui, ci să fie făcută de filologul care redactează dicționarul.

O alegere bine chibzuită din materialul vast care-mi stă la dispoziție este deci una dintre grijile mele de căpetenie. Am redus numărul citațiilor la minimum posibil și, în loc să umblu după cuvinte rare, am căutat, cu rizicul de a nu fi complet, să omit toate acele vorbe, cari mi se păreau că se potrivesc mai bine într'o colecție de curiozități decât în dicționarul limbii române. Numai astfel se poate micșora volumul dicționarului și grăbi terminarea lui. Pentru ca să se vadă însă, că în acțiunea mea de spi-cuire n'am fost condus de considerațiuni neștiințifice, cum e o clasare subiectivă-estetică a cuvintelor în «frumoase» și «urite», nici de tendențe patriotice cari nu admit cuvinte de origine neromană, mă simt dator a arăta unele dintre principiile pe cari le-am urmat.

CRITICA DICȚIONARELOR.

Cel ce scrie azi un dicționar trebuie să ia de bază dicționarele existente. Din nefericire lucrul acesta se face adesea cu prea puțină critică, mai cu seamă când autorii de dicționare nu urmăresc decât scopuri mercantile. Ei introduc unele inovațiuni, mai mult formale, scurtează sau completează vreunul din dicționarele mai vechi, știind că vor primi dela editor bani grei pentru această muncă ușoară. Controlul le lipsește, căci nimenea nu cunoaște tot tezaurul lexical al limbii sale, ca să știe dacă cutare cuvânt înșirat în dicționare există sau nu în limbă, de fapt, și dacă traducerea care i se dă este sau nu cea adevărată. Pretutindeni, nu numai la noi, dicționarele se copiază unele pe altele, — atât doar că noi am mai avut nenorocul ca cei mai mulți autori de dicționare să fie streini, să nu cunoască bine limba noastră, așa încât, în loc să recunoască greșelile predecesorilor, de multe ori le-au înmulțit numărul cu greșeli de ale lor.

Dacă ținem seamă de acest fapt, trebuie să recunoaștem, că un cuvânt suspect, pe care îl întâlnim în *toate* dicționarele, tot suspect rămâne, căci el a trecut din cel mai vechiu în toate celelalte, până la cel mai nou. Astfel se repetă une-ori simple greșeli de tipar, ca *ancre boueuse* pentru *ancre toueuse* în dicționarele franceze, sau mistificațiuni dintre cele mai curioase, precum e cazul faimosului *acudia* în dicționarele spaniole, relevat de d-l Cuervo (*Romania*, XXIX, 574—578). În istoria Indiei a lui Antonio Herrera se găsește următoarea descriere a insectei cocuyo: «*Tomabanle de noche con tizonas porque acudia á la lumbre, y llamandole por su nombre, acudia, y es tan torpe que en cayendo non se podia levantar*», pe românește: «se prinde noaptea cu tăciuni, căci se apropie de lumină și dacă îl chemi pe nume, vine; și e atât de leneș, încât, dacă a căzut, nu se mai poate ridică». Francezul N. de la Coste, traducând pe Herrera în franțuzește (Paris, 1659 — 1671) a înțeles greșit cuvântul *acudia*, care e verb și însemnează «aleargă, vine, se apropie», și a tradus textul spaniol astfel: «aceste animale de noapte se prind cu tăciuni, căci ele vin și sboară în jurul focului;

și pe nume li se spune *acudia*, sânt atât de leneșe... etc.». De aici a pornit odiseea cuvântului *acudia* prin dicționare și vedem cum lexicografii se copiază unii pe alții și cum, pentru ca să pară totuși originali, fac unele schimbări cari, bine înțeles, sunt toate în detrimentul adevărului. Astfel, în dicționarul lui Furetière (La Haye și Rotterdam, 1690), *acudia* se definește astfel: «E un animal din India occidentală, de forma unui melc, mai mic decât o vrabie, cu ajutorul căruia vezi noaptea destul de bine ca să poți scrie și țese și ca să poți îndeplini și alte lucruri nocturne. Are două stele aproape de ochi și alte două subsuoară. Dacă-ți freci mânilor sau fața cu lichidul ce-l secretează aceste stele, cât timp lichidul nu se uscă, faci impresia că arzi. Indienii îl întrebuintează la luminat, căci, înainte de venirea Spaniolilor, ei nu cunoșteau lumânările de seu, nici pe cele de ceară (Herrera)». În alte dicționare găsim numele insectei sub forma masculină *acudio* și patria ei mutată în America (D. Nemesio Fernández Cuesta, Madrid, 1878) și alte minunății.

Dar și în dicționarele românești găsim astfel de exemple. Voiu cită cazul cuvântului *rână*. Iată câteva citațiuni, din cari i se poate preciza înțelesul:

Dar într'însul [în caic] cine-mi șade,
Când *pe-o rână*, când *pe-o coastă*,
În covoare verzi culcați
Și de arme încărcăți ?

G. Dem. Teodorescu : Poezii populare, 550.

Țăranul român nu mănâncă niciodată culcat, sau *într'o rână*, ci în capul oaselor.
A. Vlahuță : Dan, 89.

Acolo se lăsară jos : arendașul *într'o rână*, boierul lungit cu fața în sus.

C. Sandu-Aldea : Sămănătorul, IV, 910.

Unii își așezară coasele pe crăci, alții le rezimară de trunchiuri, apoi se lungiră pe jos, care *'ntr'o rână...*, care pe jos.

T. Cercel : Sămănătorul, III, 443.

(Șed, stau, zac) *într'o rână* stă deci în opoziție cu : „în coate, în capul oaselor, pe foale, pe spate» etc., și însemnează totdeauna «pozițiunea pe o latură a trupului, cu capul răzimat în cot.» Cuvântul e prea cunoscut celor mai mulți dintre noi (în Mold. se găsește și forma *râlă*), ca să fie de lipsă a mai aduce și alte exemple. Nu tot atât de bine îl cunoșteă Cihac, care nu eră Român și care, găsindu-l în Anton Pann (Povestea vorbeii, I, 154) în fraza : «*îl găsi culcat pe-o rână*», n'a știut cum să-l traducă. Știm că Cihac eră preocupat la alcătuirea dicționarului său înainte de toate de partea etimologică. Astfel se explică de ce, aducându-și aminte de cuvântul paleo-slav *runo*, «toison, peau de mouton avec la laine», nu mai stătù la îndoială că și românescul *rână* însemnează «peau de mouton avec la laine, pelisse de mouton» și-l derivă din cuvântul slav. De fapt *rână* e de origine latină, ceea ce cred că am dovedit în «Convorbiri literare» XXXVIII, 455 sqq; iar în fraza scoasă din Pann nu e vorba de nici un cojoc.

După Cihac veniră alți doi streini, d-l Șăineanu, care traduse pe *rână* cu «Schaffell mit der Wolle», și d-l Alexi, care dă poetica traducere «Fließ», — poate și alții pe cari nu i-am mai controlat. E interesant însă cum vrea să iasă din încurcătură d-l Șăineanu, care, pe de o parte nu cutează să nu jure pe vorbele lui Cihac, iar pe de altă parte cunoaște sensul adevărat al lui *rână*. *Zac într'o rână* poate însemna, în anumite împrejurări, «trândăvesc», adică nemțește: «ich liege auf der faulen Haut» sau «ich liege auf der Bärenhaut». Această locuțiune germană i-a dat d-lui Șăineanu soluțiunea și el admite, după Cihac, că *rână* derivă din slavul *runo* și că înseamnă «piele de oaie, cojoc», crezând însă că în *zac într'o rână* s'a întâmplat aceeași trecere de sens ca în germanul «ich liege auf der Bärenhaut», fiind natural ca vechii Germani să-și aștearnă sub ei «o piele de urs», când voiau să trândăvească, iar vechilor Români să le fi fost mai la îndemână «cojocul de berbec».

Vedem din acest exemplu, cu câtă precauțiune trebuiesc întrebuințate dicționarele și că este bine a-ți da seama și despre felul cum au fost lucrate cele mai multe dintre ele. Astfel vom avea cea mai mare încredere în Lexiconul de Buda, care, fiind cel d'întâiu dicționar român, n'a putut primi greșeli de ale predecesorilor, dar nu vom uita că autorii lui, în tendența lor de latinizare, au făurit unele cuvinte fără drept de existență; vom considera că Barcianu avea cunoștințe temeinice pe terenul științelor naturale și vom pune mai mult preț pe numirile de flori cari se găsesc în dicționarul acestuia decât în altele. Ceea ce azi e necunoscut din Lexiconul de Buda poate să fi dispărut din graiu de 80 de ani încoace, așa încât vom primi verbul *aculmă*, citat numai acolo, care face impresie cu totul românească, vom fi însă mai rezervați față de verbul *acurge*, pe care nu-l mai întâlnim aiurea și care poate fi făurit după latinescul *accurrere*; o numire de plantă ca *abagiubă*, care se găsește mai întâiu la Barcianu, o vom considera ca un provincialism din jurul Sibiului, dar când găsim la d-l Damé o formă ca *abținentă* în loc de *abstinentă* ne vom sfi s'o primim. Tocmai în această privință se cere o critică severă. Autorii dicționarelor, chiar dacă facem abstracție de Laurianu și Massimu, de Costinescu și alții, cari voiau cu tot dinadinsul să introducă în limba comună cuvinte făurite de dânsii—sunt foarte des ispitiți să creeze ei înșiși cuvinte după modele existente. Nu este într'adevăr nimic mai natural decât a traduce într'un dicționar german-român pe «Nadelfabrikant» prin *acar*, format din elementele *ac* și sufixul *ar*, întocmai ca *blănar*, *argintar*, *căldărar*, etc. Dar, cât timp nu există în România fabrici de ace, e foarte puțin probabil ca vreun alt Român, decât autorii de dicționare, să ajungă în situațiunea de a întrebuința pe *acar* cu acest sens. Deși *abținentă*, *acar*, se găsesc aproape în toate dicționarele, noi nu le vom înregistra, cât timp nu le putem documenta prin vreo citațiune. Materialul de care dispunem e destul de bogat, așa încât numai rare-ori se întâmplă ca

un cuvânt cu adevărat românesc să nu se găsească la nici unul din scriitorii extrași.

Între dicționarele române se află unele lucrute cu multă pricepere. De câte ori am găsit în acestea vreun exemplu mai potrivit decât cele cuprinse în extrase, le-am primit, indicând izvorul, când opera citată nu se cuprinde în «bibliografie». Tot astfel am primit acele explicații ale predecesorilor, cari mi s'au părut bune, socotind că autorul unui dicționar nu trebuie să aibă tendința de a fi original, chiar și atunci când o compilație poate fi mai de folos pentru cetitor.

CRITICA MATERIALULUI.

Materialul lexical cuprins în dicționarele apărute până acuma, la care se adaogă multe cuvinte necunoscute acestora, culese din limba veche și nouă, literară și dialectală, constituie un material vast, care, după cele spuse mai sus, nu poate încăpea întreg în Dicționar, ci trebuie supus unei spicuiiri cu atât mai riguroase, cu cât suntem grăbiți a vedea cât mai curând opera aceasta terminată. Care e norma de care vom fi conduși în spicuirea materialului, care e criteriul după care se poate spune lămurit: acest cuvânt trebuie primit, acela nu? Un astfel de criteriu nu există. Dacă dicționarul care mi-a slujit în cea mai mare parte de model: *Dictionnaire général de la langue française*, par A. Hatzfeld, A. Darmesteter et A. Thomas (Paris, Delagrave) admite că: «L'usage est ici le suprême arbitre; c'est lui qui donne la vie aux mots de formation nouvelle, qui la retire à ceux qui tombent en désuétude, qui parfois rajeunit des mots viellis et surannés» (Introduction, p. IX), — acest principiu, foarte elastic, se poate aplica la alcătuirea unui dicționar al limbii franceze, e însă șubred cu privire la limba română. Noi nu avem o literatură veche ca cea franceză, nu putem număra sute de stilști desăvârșiți și un public cetitor cari să-și dea silința de a vorbi ca ei, nouă ne-au lipsit aproape toate condițiile cari au făcut la poporul francez să se hotărască un uz al limbii. Sântem încă într'o stare de tranziție. Dacă uzul limbii a îngropat pentru totdeauna multe cuvinte literare de origine slavă, grecească și turcească ale literaturii mai vechi și s'a pronunțat în potriva școalei latiniste, limba noastră literară de azi, care urmează tradiția veche și se îmbogățește din comoara neseacă a graiului popular, încă nu a ajuns să cumpănească influența galomanilor și mai ales a presei rău scrise, care nu formează numai opinia, ci și limba de toate zilele ale publicului mare. Dacă am căuta dară să fixăm în dicționar limba uzuală de azi cu toate podoabele ei streine, am face o carte care peste puțin ani, după ce limba literară se va întări și va prinde rădăcini tot mai adânci, nu ar mai corespunde realității, ci ar avea numai o valoare istorică, ar fi o piesă de muzeu.

Dacă deci pe de o parte programul acestui dicționar este mai limitat decât

cel al limbii franceze, neadmițând toate cuvintele cari sunt astăzi în uz, pe de altă parte el este mai larg, căci noi vom da și cuvinte vechi, ieșite din limba comună și vorbe dialectale, neintrate încă în ea. Multe din aceste cuvinte vechi s'au uitat, numai pentru că nu sunt cunoscute, pentru că nu se citesc îndeajuns scrierile strămoșilor noștri, și ele pot fi înprospătate cu folos, recucerindu-li-se locul uzurpat de venetici; iar între cele dialectale se vor găsi sute de cuvinte, cari merită a fi întrebuințate de toți Românii și cu cari literații vor putea lega o prietenie strânsă.

Deși nu se poate stabili un criteriu sigur, care să hotărască dacă, după cele spuse, un cuvânt trebuie sau nu primit în Dicționar, totuși se poate arăta prin câteva exemple, ce fel de considerațiuni ne-au condus în spicuirea materialului.

CUVINTE POPULARE ȘI VECHI.

Cuvintelor populare am căutat a le da un loc cât mai nerestrâns, căci ele sunt adevăratele elemente ale dicționarului limbii române, în ele se oglindește geniul limbii noastre. Chiar când înțelesul acestor cuvinte nu se poate preciza din textul în care se găsesc — acesta este, bunăoară, cazul cuvântului *acie* — le-am primit, punând în loc de traducere și definiție un semn de întrebare și căutând a da o citațiune cât mai exactă. Când același cuvânt are în deosebite dialecte forme deosebite, și deosebirile acestea nu se reduc numai la o pronunțare generală dialectală, cum ar fi bunăoară *chicior*, *ghine* în loc de *picior*, *bine*, ele se vor indica totdeauna, căci examinarea lor ne dă puțința de a trage une-ori concluziuni foarte importante asupra etimologiei (cfr. cuvântul *adià*) și asupra istoriei limbii noastre. Am căutat însă totdeauna să dăm formei generalizate în literatură, când uzul nu erà șovăitor, locul de frunte, iar celelalte un loc secundar. Astfel uzul limbii încă nu a ales între *acum* și *acù* (deosebite ca etimologie, dar cu același sens), nici între *aciună* și *aciolà* sau între *coborî* și *pogorî* (sinonime de aceeași origine), nici între *acău* și *acov* (cari sunt același cuvânt, împrumutat odată dela Unguri și altă dată dela Sârbi), așa încât fiecare dintre ele a trebuit să fie privit în parte. Dar când în Banat se spune *aclo* în loc de *acolo*, sau în Sălăgiu *abor* în loc de *obor*, am vorbit de amândouă formele la locul care se ocupă de cea literară. Același sistem a fost urmat și când un cuvânt are în diferite provincii diferite înțelesuri, bunăoară la *poamă*, cu înțelesul moldovean de «strugure», etc.

Firește, nici fiecare cuvânt întrebuințat de popor nu poate intra în acest dicționar. Astfel, dacă într'o glumă despre Țigani găsim cuvântul *acanà*, luat deadreptul din limba țigănească, nu-l putem considera ca un element al limbii române. Nu vom înregistra nici pe *Abaroca*, pentru că în «Nașterea la Români» de d-l Marian cetim între credințele populare: «Acel duh necurat a răspuns că are 19 nume, precum: Aripa-Satanej, Abaroca, Ogarda, Nesuca, Muha, Aspra, etc.», vom lăsa la o parte și acele provincialisme cunoscute

numai în ținuturi restrânse, mai ales la hotarele către alte neamuri, și vom trece și peste acele împrumuturi efemere pe cari poporul le face din limba clasei culte, fără a le da însă dreptul de cetățenie.

Astfel d-l Weigand (Jahresbericht III, 313) notează între cuvintele dialectale din Banat pe *ainmocht*, *bachendl*. Nu ne îndoim că le va fi auzit rostite de vreun țăran din Banat, care a mâncat și prin birturi nemțești, dar dela a le auzi odată până la a le considera de elemente lexicale ale dialectului bănățean e încă mult. E aproape de sine înțeles că, dacă primim în acest dicționar cuvinte dialectale, vorbite și înțelese de Românii unei regiuni întregi, nu le putem primi pe cele individuale și vom refuza pe *ainmocht* și pe *bachendel*, ca și pe *afîștat* (în loc de «atestat», prin contaminare cu «afiș»), pe care-l găsim în gura unui țăran în «Amintirile» lui Creangă (pag. 109).

Ar fi de dorit ca un dicționar, care primește pe lângă cuvinte literare și cunoscute de toți Românii și de cele dialectale, să le distingă prin vreun semn convențional. A trebuit să renunțăm însă la această distincție, ori cât ar fi fost ea de binevenită cetitorului, pentru două motive: La scriitorii moderni se vede azi o tendință puternică de a împrăști limba literară cu vorbe dialectale, care trec repede dela un scriitor la altul și dela ei la cetitori. Astfel ceea ce azi e dialectal, mâne poate fi literar. Afară de aceea dialectele noastre sunt atât de puțin studiate, mai ales cu privire la tezaurul lexical, încât nu e cu puțință a spune care e extensiunea geografică a singuraticelor cuvinte. Tot ce am putut face a fost ca, de câte ori un cuvânt dialectal a fost primit și în literatură, să arătăm aceasta prin vreun exemplu; cetitorul, cunoscând originea scriitorilor, va putea face din citațiuni deducții asupra extensiunii cuvintelor, cel puțin în mod aproximativ.

Cevă mai puțin primitivi am fost față cu cuvintele vechi, ne mai întrebuițate astăzi. Le-am primit, în general, numai atunci când ele erau într'adevăr înțelese și întrebuițate pe atunci, de popor sau de cărturari, iar dintre neologismele scriitorilor vechi am admis numai pe acelea cari au pătruns din scrierile lor în limba uzuală. Adese-ori a fost nevoie de o critică filologică, spre a distinge ce eră într'adevăr odinioară un element al limbii române și ce nu eră.

Ca un ἀπαξ λεγόμενον găsim în Psaltirea Scheiană 113/25 cuvântul *deștind* pentru «deșting», iar într'un glosar slavo-român din sec. XVII de două ori cuvântul *accept* pentru «aștept». Cel dintâiu corespunde, sunet de sunet, latinescului *descendo*, cel de al doilea lui *accepto*. Cu toate acestea numai cel dintâiu ni s'a părut că poate intra în Dicționar. Iată de ce. Forma *deșting*, cu înțelesul latinescului *descendo*, întrebuițată astăzi, nu poate fi originală. Trecerea finalului *d* în *g* nu se poate explica după regulile fonologiei noastre, ci este datorită aceleiași analogii care a prefăcut și pe *ucid*, *purced*, în *ucig*, *purceg*. Deoarece participiului *întins* îi corespunde prezentul *întind* și *înting*, lui *încins* prezentul *încind* și *încing*, s'a format și din participiile *deștins*, *ucis*, *purces* un prezent analog *deșting*, *ucig*, *purceg*. Dar aceste forme analogice trebuie să fie relativ recente, deoarece ele

nu sunt cunoscute dialectelor de miazăzi și apus; în vechime nu puteau exista decât prezentele regulate *deștind*, *ucid*, *purced*. Aceste considerațiuni ne silesc să vedem în forma *deștind*, păstrată în unul dintre cele mai vechi texte românești, în Psaltirea Scheiană, o rămășiță prețioasă a unui cuvânt care a existat de bună seamă odinioară în limba strămoșilor noștri. De aceea îl vom primi fără rezervă în dicționar.

La alt rezultat ne va duce examinarea filologică a cuvântului *accept* și avem motive puternice să credem că el n'a existat niciodată în limba română. Iată-le: 1) Latinescul *accepto* nu s'a păstrat în nici o limbă romanică, ca vorbă populară, iar noi l-am înlocuit din vechime prin *excepto*, care a dat *aștept*, acesta foarte răspândit în toate timpurile și în toate dialectele. 2) E foarte neprobabil ca acest cuvânt, dacă ar fi existat vreodată, să nu ni se păstreze decât într'un singur text, relativ recent. 3) În amândouă locurile el traduce pe slavul чакю și e mai mult ca verosimil că чакитъ datorește pe al său ч cuvântului slav, deci că avem a face cu o greșală de scriere. Aceste considerațiuni ne îndeamnă să trecem cu conștiința curată peste el. Filologii îl vor găsi în glosarele edițiilor speciale; ceilalți ar putea fi induși în eroare, dacă l-am primi în dicționar, unde nu putem tipări și toate îndoielile noastre.

De multe ori scriitorii noștri vechi, traducând din limbi streine, nu găseau cuvinte românești, ca să redea idea exprimată în original, și erau nevoiți să creeze ei vorbe. Astfel, precum Slavii au format un *blago-sloviti* (= *benedicere*), tot așa l-au tradus Românii prin *bine-cuvântă*. Deși felul acesta de compozițiune e strein limbii noastre, cuvântul a prins rădăcini și s'a încetățenit în graiul tuturor.

A voastră-i jalea cea mai mare,
A voastră-i truda cea mai sfântă,
Stăpânul vitreg vă lovește,
Dar cerul *bine* vă *cuvântă*

zice poetul Goga (Poezii, 8) în versurile adresate plugarilor obidiți.

Dar nu toate aceste cuvinte literare vechi au pătruns în limba comună. Astfel Mitropolitul Dosofteiu (Viața svinților ^{51/33}, ^{19/29}, ^{246^b/14} etc.), negăsind un cuvânt românesc pentru «spectacol», formează din paleo-slavul *pozorište* (*pozorŭ* = «privire») de-a dreptul *priviriște*, sau nu-și dă seama că slavul *tima* nu însemnează numai «întunerec», ci și «mulțime mare», și împrumută lui *întunerec* și înțelesul din urmă. Vom nota și aceste cuvinte, căci, deși nu au fost niciodată uzuale, ele sunt documente interesante pentru dezvoltarea limbii noastre literare.

Când însă același Dosofteiu (Psaltire, ps. 26), fără să-și bată mult capul, formează de-a dreptul din grecescul ἀποσκορακίζω un *aposcorachință*, ca să rimeze cu «socotință», când Zilot (Cron. 45), urmând modei aduse de Fanarioți, introduce de-a dreptul din grecește (ἀκαταστασία) un cuvânt ca *acatastasie*, sau când un scriitor ca Stolnicul Dumitrache (Istoria, 370), care și-a împe

strițat limba de streinisme, în loc de a zice «nebun», dă preferență turcescului *abdâl*, nu vom îngreună dicționarul cu acest balast de cuvinte, cari n'au fost niciodată românești.

NEOLOGISMELE.

Nu orișicine are darul, când vorbește, să afle cea mai fericită expresie pentru gândul său și, când scrie, să-și îmbrace idea în cuvintele cele mai expresive. De multe ori ne lipsesc chiar terminii cei mai simpli și lipsa lor căutăm s'o acoperim cu împrumuturi. Mai ales omul cult, care cunoaște mai multe limbi, când nu-și aduce îndată aminte de cuvântul românesc, e ademenit să-l înlocuească, în graba căutării după expresia cea mai fericită, cu un cuvânt echivalent strein. Cu cât cineva va ținea mai puțin la limba sa și cu cât își va da mai puțină osteneală să vorbească bine, cu atât o va face mai des. Dar cel care, venind din Paris, va spune în București, că «la gară a fost o *busculadă* mare», neaducându-și aminte de vorba românească *îmbulzeală* — sau afectând a o fi uitat — nu îmbogățește întru nimic tezaurul lexical al limbii sale.

Dar de multe ori e nevoit să ceară ajutor strein chiar și acela care își dă cea mai mare silință să vorbească cu adevărat românește. Și nu mă gândesc la terminii tehnici, pe cari suntem siliți să-i primim, pe zi ce merge, în număr tot mai mare din limbi streine, căci știința e cosmopolită și Românul, în momentul când face matematică sau chimie, e mai înrudit sufletește cu dascălul său francez, decât cu tatăl său dela țară. De multe ori nu găsim în limba noastră nici chiar expresii pentru cele mai uzuale noțiuni. De pildă, cuvântul *noțiune* lipsește în limba populară, deși el e mai mult decât un termen tehnic al filozofiei, e o valoare cu care omul cult operează zilnic. Dar chiar și pentru cuvinte ca *formă*, *a formă*, *coloare*, etc., ne lipsesc termini în graiul poporului. Une-ori se poate să înlocuim pe *formă* prin *înfățișare* sau *făptură*, pe *a formă* prin *a alcătui*, *a întruchipă*, *a înjghebă*, *a plăzmu*, iar pe *coloare* prin *văpseă* sau prin *față*, — dar aceasta nu-i totdeauna cu putință, căci noi lucrăm cu nuanțe mai fine decât țăranul și avem nevoie de cuvinte mai expresive. *Văpseă* e echivalent cu *coloare* numai când cuvântul se ia în înțelesul material, deci: *cade coloarea de pe zid* sau *cade văpseaua de pe zid*. În înțelesul abstract însă, de exemplu în: *coloarea părului oamenilor bătrâni e albă*, nu se mai poate înlocui prin *văpseă*. Țăranul zice în cazul acesta *față*, și tot astfel zice: *fața lui e roșie*, *fața lacului e verde*. Cărturarul însă are une-ori nevoie de analiză și va trebui să zică *coloarea feții lui e roșie*, *coloarea feții lacului e verde*, făcând deosebire între «visage», «surface» și «couleur». Numai în fraze ca: *hoțul, prins*, *schimbă de frică fețe*, va putea adopta și omul cult expresia populară, fără să se teamă că va fi echivoc.

Din cele precedente rezultă că un cuvânt ca *busculadă* nu are loc în dicționarul limbii române, că *noțiune*, *formă*, *a formă*, *coloare* trebuie însă

primite. Vom primi deci — și în acest sens a vorbit și Înaltul fondator al acestei lucrări — dintre neologisme numai pe acelea cari exprimă o idee sau nuanța unei idei, pentru care limba noastră nu are un termen neechivoc, le vom înlătura pe celelalte. Criteriul cel mai sigur e de cele mai multe ori dat de scrierile autorilor noștri mari: Când un neologism e adoptat de ei, îl vom primi și noi, căci faptul că-l găsim la ei însemnează că s'a simțit lipsa lui în limba românească.

Dar ceea ce se potrivește în teorie, nu se potrivește une-ori în practică.

E evident, că limba științifică a fost nevoită să lase cea mai liberă intrare neologismelor. Aproape toată știința la noi e adusă din streini, cuprinde noțiuni în cea mai mare parte streine gândirii românești, deci și cuvinte cari n'au echivalente în limba noastră. În asemenea împrejurări neologismele trebuie primite fără rezervă, căci ele completează limba. Am putea totuși să ne întrebăm, în ce măsură încap acești termini în dicționarul nostru, care nu vrea să fie o enciclopedie, ci înainte de toate Dicționarul limbii literare și comune. Stabilirea unei granițe e cât se poate de grea, precum se vede din următorul exemplu: O invenție a anilor din urmă este și *telefonul* și *odolul*, așa încât introducerea acestor două obiecte nouă la Români a avut drept urmare și introducerea numirilor lor în limbă. Dacă am voi să fim consecvenți principiului exprimat mai sus, ar trebui să le primim pe amândouă. Ce față ar face însă cuvântul *odol* în Dicționarul Academiei Române? Grija noastră nu trebuie deci să fie de a fi numai consecvenți, ci de a fi de folos, și vom pune mai mult preț pe bunul simț, decât pe aceea că avem sau nu motive indiscutabile ca să justificăm alegerea noastră.

S'a făcut însă și se face și azi mare abuz cu introducerea terminilor științifici, căci învățații noștri de cele mai multe ori nu și-au dat osteneala să cerceteze mai întâiu, dacă vorba streină e într'adevăr necesară sau nu. Când avem cuvinte românești ca *picior* sau *boală* și auzim totuși pe profesorii de medicină vorbind de *gambe* și de *maladii*, nu le putem da dreptate și vom închide ușile acestor termini, pentru același cuvânt pentru care nu am primit pe *aposcărăchință* sau pe *busculadă*. Dar și aici se impune o limită, pe care, după dorința Comisiunii Dicționarului, trebuie să o concep mai largă decât aș fi fost aplecat eu personal, și să primesc chiar și cuvinte ca *a sesisă* (*sesiză*), care într'o scriere literară ne-ar părea monstruoase, cari sunt însă termini de toate zilele în gura advocaților români. Codul nostru e în cea mai mare parte tradus după cel franțuzesc, fără nici o grijă pentru terminii noștri vechi; cu vremea terminii neologi juridici s'au încetățenit, și nu numai că se spune *a acționă* pentru «a da în judecată» sau *a acuză* pentru «a pârî», ci unii din ei au trecut chiar hotarul de termini tehnici și au devenit cuvinte ale limbii uzuale, așa încât *a acuză* se aude chiar și pentru «a învinovăți, a învinui» (când nu e vorba de tribunal și judecători).

Mai multă grijă decât învățații au avut pentru puritatea limbii române literații noștri. În scrierile critice și politice și în discursuri au intrat mai

multe neologisme decât în proza literară și în aceasta mai multe decât în poezie. Scrierile autorilor noștri recunoscuți ne pot da măsura, precum am spus mai sus, după care putem sau nu primi un neologism în dicționar. Dar acest principiu nu poate fi considerat totdeauna ca o normă. De multe ori întâmplarea a voit ca în operele acestor autori să nu se găsească astfel de cuvinte, pe cari ei de bună seamă le-ar fi întrebuințat. Astfel, în materialul bogat cules de d-l A. Philippide nu găsim atestat prin nici o citațiune cuvântul *abonă*, deși nu există un echivalent românesc cari să exprime aceeași idee. Derivatul *abonament* ni s'a păstrat din întâmplare într'o scriere de C. Negruzzi. Pe de altă parte, găsim la unul dintre poeții noștri care s'au ferit mai mult de neologisme, la d-l Coșbuc, următoarele versuri: «Mantaua cea grea de podoabe și de aur și haina cea cu 'nflorite figuri, tivită cu galben *acantus*» (Eneida, 26). Cuvântul *acantus* e luat de-a dreptul din originalul latin și așezat în versul românesc. Faptul că acest lucru a fost făcut de poetul Coșbuc nu ne îndreptățește a-l primi în dicționar (1). Cât de nepotrivit ar fi bunăoară a înregistra toate cuvintele schimonosite din comediile d-lui Caragiale, pe motivul că ele se găsesc în cartea unuia dintre cei mai însemnați scriitori ai noștri! Știm cu câtă înverșunare a luptat Alecsandri, ca să alunge pe *onoare* și să-l înlocuească prin *onor*; știm și că Bolintineanu, apucat de curentul italianizator, a introdus în poezia română cuvinte ca *bellă*, etc. Dar și *onor* și *bellă* au fost tot atât de puțin primite de limba românească ca și *aberăciunile* latiniștilor, ca și *absorviruesc* (= *absolv*) al lui Țichindeal sau *acompaniaman* (= *acompaniament*) al unui alt scriitor (Gorjan) dela începutul veacului trecut. Toate aceste cuvinte pot fi considerate ca niște încercări nereușite de încetățenire de streini și noi vom urmă de astădată uzul, care a refuzat a le primi, indiferent de numele autorului care le eră protector. Dacă acești autori ar trăi azi, poate le-ar osândi chiar ei, precum d-l Hasdeu, care în «Istoria Critică» (pag. 28) scrie încă *accēntat*, azi nu mai întrebuințează decât *accentuat*. Prin direcția sănătoasă a literaturii de azi se îngroapă tot mai multe neologisme de prisos. Astfel I. Ghica scria încă: «Se află cu totul *abandonată*». (Scrisori, 134). Astăzi un Caragiale pune cuvintele: «*Abandonându-mă* curajul de a intra într'o stradă fără lampe gazoase, m'am întors îndărăt» în gura lui Rică Venturianu (Teatru, II, 47) (2).

De asemenea nu am primit în dicționar, decât doară acolo unde se putea vorbi de ele între paranteze, nici acele neologisme dialectale întrebuințate și pricepute numai în Ardeal sau Bucovina, precum: *ablegat* (=deputat

(1) Instructiv în această privință e următorul caz. În specimenul d-lui Philippide, în care a fost trecut tot materialul lexical cules în fișe, se găsește cuvântul *abimat*. D-l Maioreșcu, ca membru al comisiunii, a protestat împotriva primirii lui în dicționar. Spre marea sa mirare vede însă că citațiunea e făcută după «Discursurile parlamentare» ale d-sale. Examinând însă citațiunea mai cu băgare de seamă, vedem că acest cuvânt nu este al d-sale, ci e citat între ghilemele dintr'o telegramă tradusă din franțuzește, în care «*abimé*» are o deosebită importanță. Acest exemplu arată cu câtă grijă trebuie făcute citațiunile.

(2) S'a dat însă *terminul tehnic comercial*: *abandon*.

în parlament) *acuză, anză, concede, plane, sistă* etc., cari sunt pe calea cea mai bună de a dispărea din graiu. Am primit pe *abdică*, căci e un neologism care nu se poate înlocui prin nici un cuvânt românesc și e cunoscut de toți cărturarii din România, am refuzat însă pe *abzice*, corespondentul lui ardelean și bucovinean, care la aparență are o înfățișare mai românească, de fapt însă e traducerea germanului «absagen», precum cele mai multe dintre aceste «ardelenisme» sunt latinisme primite dela Nemți și Unguri. Acei dintre Ardeleni și Bucovineni cari își dau silința să scape de ele, le vor ști prin faptul că nu le vor găsi în acest dicționar.

Dacă n'am primit însă «ardelenismul» *controlă*, ci numai forma *control*, acceptată în România, a trebuit să înregistrăm pe *programă* alături de *program*, pe *abolție* alături de *abolițiune*, întrebuițate de același autor (Ghica, Amintiri, 511 și Scrisori, 195), etc., căci uzul încă nu s'a pronunțat pentru nici una dintre aceste două forme. Mai mult decât atâta, a trebuit să primim, cel puțin între parenteze, chiar și astfel de cuvinte cari n'au nici o îndreptățire, dar cari au devenit atât de uzuale, încât le găsim până și în publicațiunile Academiei Române. Astfel, pe lângă *abundant* (din latinește) și *abondant* (din franțuzește) se întrebuițează și forma *abondent* printr'o reconstrucțiune greșită din franțuzescul «abondant» (cfr. *dantelă*, însă *dentist*, din fran. «dentelle», «dentiste»), ba chiar și *abudent*, în care o greșală explicabilă la un cuvânt luat din franțuzește e trecută și asupra unei forme împrumutate din latinește («abundans»). Tot astfel și *complect*, alături de forma corectă: *complet*.

În general, acest dicționar nu trebuie considerat ca un îndreptar al Academiei Române, prin care unele cuvinte se condamnă iar altele se aprobă. Nu avem acest drept. Numai timpul poate consacra sau îngropă o vorbă: limba nu se plăsmuește în Academii, ci se cristalizează din scrierile autorilor mari și din cuvântările și povestirile oamenilor cu darul vorbirii. Ceea ce poate face autorul unui dicționar de dimensiunile celui prezent, este de a recomanda numai în mod indirect unele îndreptări. Înaintea ochilor săi trece tot tezaurul limbii din toate vremile și din toate locurile, așa încât el ajunge să vadă comoara aceea care nu i-e dată nimănui s'o aibă. El poate deci să afle cum exprimă poporul român idea pe care cărturarul o spune cu vorbă streină. De câte ori mi-a fost cu putință să dau echivalentul românesc al neologismului, am făcut-o, și cu cât, înaintând în redactare, voiu cunoaște tot mai mult bogăția limbii românești, cu atât o voiu face tot mai des. În acest chip dicționarul acesta poate servi mai bine la stărpirea neologismelor nefolositoare și nu numai a celor literare, ci și a celor științifice. Medicii vor învăța cum numește poporul boalele, terminii geologici streini vor putea fi înlocuiți cu termini românești, — chiar și mecanicul, care introduce bunăoară locomotiva cu numirile ei franțuzești, va putea înlocui o mare parte din acestea cu termini românești, căci multe din părțile locomotivei se găsesc și la carul țaranului nostru ș. a. m. d.

Cel ce își dă seama de greutatea împreunată cu o astfel de încercare, va înțelege cum trebuie să primească aceste echivalente românești. Un țaran are voie să spună, că fiul său e la «școala înaltă», un om cu carte va zice *universitate*; țăranul nu va face deosebire între valoarea estetică a cuvintelor *foale*, *burtă* sau *pântece*, între oameni culți *foale* și *burtă* trec de vulgare, iar învățatul s'a obișnuit să zică *abdomen*; un nuvelist va scrie mai bucurios «băgare de seamă» sau «luare aminte», într'o scriere filozofică va fi însă mai potrivit cuvântul *atențiune*; «înfrânat, cumpătat» nu pot redă niciodată întregă noțiunea exprimată prin *abstinent*; în loc de *abil* putem spune totdeauna «îndemănat», dar pe *accident* nu-l putem înlocui totdeauna prin «întâmplare», căci avem și *accidente de teren*. Une-ori cuvintele băștinașe au sens diferențiat în deosebite provincii, așa încât neologismul devine inevitabil pentru a se ocoli echivocității. Astfel, bunăoară, pentru *necesar* se zice în Muntenia «de nevoie», iar în Ardeal «de lipsă.» Pentru Ardelean *nevoie* are însă mai ales sensul de «pacoste» sau «epilepsie», pentru Muntean *lipsă* este fran. «absence» sau «manque», așa încât neologismul devine „*necesar*.” Alt caz. Poporul în Muntenia zice «nu e voie», în Ardeal «nu e iertat», pentru «nu e permis». Dar expresia munteană «n'am voie» o traduce Ardeleanul, pe nemțește: «ich habe keine Lust», iar cea ardeleană însemnează în Muntenia «es ist unverziehen.» Pentru a ocoli echivocitatea și a redă idea «es ist unerlaubt» se poate zice pretutindena «nu e slobod.» Dar chiar această expresie, mai potrivită, n'a putut deveni literară și a fost ales neologismul *permis*. De cele mai multe ori cuvântul neologic nu se acopere pe deplin cu cel băștinaș; dar să nu uităm că noi, scriind și vorbind, nu avem să traducem cuvinte, ci să exprimăm idei, iar în acest sens «încordare» «prisos» poate înlocui pe *acuitate*, *abundantă* în exemplele citate după d-l Maiorescu (cfr. s. v.).

În sfârșit trebuie să mai observăm, că am cercat să reducem la valoarea adevărată nu numai însemnătatea neologismelor față de cuvintele băștinașe, prin aceea că le-am ilustrat prin mai puține citațiuni, ci și prin aceea că nu am dat toate derivatele lor posibile (d. e. *acomodabil*, *acomodament*, *acomodant*, *acomodație*, *acomodațiune*, *acomodator*, etc.), ci numai pe cele mai întrebuintate (*acomodă*, *acomodare*) și pe cele cari au putut fi ilustrate prin citațiuni (*acomodat*).

CITAȚIUNILE.

Am arătat mai sus, de ce credem că numărul citațiunilor trebuie redus pe cât se poate. Va trebui să spunem acuma, după ce fel de principiu s'a făcut spicuirea lor.

Ceea ce s'ar putea cere dela un dicționar care se ocupă de limba română de pretutindeni și din toate timpurile, este să arate extensiunea geografică și vechimea fiecărui cuvânt. Ori-cât ar fi aceasta de dorit, dicționarul Aca-

demiei n'o poate face, deocamdată cel puțin, decât în măsură foarte mică. Cauza este evidentă: lipsește materialul și lipsesc datele necesare. Ar fi trebuit să se trimeată chestionare pretutindeni și să se extragă cuvânt de cuvânt toate scrierile și documentele noastre vechi, pentru ca să se poată face acest lucru. După puțină însă s'a ținut seamă și de această cerință. Un exemplu o va arăta. La cuvântul *abà* s'a spus, după comunicările culese de d-l Hasdeu, că într'o mare parte a Transilvaniei nu-i cunoscut, ci în locul lui se spune «pănură», iar în alte părți «dimie», totuși între citațiuni s'a dat și un exemplu din d-l Slavici, care, cel puțin în cele d'întăiu novele ale sale, scrie în limba vorbită prin jurul Aradului. Pentru ca să se vadă cât de vechiu e cuvântul, s'a dat cel mai vechiu exemplu găsit până acuma, din 1660, dintr'un document brașovean. Afară de aceea s'au mai dat încă două exemple, unul din Beldiman și altul dintr'un document moldovean dela 1761. Sunt acestea de prisos, când prin cele două citațiuni dintăiu s'a arătat, că vorba erà întrebuintată la 1660 și se mai întrebuintează și astăzi? De sigur că nu, căci amândouă citațiunile ne spun lucruri nouă. În documentul moldovean se arată că *abaua* se făcea și colorată și se arată prețul ei pe acele timpuri, iar din exemplul scos din Beldiman nu se vede numai că *abaua* are și sensul de «haină de abà», ci vedem din el și aceea că pluralul este: *abale*.

În acest sens s'a făcut alegerea exemplilor. Acolo unde am putut, am ținut seamă de extensiunea geografică și de vechimea cuvintelor, fără să o facem însă în dauna altor considerațiuni. Astfel prepoziția *pre*, înaintea acuzativelor cuvintelor cari însemnează ființe, se găsește numai în dialectul daco-român, deci e o inovațiune a acestuia. De fapt, textele cele mai vechi scriu încă *vădu tatălu, rogu dommulu*, etc. E deci important a se ști, când și în cari cazuri apare mai întăiu uzul de a pune prepoziția *pre* înaintea acuzativelor. Dar un adverb ca *acasă*, care se găsește și la Aromâni și la Istrieni și la Megleniți, chiar și la Italieni și la Spanioli, e atât de vechiu și atât de răspândit la noi, încât ar fi o muncă zadarnică de a căuta care e scrierea cea mai veche în care se găsește; mâne, descoperindu-se un document și mai vechiu, îl vom afla probabil acolo. În cazuri de acestea altceva ni s'a părut mai important: să ilustrăm prin mai multe exemple trecerile sensului. Astfel cuvântul (*mă*) *abat* însemnează în primul rând: «ies din calea apucată». Din acest sens s'a dezvoltat apoi acela de: «rămân, în treacăt, acolo unde am ieșit din calea apucată». Pentru ca să se vadă aceasta, am ales următorul exemplu, care ni s'a părut foarte expresiv: *Îi ieși înainte o muiere și-i zise «abate-te la mine (adică: «lasă calea apucată și vino la mine»), odihnește-te, nu te teme» . . . și s'au abătut la dânsa în cort.* (adică: «s'a dús la ea și a rămas în cortul ei»). Citațiunea e scoasă dintr'un calendar vechiu. Am preferit-o însă altor citațiuni din marii noștri autori, căci ni s'a părut mai caracteristică decât ele. În general am crezut că, dacă de regulă trebuie să alegem citațiunile din scriitori recunoscuți, în cazuri speciale ne putem abate dela acest principiu, căci de multe ori scriitorii de mai puțin talent găsesc

și ei expresii fericite. În același timp am căutat ca din citarea autorului să iasă și alte lucruri în evidență. Astfel bunăoară același verb *abat* se întrebuințează, de câtva timp încoace, sub influența francezului *abattre*, și într'un înțeles pe care nu-l aveă cuvântul românesc, anume: «a dobori» (în sens propriu și figurat). Atât Alecsandri, cât și Eminescu l-au scris. Cu toate că două citațiuni, din acești doi poeți, ar fi fost de ajuns ca să illustreze influența franceză asupra unor cuvinte vechi, am mai adăogat una din Ispirescu, căci ni s'a părut prețios a ști, că l-a adoptat chiar și acest autor, care scria o limbă populară. Mai ales cu privire la neologisme vom căută prin citațiuni caracteristice să arătăm, întru cât ele au pătruns numai în scrierile științifice și în limba oratorică sau și în limba literară a prozatorilor și poezilor români. De asemenea ne vom sili să arătăm și întru cât cuvintele populare au pătruns în literatură și, deși vorbe ca *abà* (interjecțiune), *acioală*, sunt pe deplin lămurite prin comunicările luate din «Etimologicul» d-lui Hasdeu, am ținut să mai cităm și exemplele din scrierile d-lor Caragiale și Delavrancea. În sfârșit a trebuit să ținem seamă și de partea gramaticală și ni s'a părut vrednic de însemnat faptul, că același C. Negruzzi conjugă odată *el abordează* (I, 273), și altădată *el aboardă* (I, 342), sau întrebuințează pluralele *accente* și *accenturi* (I, 347, 348) sau că, într'un vers frumos, d-l Coșbuc scrie *acápăr* (Aeneida, 27), în loc de obicînuitul *acaparéz*.

Printr'o astfel de alegere am crezut că putem corespunde mai bine dorinței M. S. Regelui: «întocmirea Dicționarului să fie cât de întreagă, cu un număr de citațiuni bine alese, însă limitat, spre a nu se înnămoli lucrarea într'o prea mare întindere».

II. REDACTAREA.

LIMITELE EXTERNE ALE DICȚIONARULUI.

Înainte de a se începe redactarea unui dicționar, este necesar a se ști până unde ajung limitele lui. Cu cât ele vor fi lărgite în afară, cu atât lucrarea va deveni mai voluminoasă și alcătuirea ei va cere mai multă vreme; în același timp partea lingvistică va pierde din însemnătatea ce i se cuvine. Cel ce a pus temelia acestui dicționar n'a voit să aibă o operă enciclopedică, ci lingvistică; de aceea noi ne vom îngrădi din capul locului hotarele față de toate științele înrudite sau streine lingvistice, lăsând la o parte tot ce nu intră în cadrele stricte ale acesteia din urmă.

Dar îngrădirea aceasta nu este totdeauna ușoară, când avem a face cu științe de aproape înrudite, cum sunt: istoria, istoria culturală și folclorul. Nu se poate bunăoară preciza înțelesul cuvântului *ban* și nu se poate află originea lui, dacă nu se vor face unele mici digresiuni istorice. Aceste considerațiuni istorice vor putea fi însă exprimate în câteva cuvinte, căci, dacă am spus de când, până când și unde întâlnim instituția *banilor*, de unde

am luat-o, împreună cu cuvântul, și întru cât am dezvoltat-o, am dat și etimologia și istoria și definiția cuvântului, singurele note cari ne privesc pe noi. De asemenea am arătat la cuvântul *abă*, cum am căutat, prin spicuirea citațiunilor, prin localizarea geografică, prin alegerea exemplului celui mai vechiu și, în sfârșit, prin etimologie, să spunem tot ce ne eră cu putință, într'un cadru restrâns, despre acest cuvânt, care are și o oarecare importanță istorică-culturală. În dicționar nu putem stărui asupra datinelor și credințelor populare; la cutare numire de pasăre sau insectă nu putem înșiră și tradițiunile și legendele, de sigur foarte frumoase, cari se leagă de ea; la cutare numire de boală trebuie să renunțăm a arăta și leacul sau descântecul prin care se vindecă și nu mergem prea departe, de bună seamă, dacă nu primim nici cimiliturile, nici proverbele populare în dicționar, decât atunci când ele pot servi de citațiuni caracteristice: a le da pe acestea ar însemna a-l face îndoit de voluminos prin copiarea cărților d-lor Marian, Gorovei și Zanne. Firește, nici față de folclor nu ne putem îngredi absolut, căci de multe ori o credință sau un proverb popular explică cu ușurință cele mai mari sărituri semantice și greutăți etimologice. Astfel bunăoară cuvântul *abraș* are două înțelesuri cu totul deosebite: 1) «cal cu o pată albă subt coadă» și 2) «violent» (când e vorba de om), «neizbutit» (când e vorba de o întreprindere). S'ar putea crede, că un cal cu pată albă subt coadă e mai violent decât un altul și că dela cal a trecut acest sens la om; cât despre înțelesul de «neizbutit», ar depinde de iscusința lexicografului cum l-ar derivă din celelalte. Lucrul însă stă cu totul altcum: cuvântul turcesc, din care derivă al nostru, are sensul de «cu păr deschis», păstrat încă la Aromâni; de aici, pe de o parte, aplicat la cai, «cu o pată albă», pe de altă parte, aplicat la oameni, «cu păr și cu gene albe-gălbuie» (la Aromâni). Oamenii aceștia, ca și cei cu părul roșu, trec, în credința poporului, de răi, violenți, oameni de cari trebuie să te ferești și cari îți zădărnicesc întreprinderile. Un alt exemplu: în locuțiunea «o iau la sănătoasa», din punct de vedere lexical, *sănătoasa* e un substantiv feminin, cu sensul de «fugă». Cum ar fi posibil să explicăm înțelesul și originea acestui cuvânt, dacă n'am cunoaște proverbul foarte răspândit: «fuga-i rușinoasă, dar e sănătoasă»?

LIMITELE INTERNE ALE DICȚIONARULUI.

Redus la proporții pur lingvistice, dicționarul face parte din gramatică. Ca atare el are puncte de atingere comune cu toate celelalte ramuri gramaticale. Fiecare cuvânt constă din sunete, de aceea dicționarul are părți comune cu *fonologia*; majoritatea cuvintelor poate fi supusă unei flexiuni: de aici contactul cu *morfologia*; cele mai multe cuvinte sunt derivate sau compuse după legile *derivațiunii*; cuvintele nu pot fi scoase din frază, deci ele sunt elemente ale *sintaxei*; și când fraza este supusă unor considerațiuni estetice, cuvintele din cari e compusă sunt factorii cu cari

lucrează *stilistica*. Legătura dicționarului cu toate aceste ramuri ale gramaticii, din care face și el parte, ca o ramură de sine stătătoare, este atât de strânsă și de organică, încât în cele mai multe cazuri este cu neputință a se trage granițe bine precizate față de ele. Din această cauză, cel mai bun dicționar modern, «Dicționarul general al limbii franceze», citat mai sus, s'a văzut nevoit să dea ca introducere un tratat complet de gramatică, împărțit în paragrafe, la care se referă dicționarul, de câte ori materia lui se îmbucă cu vreuna din celelalte ramuri gramaticale.

În împrejurările în cari ne aflăm nu putem face și noi același lucru, căci ar trebui să fie dicționarul terminat, pentru ca să se poată scrie, cu multă cheltueală de timp, introducerea gramaticală. Cunoștința gramaticii române trebuie deci presupusă pentru toți cei ce consultă acest dicționar. Astfel vom fi scutiți a ne pierde în digresiuni, cari ar trebui să se repete mereu și vom da explicări gramaticale numai în cazuri excepționale.

De pildă, la etimologia cuvântului *par* se va spune numai, că vine din lat. *palus*, presupunându-se că cetitorul știe că *p* latin rămâne neschimbat înaintea vocalelor *a*, *o*, *u*, că *a* accentuat se păstrează de asemenea nealterat, că *l* simplu între vocale se preface în *r*, că *s* final dispăre din graiu și că aceeași soartă a avut-o mai târziu și *u*, ajuns final prin căderea lui *s*. Dar cunoscând aceste legi fonetice elementare, cetitorul se poate întrebă, cu drept cuvânt, pentru ce lat. *populus* nu a dat *pópur*, ci *popór*. În acest cuvânt s'a urmat o dezvoltare neregulată, care va trebui explicată. — Tot în cadrul fonologiei intră și accentul. El s'a însemnat printr'un acut, de câte ori a fost cu putință, iar în cazuri când accentuarea e șovăitoare (*míjloc-míjlóc*, *acólo-acoló*, etc.) s'a notat și aceasta.

Substantivele, adjectivele și verbele, adică cuvintele supuse unor schimbări flexionare, s'au scris, ca titlu al diferitelor articole, sub formele cele mai simple, adică în nominativ singular și în infintiv, presupunându-se că cetitorul știe declină și conjugă. Dar dicționarul acesta va fi consultat și de streini, și în multe cazuri uzul încă nu s'a pronunțat pentru o singură formă flexionară, așa încât am crezut, că nu ajunge a da după fiecare cuvânt numai definiția gramaticală, d. ex. **ACUM** *adv.* (= adverb), **LĂUDA** *vb.* I (= verb de conjugarea I), ci că e bine de astă dată a se da părții morfologice o mai mare atențiune. Pe de altă parte însă, n'am voit nici să încărcăm lucrarea cu prea multe amănunte și de aceea am admis o declinare și o conjugare *regulată*, în mod destul de arbitrar, firește, dar în același timp practic (cfr. «Îndrumările gramaticale» publicate după «Prescurtări»), și am notat în paranteze colțuroase [] numai formele acelea cari se deosebesc de cele «regulate».

Când uzul încă nu s'a pronunțat pentru o singură formă flexionară, noi le vom înregistra pe toate câte le aflăm, fără să decretăm, în mod arbitrar, care trebuie urmată. Cu timpul, când limba literară va fi fost întrebuințată de mai mulți scriitori de valoare decât putem număra astăzi, uzul se va pronunța

pentru o singură formă. Tot ce putem face, este să dăm formei mai uzuale locul dintâiu, deci, de pildă, la verbul *lucra* să cităm mai întâiu prezentul *lucrez* și numai în rândul al doilea *lucru*, la *gol* să dăm pluralul *goi* și să spunem că un plural *goli* se găsește la Beldiman, la *mormânt* să dăm după următoarea ordine pluralele: *morminte*, *mormânturi*, *morminți*. Cât privește neologismele, cele mai multe dintre ele sunt încă refractare față cu vechile legi. Astfel bunăoară verbul *rog* arată trei schimbări: *rogi*, *roagă*, *rugăm*; neologismul *abrog* arată numai schimbul între *g* și *ğ*: *abrogî*, șovăe cât privește schimbul *o-oa*, deci unii spun *abrogă*, alții *abroagă*, și se opune împotriva schimbului *o-u*, deci: *abrogăm*. Am relevat acest caz aici, odată pentru totdeauna, căci în dicționar nu ne mai putem ocupa de cele asemenea lui, aceasta fiind grija gramaticii elementare, nu a lexiconului.

Despre derivațiunea cuvintelor prin prefixe și sufixe sau prin poziție trebuie să presupunem că cetitorul are o cunoștință lămurită. A spune bunăoară că *aurar* e derivat din *aur* prin sufixul *-ar* în același mod ca *blănar*, *argintar*, *căldărar*, etc., și a repetă aceasta mereu, ar însemna a mări în zadar volumul dicționarului. Tot ce putem face în asemenea cazuri, e a spune că *aurar* e derivat din *aur* prin sufixul *-ar* și a preciza pe scurt funcțiunea sufixelor, adică sufixe prin cari se derivă *diminutive*, *augmentative*, *abstracte*, *numiri de instrumente*, *adverbe*, etc.

Foarte mare e influența sintaxei, și une-ori lucrarea lexicografului nu-i altceva decât un capitol din sintaxă. Dacă luăm bunăoară conjuncțiunea *să*, în zadar vom căută să spunem ce însemnează. Din punct de vedere lexicografic *să* nu-i un cuvânt, ci o combinație de sunete care nu are nici un înțeles. Scos din frază și pronunțat singur, *să* nu poate produce în noi nici o imagine și nici o idee. Când zicem *masă*, *albastru*, *mânânc*, *acum*, etc., cuvintele acestea se leagă de-a dreptul de o reprezentare a minții noastre, dar când zicem *să*, mintea noastră nu-și poate închipui nimic. Numai în momentul când avem fraza întreagă, capătă și *să* un înțeles și exprimă o intențiune, traducând pe latinescul *ut*, în: *Aș vrea să fiu acasă*, o poruncă în *Să nu furi!* etc. Dacă ne aducem aminte, că latinescul *si*, din care derivă, eră o conjuncțiune condițională, deci exprimă cu totul altceva, vedem cât de necesar e să facem sintaxă, pentru ca să putem da explicațiuni lexicografice. Firește, pe de altă parte, nu trebuie să uităm, că astfel de cazuri sunt excepționale și că, în fond, lexicografia și sintaxa privesc limba sub raporturi cu totul deosebite.

Și mai organică e în sfârșit legătura între lexicografie și stilistică. Orice limbă e săracă, în comparație cu aparatul complicat al creierului omenească, care poate da naștere la idei atât de subtile și nuanțate, încât graiul nu le poate urmări. Dacă ar exista, într'adevăr, câte un cuvânt pentru fiecare gând, n'am ajunge niciodată în situațiunea, în care ne găsim atât de des, să «căutăm expresia» și «să nu avem cuvinte». Numai rare-ori cuvântul e o formă în care idea să încapă întocmai; de obicei el e o formă sau

prea mare sau prea îngustă. Dar scopul omului, când vorbește și când scrie, este de a fi înțeles, de aceea își ajută cum poate mai bine și știe că de cele mai multe ori își va ajunge scopul prin aceea că se va adresa fantaziei cetitorului sau interlocutorului. Cuvântul, care e o formă rigidă, devine, prin întrebuintarea unei imagini, a unei comparațiuni, o formă elastică și se acomodează, mărindu-se sau îngustându-se, după cum cere idea care trebuie exprimată. Astfel vorbim de «sunete *înalte*», de «roșu *deschis*», de «întunec *besnă*», de «culoare *strigătoare*», de «voce *groasă*», de «singur *cuc*», de «sărac *lipit*», etc. Toate aceste expresii intră în cadrele stilistice; dar ele interesează deopotrivă și pe lexicograf, pentru care vorbele *înalt*, *deschis*, *besnă*, etc. au un înțeles nou, deosebit de cel etimologic. Firește că cercetările stilistice și cele lexicografice, dacă se ating, se și deosebesc. Astfel, stilistul va vorbi în același capitol despre expresiile: «*mă obsedează* un gând», «*mă muncește* un gând», «*mă chinuște* un gând», «*mă paște* un gând», căutând mai ales să stabilească care e gradația lor; va vorbi în alt capitol despre figura poetică: «albinele *pășteau* pe pomii înfloriți», și nu va găsi nici un interes în fraza: «boii *pășteau* pe luncă». Lexicograful, din potrivă, va alege cele trei fraze în cari se întâlnește cuvântul *paște* și va arăta, că sensul etimologic se găsește în *boii pășteau pe luncă* și că, printr'o figură ușor de înțeles la un popor de păstori, s'a spus și *mă paște un gând*. Imaginea aceasta a prins rădăcini în limbă, a devenit un idiotism, care azi îmbogățește limba. Când însă poetul St. O. Iosif (Sămănătorul, IV, 946), într'un stil avântat, vorbește de *albine cari pasc*, avem a face cu o figură poetică frumoasă, adevărat, care însemnează o îmbogățire a stilului poetic, nu însă și a limbii românești. Dacă lexicograful ar face din pricina acestui exemplu o subîmpărțire nouă a cuvântului *a paște*, spunând că el nu se întrebuintează numai despre «vite», ci și despre «albine», ar face o greșală.

CLASIFICAREA ÎNȚELESURILOR.

Până acuma grija noastră a fost să arătăm tot ce nu încapă în dicționar, arătând însă ce nu trebuie să facem, ni s'a dat de multe ori ocazia să spunem și ce e de făcut, așa încât acum nu ne mai rămân multe de adăogat.

Grija de căpetenie a lexicografului e clasificarea înțelesurilor. Ea nu trebuie făcută după criterii formale. Astfel, la unele verbe, funcțiunea transitivă, reflexivă și intransitivă are înrâurire și asupra sensului. *Eu duc ceva* exprimă altă idee (cfr. «port»), decât *eu mă duc* (cfr. «merg»), *eu adorm* (cfr. «dorm») se deosebește de *eu adorm copilul* (cfr. «culc»). În cele mai multe cazuri însă înțelesul rămâne același și când funcțiunea se schimbă; a trece sub două rubrici deosebite exemple ca: *eu laud faptele mele* și *eu mă laud* îmi pare greșit. Afară de aceea lexicograful nu are numai să coordoneze, ci să le și subordoneze, pentru ca tabloul pe care-l dă să fie adevărat. Un exemplu. Adverbul *abiă* are două înțelesuri lămurite: 1) unul temporal: «*abiă* muri și se iviră moște-

nitorii» și 2) unul modal: «*abià* putea duce povara». Într'o frază ca: «hai cu mine, *abià* nu ne va fi urit», apare deodată un al treilea sens, cel de «cel puțin». Ar fi însă greșit a face pentru acest înțeles o a treia împărțire, coordonată celorlalte două, căci după o examinare ceva mai minuțioasă se vede ușor, că această accepțiune s'a dezvoltat din cea temporală. Într'adevăr, când *abià* e adverb temporal, precum reiese din exemplul citat la locul dintâiu, el exprimă «momentul când o acțiune se termină, ca să înceapă alta»: «*abià* muri și se iviră»... «Scurțimea de timp» e și mai bine accentuată într'o frază ca: «*abià-l* atingi și țipă», căci aici *abià* poate fi substituit de-a dreptul prin «puțin»: «țipă, când îl atingi puțin». Iată-ne deci ajunși la «cel puțin» din exemplul al treilea, care la prima vedere ni se pareă că trebuie coordonat celorlalte două, nu subordonat unuia din ele. Dacă căutăm în limba latină, vedem că *via*, din care derivă *abià*, are și el cele două sensuri distincte: cel temporal și cel modal, deci constatăm că împărțirea aceasta e totodată etimologică. Acest lucru nu se întâmplă însă totdeauna. Un exemplu o va arăta, și, pentru ca să fie mai lămurit, vom alege un cuvânt format pe teritoriu românesc. Judecând după: *cumetrie*, *cuscrie prietenie*, *frăție*, etc., cuvântul *soție* ar trebui să fie un substantiv abstract. De fapt însă el însemnează aceea ce se exprimă prin *soată* (întru cât e vorba de căsătorie), deci corespunde cuvintelor *cumătră*, *cuscră*, *prietenă*. Explicarea acestei schimbări de sens neobicinuite se găsește numai dacă cunoaștem întreg trecutul acestui cuvânt. La început *soție* însemnă «tovărășie», înțeles pe care-l păstrează încă la Aromâni, unde *suti'le* e tradus de d-l Weigand prin «Genossenschaft» (ca și albanezul șok-eri). Mai în urmă cuvântul a avut aceeași soartă ca ital. *camerata*, fran. *camarade*, etc., — cari la început însemnau un abstract («tovărășia celor ce dormiau într'o cameră»), — și deveni concret, însemnând deocamdată «soț», fără deosebire de gen. În acest sens ni s'a păstrat încă în texte vechi, unde cetim bunăoară, că doi inși «au însoțit către sine pe Manea Grecul, ca să le fie *soție*», adecă *tovarăș* (Hurmuzachi: *Documente* XI, 318, din a. 1593; alte exemple la Dosofteiu: *Viața sfinților*, 21^b/₁₄, 96^b/₁₃, la Gaster: *Chrestomatie*, II, 69 etc.). La început, și astăzi încă în unele părți, *soție*, cu înțelesul de «soț, tovarăș», putea fi întrebuințat fără deosebire de gen, precum incidental găsim și cazul invers, că o fată se numește pe sine *soțul* unui bărbat.

«...Rămas bun, mândrucă dragă
M'oiu duce și n'oiu veni,
Plânge-m'ii și m'ii dori...»
«O, lea, nu, bădiță bade,
La inimă nu mă arde!
Cât ți-am fost *soț* cu dreptate,
Bade, m'ai iubit...»

(Weigand, Jahresbericht, VI, 47--48)

În urmă însă genul gramatical a învins și *soție*, în limba literară de astăzi, poate fi numai «o femeie căsătorită cu un bărbat».

Exemplul acesta ne arată totodată ce cale vom alege în clasificarea înțelesurilor: pe cea etimologică, singura care ni se pare îndreptățită. Când un cuvânt are mai multe accepțiuni, nu vom înșiră deci la locul dintâiu pe *cea mai răspândită*, lăsând să urmeze mai la vale pe cele mai puțin obișnuite, ci vom așeza în frunte sensul *cel mai vechiu*, — care de multe ori se păstrează mai bine într'un exemplu modern, decât într'unul din sec. XVI — lăsând să urmeze în mod natural pe celelalte, așa cum ele s'au dezvoltat în decursul timpului. Numai astfel putem vedea la fiecare cuvânt și istoria lui. Dacă am porni dela înțelesurile cele mai răspândite, am ajunge une-ori la concluzii cu totul curioase. Astfel adjectivul *iute* are două accepțiuni cu totul deosebite, în «om *iute* de fire» și în «brânză *iute*». După simțul limbii românești s'ar părea că sensul original se găsește în exemplul dintâiu, iar cel derivat în exemplul din urmă. Din punct de vedere semasiologic am fi însă în cea mai mare încurcătură de a explica această trecere de sens. Dacă căutăm însă etimologia, vedem că vorba slavă din care derivă a noastră are înțelesul de «salé, piquant, mordant», din care apoi ușor se explică cel figurat de «violent, véhément, vif, vite». Cuvântul *a presără* e pe cale de a-și pierde cu totul înțelesul etimologic, căci zicem și: *a presără cu zahăr, cu făină*, întocmai ca fran. *saupoudrer*, care constă din *sel + poudrer*. Înainte de a da însă sensul lui generalizat de astăzi, va trebui să-l arătăm pe cel vechiu, care eră «a sără puțin.» Firește că trebuie să fim băgători de seamă și în privința aceasta. De aceea, la pronumele *altul* nu vom pleca dela înțelesul «celelalt între doi inși», fiindcă în limba latină clasică acesta e sensul lui *alter*, căci în limba poporului roman și în toate limbile romanice *alter* aveă, din cele mai vechi timpuri, toate accepțiunile lui «alius».

OMEOTROPII.

De multe ori înțelesurile unui cuvânt sânt atât de deosebite, încât ele nu pot fi derivate nici unul din altul, nici nu pot fi reduse la un prototip comun. Astfel francezul *louer* însemnează une-ori «a lăuda», alte-ori «a închiria». Evident că aceste două înțelesuri, atât de deosebite, nu pot fi combinate în nici un chip. Enigma se explică însă ușor, dacă aflăm că, în urma legilor fonetice ale limbii franceze, lat. *laudare* și lat. *locare* au trebuit să dea același rezultat: *louer*. Astfel de cuvinte se numesc — după Silvio Pieri — omeotropii. De aceștia sunt mulți și în limba română, fie că derivă din două vorbe latine diferite, d. ex. *frig* = 1). lat. *frigus*, 2). lat. *frigo*, fie că unul dintre ei e de origine latină și altul de origine streină, de ex. *somn* = 1). lat. *somnus*, 2). slav. *somŭ* (peștele), sau *răs* = 1). lat. *risus*, 2). slav. *rysŭ* (animalul, despre care poporul, printr'o combinație etimologică, crede că și-a primit numele din pricina botului, care îți face impresia că râde), fie în sfârșit că unul dintre cuvinte e vechiu, iar altul e neologism, d. ex. *fn* = 1). lat. **filius*, 2). franc. *fin*, sau *post* = 1). paleo-sl. *postŭ*, 2). rus. *postŭ* (cuvânt

intrat în limba noastră în secolul trecut). Poporul știe foarte bine să deosebească cei mai mulți omeotropi și face de multe ori glume pe seama lor. Astfel, când cineva susține că cutare *seamănă* (= lat. similat) cu cutare, i se răspunde că «*seamănă* (= lat. seminat), dar nu răsare», sau când copiii în școală se apucă de *păr*, cu întrebarea «ce-i asta?» și dacă nu răspund «lână, s'o lași din mână», ci «*păr*» (= lat. pilus și pirus), atunci vin «scuturate *pe-rele*». De multe ori însă etimologia cuvintelor e necunoscută și atunci e greu a se ști dacă avem a face cu omeotropi.

Astfel sunt de bună seamă omeotropi cuvintele *acar*, care însemnează 1). «cutie în care se țin ácele» și e derivat din *ac* prin sufixul instrumental *-ar* (= lat. -arium) și 2). *acar* cu sensul de «macagiu», derivat din *ac* (= macaz) prin sufixul de nomen agentis *-ar* (= lat. -arius). Dar dacă mai întâlnim un al treilea *acar*, cu sensul de «un instrument în jurul căruia își fac țărâncele conciu», avem de sigur un omeotrop față de *acar* 2, poate și de *acar* 1, dacă înțelesul lui original nu a fost «instrument în care se înfig ácele care țin conciu». În sfârșit cu totul alt cuvânt e dialectalul *acar*, care se accentuează pe silaba dintâiu.

Substantivele: *an*, *parte* sunt omeotropi față de adverbele *an*, *parte*, căci cele dintâiu sunt continuarea lat. *annum*, *partem*, cele din urmă ale lat. *anno*, *partim*; deci le vom da la două locuri deosebite. Când însă *frumos* e adjectiv și adverb, *bun* adjectiv și substantiv, ele vor fi tratate în același articol, căci de astă dată avem de a face cu o întrebuintare sintactică a limbii române, nu cu două cuvinte de origine deosebită.

TRADUCEREA.

Asupra limbii streine în care trebuie să se dea arătarea înțelesurilor cuvintelor românești Comisiunea Dicționarului a hotărât: traducerea are să se facă numai în limba franceză. De cele mai multe ori lucrul acesta se poate face fără greutate, căci limba franceză e atât de bogată, încât în ea găsim aproape toți terminii corespunzători celor din limba noastră. Une-ori însă nu-i cu putință, fie că vorba românească exprimă o idee necunoscută de Francezi, d. ex. *mămăligă*, fie că avem a face cu conjuncțiuni sau alte cuvinte, cari nu exprimă nici o idee de-sine-stătătoare, ci capătă un sens numai prin întrebuintarea lor sintactică. În cazul dintâiu va trebui să dăm, în loc de traducere, definiție: «sorte de polenta, de bouillie de farine de maïs», în cazul al doilea nu vom da nici o traducere. Aceasta o putem face cu atât mai ușor, cu cât scopul acestei lucrări nu e a scrie un dicționar român-francez, ci numai un dicționar al limbii române. Traducerea franceză e numai o înlesnire pe care o facem streinilor, nu scopul lucrării noastre; iar streinul va cunoaște înțelesurile unei conjuncțiuni numai examinând-o în frazele citate și nu va avea nici un folos dintr'o simplă enumerare a corespondentelor în limba cunoscută lui. Tot aceasta e cauza pentru care nu se înșiră toate sinonimele franceze cari corespund vorbei

românești. *Abà* se traduce numai prin «bure», fără a se mai adaoge «burat», sau chiar definiția «*étoffe grossière, drap très commun*», etc. În schimb însă se vor da în traducere, pe cât e cu putință, toate sensurile unui cuvânt și anume la începutul fiecărui articol, în ordinea în care s'a făcut clasarea înțelesurilor, așa încât chiar traducerea franceză va arăta toate desvoltările semantice ale fiecărei vorbe românești. Une-ori, firește, aceasta nu-i cu putință, căci și cuvântul francez, ca și cel românesc, are mai multe sensuri. Astfel *academie* înseamnă două lucruri cu totul deosebite: 1) «școală înaltă», 2) «societate literară-științifică». Amândouă aceste accepțiuni se găsesc întrunite și în francesul «*académie*», așa încât disticțiunea lor se poate face numai prin definițiile românești. Acesta e și cazul multelor derivate românești cu nuanțe de înțelesuri atât de subtile, încât nu se pot arăta în limba franceză, cu mult mai săracă în această privință. Pentru *acreală, acreață, acriciune, acrime, acritură* avem numai pe «*aigreur*», pentru *acrișor, acruț, acricos, acriu* numai pe «*aigrelet*» și «*aigret*», pentru *vindere, vânzare, vândut* și *vânzătură* numai pe «*vente*». E adevărat că am putea traduce pe *vindere* și *vândut* prin «*action de vendre*», ca să arătăm că sunt mai abstracte decât *vânzare* și *vânzătură*, dar aceasta nu-i o traducere, ci o definiție.

În sfârșit trebuie să mai amintim, că drept normă a lexicului francez n'am putut admite dicționarul, prea exclusivist, al Academiei franceze, ci am primit și unii termini ai limbii comune, întru cât ei au fost acceptați de «Dicționarul general» citat mai sus, sau de Dicționarul lui Littré. Așa bunăoară, pentru ca să traducem pe familiarul *abitir*, am dat preferență familiarului «*extra*», o prescurtare des întrebuințată a lui «*extraordinaire*» al dicționarului Academiei franceze.

DEFINIȚIA.

Pe lângă traducerea franceză e necesar a se da definiția românească a înțelesului cuvintelor. Într'adevăr, dacă luăm un cuvânt ca *abscisă*, prin faptul că l'am tradus prin franțuzescul «*abscisse*», din care-i împrumutat, n'am făcut cetitorilor români nici un serviciu, căci cel ce deschide dicționarul, ca să caute acest cuvânt, nu știe nici ce înseamnă cel franțuzesc, prin care l-am tradus. De aceea va trebui să-l definim «una dintre cele două coordonate dreptliniare cari servesc a determina un punct în spațiu», neuitând să adăogăm un (Mat.), prin care se va înțelege că avem a face cu un termen tehnic al matematicii. Dar pe cât e de folositoare și de ușoară une-ori definiția, pe atât de greu, chiar imposibil, este alte-ori de dat, și pe atât de nefolositoare e adesea. Într'adevăr, cum vom defini un cuvânt ca *a fi, a face, roșu*, etc.? Dar chiar admitând că s'ar găsi definiția cea mai potrivită și *roșu* ar fi definit prin: «coloarea produsă prin 957 de bilioane de vibrațiuni ale eterului și care ocupă în curcubeu poziția complementară a verdelui», — cui folosește oare această

definiție? Cel care vrea să știe ce e *roșu*, din punct de vedere fizical, nu va deschide din capul locului acest dicționar, ci o enciclopedie sau un manual de fizică. Dacă un Român caută pe *roșu* în dicționar, o va face pentru ca să afle ce treceri de sens a suferit, în cari idiotisme se găsește, care îi e etimologia și cari sunt particularitățile lui gramaticale. Asupra noțiunii însăși fiecare Român are, din momentul când a început să vorbească, o idee lămurită; iar streinul va găsi în traducerea franceză «rouge» toate explicațiile necesare. Tot atât de inutilă ca definiția științifică, atât doar că mai e și inexactă, e definiția obicinuită prin dicționare: *roșu* = «coloarea sângelui, a focului, a trandafirului.»

Definiția formează neajunsul de căpetenie al celor mai multe dicționare. Noi însă ne punem într'o situațiune deosebit de favorabilă în această privință, prin faptul că dăm și traducerea franceză. Ne vom folosi deci de ea, iar de câte ori avem a face cu vorbe înțelese de ori-cine — acestea sunt de obicei cele mai grele de definit — precum: *a fi, a face, bun, roșu, ac, albină, scaun*, etc., ne putem dispensa de ori-ce definiție, după ce le-am tradus prin «être», «faire», «bon», «rouge», «aiguille», «abeille», «chaise», etc. De asemenea nu vom da nici o definiție, când exemplul pe care îl cităm e definirea cuvântului. Acesta e cazul multor termini tehnici și al unor cuvinte dialectale, traduse și explicate de autorii din cari au fost extrase.

Dela fiecare verb românesc se pot forma, ca de pildă dela *a cumpără*, următoarele patru derivate: 1) *cumpărare* (d. e. «*cumpărarea* armelor este oprită»); 2) *cumpărat* («am plecat în târg la *cumpărate*»); 3) *cumpărat* («marfa *cumpărată* eră rea»); 4) *cumpărător* («*cumpărătorii* se tocmesc»). În cazul 1 și 2 avem a face cu abstracte verbale dela *a cumpără*, adică cu substantive cari exprimă acțiunea cuprinsă în verb, în cazul 3 și 4 cu două adjective, dintre cari cel dintâiu arată o însușire rămasă după terminarea acțiunii, cel din urmă o însușire câștigată prin decurgerea acțiunii exprimate de verb. Dacă considerăm că în limba română se găsesc câteva mii de verbe, pricepem cât de anevoios ar fi să se repete de mii de ori definițiile date mai sus. În locul lor preferim, după cele arătate la acest loc, a da următoarele definiții cu mult mai simple:

1. *cumpărare* = Infinitivul lui *cumpără*, devenit abstract verbal.
2. *cumpărat* = Participiul lui *cumpără*, devenit abstract verbal.
3. *cumpărat, -ă* = Participiul lui *cumpără*, devenit adjectiv.
4. *cumpărător, -toare* = Adjectivul verbal al lui *cumpără* (derivat prin suf. -*ător*).

Aceste definiții, pe lângă partea lor bună, că sunt scurte, explică totodată și etimologia sau, mai bine zis, formațiunea acestor cuvinte. Tot astfel cuvinte ca *înălțime, dobitocie, brădet, acșor, omoiu, preoteasă* se vor defini prin: 1) «abstractul adjectival al lui *înalt* (format prin suf. -*ime*)»; 2) «abstractul substantival al lui *dobitoc* (format prin suf. -*ie*)»; 3) «colectivul lui *brad* (format prin suf. -*et*)»; 4) «diminutivul lui *ac* (format prin suf. -*șor*)»; 5)

«augmentativul lui *om* (format prin suf. -*oiu*)»; 6) «femeninul lui *preot* (format prin suf. -*eamă*)», etc., înțelegându-se subț «abstract adjectival» un substantiv care exprimă, ca abstracțiune, însușirea cuprinsă în adjectiv; subț «abstract substantival» substantivul care exprimă, ca abstracțiune, partea cea mai pronunțată din caracterul unei ființe; subț «colectiv» totalitatea unor lucruri sau ființe de aceeași specie, privită ca o unitate; subț «diminutiv» ceea ce este mai mic, și de cele mai multe ori mai simpatic, decât primitivul; subț «augmentativ» ceea ce e mai mare, și de obicei mai urit, decât primitivul; subț «femenin» același fel de ființă, având însă sexul feminin, etc. Numai atunci când vreunul din aceste derivate a ajuns cu timpul să aibă un sens mai larg, ne vom abate dela acest fel de definiție. Astfel *mâncare* și *mâncat* nu exprimă numai ceea ce am numit noi «infinitiv, devenit abstract verbal» («*mâncarea* cârnii e oprită în post») și «participiu, devenit adjectiv» («poama *mâncată* de pasări pică din pom»), ci *mâncare* e mai adesea un substantiv concret («am căpătat o ciorbă, o *mâncare* și o friptură»), iar *mâncat*, deși rămâne «un participiu devenit adjectiv», are cu totul alt sens în: «Ești *mâncat* sau flămând?» Tot astfel *mănușă* nu mai e un «diminutiv» al lui *mână*, cum eră la început, ci are un înțeles cu totul deosebit. Cât de greu e une-ori a distinge adevăratul înțeles, se vede dintr'o frază ca: «Poftiți la *mâncare*!» Ce e *mâncare* în acest exemplu: un abstract sau un concret?

În sfârșit accentuez, ceea ce de altfel e de sine înțeles, că definițiile nu sunt, în mare parte, originale, mai cu seamă în ce privește terminii tehnici și că în această privință, mai mult decât în ori-care alta, am găsit un povățuitor bun în pomenitul «Dicționar general» de Hatzfeld-Darmesteter-Thomas.

SINONIMELE.

Din cele precedente rezultă că am redus definiția la adevărata ei valoare. În schimb am dat o însemnătate cu atât mai mare părții semantice, căutând, de câte ori sensul unui cuvânt s'a dezvoltat în direcțiuni nouă, să arătăm ce proces s'a petrecut în creierul românesc pentru a pricinui aceste schimbări. Aceasta s'a putut face cu atât mai lesne, cu cât clasarea înțeleșurilor a fost făcută, precum am spus, în mod istoric. De multe ori se întâmplă ca un cuvânt să ajungă, în urma unor schimbări, să însemneze același lucru ca un alt cuvânt. În astfel de împrejurări căpătăm sinonime. Verbul *înțep*, bunăoară, însemnă la început numai «bag o țeapă în ceva», mai târziu însă sensul i s'a lărgit, legătura etimologică cu *țeapă* s'a uitat, și astăzi se poate zice: «m'am *înțepat* cu un *ac*». Astfel *înțep* a devenit sinonim cu *impung*. Dar a avea doi termini pentru aceeași noțiune e un lux, pe care limba nu-l suferă bucurios și, când două cuvinte ar putea ajunge sinonime, limba caută sau a) să înlătore pe unul dintre ele, scoțându-l din uz, precum s'a întâmplat cu *aratru* (păstrat încă la Aromâni), care fu dat uitării din pricina slavului *plug* și cu multe alte cuvinte de origine romană, — sau b) să le deosebească, mărind

sau strimtând sensul unuia dintre cele două cuvinte. Astfel sufixele *-ie* și *-ință* au aceeași funcțiune: prin amândouă se derivă substantive abstracte. De aceea derivatele *datorie* și *datorință* ar trebui să fie sinonime. De fapt, ele au amândouă același sens de «devoir», dar cel dintâiu, format cu un sufix neasemănat mai productiv, are pe lângă accețiunea aceasta și pe cea de «dette», necunoscută lui *datorință*. Mai mult decât atâta: astăzi tendința e de a despărți cele două sinonime și mai hotărît și de a întrebuiți în sensul de «devoir» numai pe *datorință*, iar în sensul de «dette» numai pe *datorie*. O justificare etimologică pentru această diferențiere nu există, căci *dator* se poate întrebuiți și în înțeles moral și în înțeles material, iar sufixele *-ie* și *-ință* au, precum am spus, aceeași funcțiune; dar evoluțiunile limbii nu țin seamă de drepturile etimologice, ci își urmează calea lor. Tot astfel în limba de azi se cunoaște tot mai deslușit tendința de a diferenția sensurile cuvântului vechiu *soț* și al celui mai nou *tovarăș*. Se *întovărășesc* bunăoară doi negustori sau doi călători, dar se *însoțesc* doi prieteni sau cei căsătoriți.

De aici urmează că lexicograful trebuie să fie foarte precaut cu sinonimele, cari numai foarte rar sunt desăvârșite. E adevărat că limba literară are cu mult mai multe sinonime decât dialectele, căci ea primește cuvinte din toate regiunile. Acolo unde se zice *micșuneă* nu se zice *viorică*, unde se întrebuițează *porumb* nu-i cunoscut *păpușoiul* sau *cucuruzul*; sinonime devin aceste cuvinte numai în limba literară, în care intră de o potrivă cuvinte moldovenești, muntenești și ardelenesti. Deci, vorbind de *viorică*, putem să trimitem pe cetitor la articolul „*micșuneă*“, unde s'a dat traducerea și definiția acestui cuvânt; dar ar fi foarte greșit a trimite pe cetitor dela articolul „*apucă*“ la „*prinde*“, sau dela „*ajunge*“ la „*sosî*“. Aceste cuvinte sânt sinonime numai pentru cel ce nu cunoaște bine limba română și nu caută să pătrundă în subtilitățile ei. Cel mai sigur mijloc pentru a descoperi deosebirea între sensurile astorfel de cuvinte e încercarea de a substitui pe unul în locul celuilalt. Într'adevăr, dacă înlocuim pe *apuc* prin *prind* în fraza: «I-am *apucat* de urechi» sau pe *prind* prin *apuc* în fraza: «am *prins* mingea cu pălăria», vom vedea ce deosebire există între aceste două cuvinte, cari în „*apucă* să vorbească» și în „*prinse* a vorbi» sunt sinonime între ele și cu verbul *încep* („*începî* să vorbească»); tot astfel deosebirea între *ajung* și *sosesc*, la aparență sinonime, se cunoaște lămurit, dacă încercăm să-l înlocuim pe *ajung* prin *sosesc* în fraza «mergi încet și *ajungi* departe» sau, invers, pe *sosesc* prin *ajung*, în «știrea *a sosî* ca din senin.» *Ajungerea* presupune o călătorie, adese-ori anevoioasă; *sosirea* evocă în noi numai momental final, atingerea țintei. Deosebirea între *apuc* și *prind* e greu a se redă prin cuvinte, căci e inexact a zice că *a apucă* însemnează «a *prinde* cu mâna» și *a prinde* însemnează «a *apucă* cu brațele sau cu altceva». Mai bine se va vedea deosebirea aceasta, dacă asemănăm pe fiecare dintre aceste două cuvinte cu cea mai apropiată noțiune și arătăm gradățiunea: a *înhața* pe cinevâ a *apucă* pe cinevâ — a *prinde* pe cinevâ —

a *ajunge* pe cinevã. Deosebirea între *înhaț* și *ajung* e atât de evidentă, încât ea explică, redusă la proporții mai mici, și deosebirea între *apuc* și *prind*.

O exagerare în deosebirea sinonimelor trebuie ocolită, și dacă lexico-graful caută cu tot dinadinsul deosebiri și acolo unde nu sunt, poate prea ușor să ajungă, prin autosugestiune, la concluzii subiective și neadevărate. Dacă d-l Hasdeu («*Etymologicum magnum*» 2854—2855) constată că *bădică* are o nuanță desmierdătoare mai slabă decât *bădiță* și *bădișor*, aceasta poate fi adevărat, dar eu, personal, nu sunt în stare să fac această deosebire, ci cred că câteși trele aceste diminutive sunt egale și că desmierdarea crește sau scade numai în urma mlădierii glasului cu care se face pronunțarea lor.

ETIMOLOGIA.

Cunoașterea obârșiei unui cuvânt e necesară pentru stabilirea sensului lui și pentru ca să se poată arăta, în mod istoric, dezvoltările semantice pe cari le-a suferit. Originea cuvintelor poate servi, mai ales la noi Români, ca să elucideze multe probleme ale istoriei și ale istoriei noastre culturale. Etimologia e, în cele mai multe cazuri, temelia ori-cărei cercetări filologice.

Dar, pre cât ar fi de dorit ca acest dicționar să dea toate etimologiile cuvintelor românești, pe atât e aceasta de greu și, în împrejurările în cari ne găsim, de multe ori peste putință. Studiile etimologice de până acuma sunt atât de puține și necomplete, cunoștințele cari se cer dela un etimologist român atât de vaste, — căci el trebuie să fie romanist, slavist, să cunoască limba albaneză, turcească, neo-grecească, ungurească și germană, — mijloacele cari îi stau la dispoziție atât de imperfecte, — un dicționar bulgăresc, cât de cât complet, lipsește, când cele mai multe cuvinte slave primite de Români sunt de origine bulgărească, — încât, dacă mai adăogăm că lucrarea aceasta trebuie terminată într'un timp foarte scurt, pricepem de ce chiar partea etimologică va fi cea mai nedeplină.

De sigur că, având mai mult timp la dispoziție, am fi putut da mai multe etimologii. Neavându-l însă, a trebuit să ne mărginim asupra acelor cari erau cunoscute și găsite de alții și asupra celor ce le-am putut afla fără multă pierdere de vreme.

Grija noastră de căpetenie a fost însă ca dicționarul acesta să dea, în ceea ce privește etimologia, numai achizițiunile sigure ale științei. N'am voit însă nici să exagerăm, căci lucrarea aceasta nu are de scop numai să dea date sigure, ci să fie și un punct de mănecare și un îndemn pentru cercetări viitoare. De multe ori etimologiile sunt probabile, fără să fie însă documentate pe deplin. În asemenea împrejurări le-am primit ca «etimologii îndoiioase», fără să intrăm în discuții lungi cu autorii lor. Numai în acest caz am citat numele celor ce le-au dat și locul unde se găsesc publicate, pentru ca să dăm cetitorului posibilitatea de a cunoaște toate argumentele aduse de autorul lor. Când o etimologie ni s'a părut sigură, am crezut că ne

putem dispensa de a cita pe descoperitorul ei, căci presupunem că fiecare om de știință lucrează pentru a arăta adevărul, nu pentru a i se cita numele. Cei ce vor crede că prin aceasta le-am făcut vreo nedreptate, să se mângâie cu aceea, că în tovărășia celor nedreptățiți avem și pe un Diez, Miklosich, Hasdeu, Cihac și Meyer-Lübke! În introducerea care se va scrie la începutul volumului I al acestei lucrări vom arăta în câteva cuvinte meritele etimologiștilor și lexicografilor de până acuma.

N'am ținut să fim prea scurți în redactarea părții etimologice, căci motivarea unei etimologii, care nu e evidentă, e necesară, precum e necesar a arăta și cari sunt greutățile cari fac îndoielnice alte etimologii. E adevărat că prin aceasta s'a mărit volumul dicționarului, dar reducerea întinderii lui trebuie să ne preocupe numai întru cât e împreună cu pierdere prea mare de timp. Prin aceea însă, că redăm motivarea și dificultățile unei etimologii și cităm forme romanice sau analogii din alte limbi, nu se pierde vreme.

Dimpotrivă, am fost foarte laconici, când am arătat etimologia neologismelor. Prin aceea că am însemnat: «*N. din fran[țuzește]*», am spus tot. Cuvântul francez din care derivă cel românesc nu se mai notează, când el s'a dat ca traducere, deci: «**ABDICĂ** = *abdiquer* . . . — *N. din fran.*» ni s'a părut că ajunge. Când neologismele au primit o formă românească d. ex. *președinte*, care e franțuzescul *président*, modificat după verbul românesc *șed*, atunci, în loc de a scrie: «*din fran.*», am scris «*după fran.*» Tot atât de bine puteam scrie: «după lat. *praesidens*». În cele mai multe cazuri e cu neputință a distinge, dacă neologismul e un împrumut din latinește sau din franțuzește, căci de obicei ne-au slujit de model amândouă limbile acestea.

III. TIPĂRIREA.

Pentru ca această operă să poată fi întrebuițată cât mai iute, nu vom aștepta cu tipărirea ei până ce va fi redactat materialul întreg, ci dicționarul va apărea în fascicule de câte cinci coale de tipar. Deși e de netăgăduit, că o revizuire a întregului manuscris, înainte de a se da la tipar, ar fi folositoare, nu e mai puțin adevărat, că atât revizuirea aceasta, cât și tipărirea, dacă nu se face în același timp cu redactarea, vor pricinui o întârziere de cel puțin doi până'n trei ani. Afară de aceea, făcând să apară dicționarul în fascicule sau în volume, dăm publicului românesc posibilitatea de a se folosi cât de curând măcar de o parte din el și nu vom sili pe cei ce vor să caute un cuvânt care se începe cu *a* sau cu *b* să aștepte până va fi redactată și revizuită litera *z*.

Deși tiparul este numai îmbrăcăminte care se dă unei cărți, și că atare nu poate atinge valoarea lucrării însăși, totuși, la un dicționar, mai mult decât ori și unde aiurea, se cere ca partea formală să fie cât mai îngrijită. În dic-

ționare nu cetim, ci căutăm; iar ochiului care caută trebuie să-i stăm într'ajutor, să-i înlesnim găsirea. Aceasta se poate face cu mai mult succes prin diferite caractere tipografice, întrebuițate consecvent pentru aceleași valori, precum pentru titluri, pentru citațiuni, pentru numirile autorilor citați, pentru etimologie, pentru traducere și pentru textul explicativ. Semnele convenționale trebuie reduse la minimul posibil, căci ținerea lor în minte e anevoioasă. Tot astfel sunt oboșitoare prescurtările ce le găsim în toate dicționarele, căci cetitorul e silit să recurgă mereu la tabelele explicative, ca să le poată înțelege. Cu totul, nu ne putem dispensa nici noi de ele, căci a scrie *prepozițiune, substantiv*, etc., în loc de *prep., subst.*, nu are nici un înțeles. Dar vom căuta să fim raționali și în alegerea prescurtărilor și să le reducem numărul pe cât se poate. Mai ales într'o privință ni s'a părut că nu e potrivită prescurtarea: când dăm numele autorilor din cari s'au scos exemplele. E de cea mai mare însemnătate a ști, dacă autorul acela e poet sau prozator, e scriitor vechiu sau nou, e un cărturar sau e poporul, e din Moldova sau din Ungaria, etc. etc. Dacă scriem ALECSANDRI, CREANGĂ, CORESI, etc., oricare cititor inteligent va găsi răspunsul, pe când dacă prescurtăm A. CR. CO. el trebuie să caute întâiu deslegarea acestor prescurtări, care poate se găsește tocmai la începutul celuilalt volum. Autorii dicționarelor fac prescurtările acestea din comoditate și după îndemnul editorilor, cari vreau să cruțe hârtie și tipar. Noi nu avem nevoie să facem economii de acestea, nici nu trebuie să ne înlesnim munca în paguba cetitorilor. Dimpotrivă, e numai de interes secundar a ști din care scriere anume a lui Alecsandri, Creangă sau Coresi a fost ales exemplul, și prin aceea că arătăm cartea și pagina voim mai mult să încredințăm pe cetitor că citația dată nu e falsificată, să dăm, celor ce vor să se convingă, posibilitatea unui control. De aceea după CREANGĂ, de pildă, ajunge un P. («Povești») sau un A. («Amintiri»), etc., cu indicarea paginei.

Dar nu numai execuția tehnică a tiparului, ci și împărțirea textului trebuie să fie consecventă și făcută astfel, ca cetitorul să găsească îndată ceea ce caută. Ordinea adoptată de noi a fost următoarea: După cuvântul pus ca titlu urmează definiția lui gramaticală și, une-ori, specificarea categoriei de care se ține; d. e. *AC s.a.* (= *substantiv ambigen*), *MĂLIN s.m.* (Bot.) (= *substantiv masculin. Termin botanic*). La începutul noului alineat se dă traducerea franceză a tuturor înțelesurilor cuvântului. Urmează apoi clasificarea lor și partea semantică. Cu cifrele romane I, II, etc. și cu cele arabe 1°, 2°, etc. se face coordonarea și subordonarea înțelesurilor. În tot locul unde ni s'a părut necesar, am dat, înainte de a face citațiuni, definițiile românești, sinonimele și explicări semasiologice (aceste din urmă adese-ori indicate numai prin *fig.* = «figurat», *p. ext.* = «prin extensiune», etc.). Liniuțele verticale despart diferitele subînțelesuri, și anume liniuța simplă | pe cele mai puțin deosebite, iar liniuța dublă || pe cele mai marcante. Une-ori, la verbe, aceste liniuțe despart pe *transitive* de *intransitive* și de *reflexive*. Idiotismele și locuțiunile proverbiale urmează după clasarea înțelesurilor, cu alineat nou, așe-

zându-se înaintea lor semnul #. Apoi se dau în paranteze colțuroase [] explicările gramaticale necesare și se citează variantele, iar în urmă de tot, după o liniuță orizontală —, etimologia.

Ortografia acestui dicționar este ortografia Academiei. În această ortografie au fost transcrise și citațiunile, căci reproducerea întocmai a ortografiei originalului (care mai de multe ori e a tipografului, nu a autorului) ar fi dat dicționarului o înfățișare foarte curioasă și, dacă ținem seamă că cei mai mulți dintre scriitorii noștri mai bătrâni nu mai scriu azi ca acum 30 de ani, am fi fost chiar neexacți. Altceva e cu exemplele vechi și cu formele dialectale. Acestea din urmă s'au transcris, cel puțin în partea etimologică a articolelor cu semnele fonetice adoptate de filologia romanică. Cât privește exemplele vechi, o transcriere exactă cu litere latine e peste putință, iar introducerea cirilicelor în dicționar este inoportună astăzi, când puțini numai știu să le cetească. De aceea le-am transcris, menținând, pe cât s'a putut, caracterul vechiu (ѣ=ea, ѧ=ia, ѧ=în) și dialectal (s=dz etc.) al textelor, fără să ne facem însă sclavii șovăelilor ortografice (am scos pe *ŭ* final și am scris pe *ă, î* ca în pronunțarea modernă), pe cari le-am reprodus numai în cuvântul pentru care s'a făcut citația. (Cfr. «Îndrumările ortografice» publicate după «Prescurtări»).

Din toate cele arătate până acuma se vede, că Dicționarul limbii române, în împrejurările în cari se scrie azi, e încă departe de desăvârșire. El însă e temelia pe care se va putea clădi mai ușor în viitor o a doua ediție, care va putea purta titlul de *Magnum etymologicum Romaniae*, căci greșelile și lipsurile nu se pot prevedea dela început, ci numai după ce am greșit ajungem să învățăm a ocoli greșala și numai simțind ce ne lipsește putem ști cum vom putea îndeplini lipsa.

După experiența pe care o vom fi făcut cu această ediție dintâiu, va trebui să adunăm un material nou din operele literare cari ne-au scăpat din vedere și mai ales din limba vorbită de Românii de pretutindeni. Cu ajutorul lui vom putea preciza mai lesne și vechimea și extensiunea geografică a cuvintelor, vom putea descoperi mai ușor evoluțiunea schimbărilor de sens, vom găsi adese-ori zalele pierdute ale lanțului ce-l ținem cu un capăt în mână și-l vom putea urmări până la celălalt capăt: etimologia, și nu va fi anevoios să completăm și să înlocuim citațiunile, pe cari am fost siliți să le dăm acuma, prin altele mai frumoase și mai expresive. Când vom dispune de un material mai bogat și pe dinaintea ochilor noștri va fi trecut odată aproape toată comoara lexicală a limbii noastre, atunci vom fi în stare să arătăm, cum se pot exprima, cu adevărat românește, multe dintre acele idei pe cari azi, cu atâta ușurință, le îmbrăcăm în veșminte împrumutate dela streini, — vom putea deci face din acest dicționar, dacă nu un îndreptar, cel puțin un povățuitor bun al celor cu tragere de inimă pentru limba lor.

Alături de munca de câțiva ani ce se va depune pentru adunarea materialului, cel care va fi însărcinat cu redactarea ediției următoare, va trebui

să scotocească, timp îndelungat, prin lexicoanele și textele populare ale dialectelor romanice și ale popoarelor cu cari am fost în contact, pentru ca să-și adune datele necesare pentru aflarea etimologiei sigure a multor cuvinte românești a căror origine e necunoscută până acuma.

Tot numai după ce se va fi publicat ediția dintâiu se va putea stabili, odată pentru totdeauna, ortografia română, fără șovăeli și fără contraziceri, întemeiată pe principii sigure, cari vor țineă seamă de cele mai mici amănunte.

Cu toate imperfecțiile sale, cred însă că acest dicționar al limbii române, ce se scrie acum pentru întâia oară, va face servicii mari aceluia cari nu-l vor lua în mână numai ca să-i caute greșelile. În nădejdea aceasta voi munci din toate puterile și cu inimă curată.

SEXTIL PUȘCARIU.

BIBLIOGRAFIE ¹⁾

- ADAM, R. *Ioan Adam*: Rătăcire. Roman. București.
- ADAM, S. = *Ioan Adam*: Sybaris. Roman. București, 1902.
- AGÎRBICEANU, D. T. = *I. Agîrbiceanu*: De la Țară. Budapesta, Luceafărul, 1905.
- ALEXANDRESCU, M. = *Grigore Michail Alexandrescu*: Meditații, elegii, epistole, satire și fabule. București, Typografia națională a lui Ștefan Răsădescu. 1863.
- ALECSANDRI, P. I—III. = *Vasile Alecsandri*: Opere complete. Poesii. Vol. I. Doine și lăcrămioare. Vol. II. Mărgăritărele. Vol. III. Pasteluri și legende, București. Socecu. 1875. [Și Vol. II. din ediția de la 1897] ²⁾.
- ALECSANDRI, P. P. = *Vasile Alecsandri*: Poesii populare ale Românilor, adunate și întocmite de... București, Tipografia lucrătorilor asociați, 1866.
- ALECSANDRI, T. = *Vasile Alecsandri*: Opere complete. Partea întâia. Teatru. (3 volume cu paginatie continuativă). București. Socecu. 1875.
- ALEXANDRIA = Istoria lui Alexandru cel mare. București, 1850 ³⁾. [1842, 1851, etc.].
- ALEXICI, L. P. = *Dr. G. Alexici*: Texte din literatura poporană romină, adunate de... Tomul I. Poesia tradițională. Budapesta, Editura autorului, 1899.
- ANGHEL, Î. G. = *D. Anghel*: În Grădină. Poem. București, Socecu [1905].
- ANON. CAR. = *Anonymus Caransebiensis*. [„Dictionarium valachico-latinum“, cel mai vechiu glosar român-latin cu colorit dialectal bănățenesc. S'a publicat după manuscrisul din biblioteca universității din Pesta în „Columna lui Traian“, num. pe Noem.—Dec. 1883, sub titlul de „Anonymus Lugoshiensis“, precedat de un studiu al d-lui B. P. Hasdeu (p. 406—420), iar din dicționar însuși numai literela a și b (ib. p. 421—429); apoi sub titlul de „Anonymus caransebiensis“ s'a publicat întreg în „Tinerimea română“, noua serie, vol. I, fasc. III, pag. 326—380, precedat de un studiu al d-lui Gr. Crețu, p. 320—325].
- ANTIM, P. = *Antim Ivirețul*, Predice, făcute pe la praznice mari de... Publicate după manuscrisul dela 1781... de *Prof. I. Biamu*. Cu notițe biografice despre Mitropolitul Ungrovlachiei Antim Ivirețul de *P. S. S. Episcopul Melchisedec*. București, 1886.
- ARHIVA R. I—II. = Arhiva românească. Subt redacția lui *Michail Kogălnicean*. Tom. I—II. Iași 1841—1845.
- BĂLCESCU, M. V. = *Nicolae Bălcescu*: Istoria Românilor sub Mihaiu Vodă Vitețul, urmată de scrieri diverse de... Însoțită cu o precuvântare și note de *A. I. Odobescu*. București, 1878.
- BARAC, A. = *I. Bărac*: Istoria prea frumosului Arghir și a prea frumoasei Elena cea Măiastră și cu părul de aur. Adecă: O închipuire, supt care să înțeleagă luarea țării Ardealului prin Traian Kesariul Râmului. București, 1847 ⁴⁾ [1830, 1842, 1843, 1852 etc.].
- BARAC, T. = Toată viața, istețiile, și faptele minunatului Tilu Buhoglindă, ceale de răs și minunate la cetire, spre trecerea de vremea, în zilele sau ceasurile omului ceale de odihnă, după limba nemțască tălmăcită și acum tipărită. Brașov, 1840. ⁵⁾ (și acum a dooară tipărită. Brașov, sau tipărit la Ioann Gätt 1846).
- BARCIANU = *Sab. Pop. Barcianu*: Dicționar român-germân și germân-român. Partea I-a: Română-germână, Ediția a treia. Revidat și completat de *Dr. D. P. Barcianu*. Sibiu, Krafft, 1900.
- BARÎȚ-MUNTEANU = *Georg Baritz und Gabriel Munteanu*: Deutsch-romänisches Wörterbuch, bearbeitet und in dessen romänischem Teile mit etlichen Tausend Wörtern bereichert. Erster Band (A—K), Zweiter Band (L—Z), Kronstadt, 1853—1854.
- BARONZI, L. = *George Baronzi*: Opere Complete. Vol. I: Limba română și tradițiunile ei. Galați, Nebunely, 1872.
- BELDIMAN, TR. = *Vornicul Alecu Beldimanu*: Tragodia sau mai bine a zice Jalnica Moldovei întâmplare după răsvrătirea Grecilor, 1821. În *Cronicele României*, ediția M. Kogălniceanu, Tom. III, București 1874, pag. 337—433.
- BELDIMAN, N. P. I—II = *Postelnicul Alexandru Beldiman*: Istoria lui Numa Pompilie, al doilea craiu al Romii, tălmăcită din limba franțuzească de Dumnealui... Anul 1820. [În două volume].
- BELDIMAN, O. = *Marele Postelnic Alexandru Beldiman*: Tragodia lui Orest, de prea învățatul și cu învăpăiată dragoste spre procopsirea neamului romanesc... Acum întâiu tălmăcită din limba Franțozească în cea Românească. Buda, 1840.
- BIBICESCU, P. P. = *I. G. Bibicescu*: Poesii populare din Transilvania, culese și adnotate de... București, Imprimeria statului, 1893.
- BIBLIA (1688) = Biblia, adecă Dumnezeiască scriptură ale cei vechi și ale cei noao leage toate care sau tălmăcit dupre limba elinească spre înțelegerea limbii rumânești cu porunca Prea

¹⁾ În bibliografia aceasta se cuprind toate cărțile extrase de D-I A. Philippide și de colaboratorii săi, precum și câteva extrase în urmă. Lista aceasta, precum și cea a „Prescurtărilor“ se va completa cu fiecare fascicolă următoare.

Cifrele arată pagina și șirul, de câte ori cuvintele nu se găseau rânduite în ordine alfabetică (dicționare, glosare etc.).

²⁾ Pag. 1 a ediției de la 1875 (vol. III) corespunde pag. 195 în ediția de la 1897 (vol. II).

³⁾ Cele urmate de semnul ⁴⁾ nu se găsesc în biblioteca Academiei (sau nu se găsesc în ediția citată, ci în altele, care s'au pus în parenteză), iar titlul lor se dă după „Prescurtările“ d-lui Philippide.

- bunului creștin și luminatului domn Ioan Șarban, Catacozino Basarab Voevod și cu îndemnarea dumnealui Costadin Brâncoveanu Marele Logofăt... Tipăritusau întâiu în scaunul mitropoliei Bucureștilor... la anul 1688.
- BOLINTINEANU, P. I-II** = *Dimitrie Bolintineanu*: Poesii, culegere ordinară de chiar autorul, cu o prefață de G. Sion. Vol. I: Legende istorice. Florile Bosforului. Basme. Note. Vol. II: Macedonele. Reverii. Diverse. București. Socecu & Co., 1877.
- BRANDZA, D.** = *Dr. D. Brandza*: Flora Dobrogei. Edițiunea Academiei române, îngrijită de *Sabba Stefanescu*. București, 1898.
- BRANDZA, FL.** = *Doctorul D. Brandza*: Prodromul Florei române sau Enumerațiunea plantelor până astăzi cunoscute în Moldova și Valachia. București, 1879—1883
- BRĂTESCU-VOINEȘTI, L. D.** = *Ioan Al. Brătescu-Voinești*: În lumea dreptății. Iași, 1906.
- BUGNARIU, N.** = *Iuliu Bugnariu*: Dicționar popular. Cuvinte românești din jurul Năsăudului, de popor grăite și tot pentru popor alcătuite. Adunate de dascălul... (În „Gazeta Transilvaniei“, No. 261—265. a., 1887 și No. 48—54, a. 1888, Brașov).
- CÆS.** = Caesar.
- CALENDARIU (1814)** = Calendarul ce slujește pe 100 de ani, începând de la Anul 1814 până la Anul 1914. Acum întâiu Românește alcătuit, și cu chieltuiala lui Nicola Nicolau din Brașov dat în tipariu la Buda, 1814.
- CALENDARIU (1844)** = Calendarul pe anul de la Hristos 1844 întocmit pe gradurile și clima țării ungurești, a marelui prințipat al Ardealului, a țării românești și a Moldaviei... În Buda, la crăiasca tipografie a universit. ungurești.
- CANTEMIR, HR.** = *Principele Dimitrie Cantemir*: Hronicul vechimei a Romano-Moldo-Vlahilor, publicat... de *Gr. G. Tocilescu*. București, 1901. Cu un glosar.
- CANTEMIR, IST.** = *Operele Principelui Demetriu Cantemiru*, publicate de Academia română. Tomu VI: Istoria Ieroglică, operă originală inedită, scrisă în limba românească la 1704... București, 1883.
- CARAGEA, L.** = Leguire a prea Înălțatului și prea Pravoslavnicului Domn și Oblăduitoriu a toată Ugrovlahiia *Io Ioan Gheorghie Caragea Vv.* București, 1818.
- CARAGIALE, M.** = *Caragiale*: Momente. București, Socecu, 1901.
- CARAGIALE, N. F.** = *I. L. Caragiale*: Notițe și fragmente literare. București, Biblioteca pentru toți, 1897.
- CARAGIALE, N. S.** = *I. L. Caragiale*: Note și schițe. București, Sfetea, 1892.
- CARAGIALE, S.** = *I. L. Caragiale*: Schițe. Iași, Șaraga, 1897.
- CARAGIALE, S. U.** = *I. L. Caragiale*: Schițe ușoare. București, Biblioteca pentru toți, 1896.
- CARAGIALE, T. I—II.** = *I. L. Caragiale*: Teatru. Vol. I—II, Iași, Șaraga.
- CĂTANĂ, B.** = *Gheorghie Cătană*: Balade populare, din gura poporului bănățen, culese de... Brașov, Ciurcu, 1895.
- CĂTANĂ, P. B. I—III.** = *George Cătană*: Poveștile Bănatului, culese din gura poporului bănățen de... Tom. I—III. Gherla, Aurora, 1893—1895.
- CCR.** = *Tim. Cipariu*: Crestomatia sau Analecte literare... Adunate și alese de... Blasiu, 1858.
- CIC.** = Cicero.
- CIHAC, I—II.** = *A. de Cihac*: Dictionnaire d'étymologie Daco-romane. Francfort s/M I. Éléments latins, comparés avec les autres langues romanes. 1870. II. Éléments slaves, magyars, tures, grecs-moderne et albanais. 1879.
- CIOCĂRLAN, P. P.** = *Ion Ciocărlan*: Pe plaiu. Schițe de la țară. [București].
- CLIMESCU, A.** = *Constantin Climescu*: Aritmetica raționată. Ediția II, corectată. Iași, 1896.
- C. NEGRUZZI, I—III.** = *Constantin Negruzzi*: Scrierile lui... Volumul I: Păcatele tinerețelor. Volumul II: Poesii. Volumul III: Teatru. București, Socecu, 1872—1873.
- CODICĂ ȚIV.** = Codică țivilă seau politicească a Prințipatului Moldovii. Eșt, 1833. (A. = „Tălcuirea“ de la sfârșitul cărții).
- CODRESCU** = *Theodoru Codrescu*: Dicționarul franceso-romanu, dupre edițiunea Domnilor P. Poienaru, F. Aron și G. Hill. Sportu și adăugitu cu latinește depe dicționarulu lui Boiste. Volumenulu I. A—H. Volumenulu II. I—Z. Iași, 1859.
- COD. VOR.** = Codicele Voronețean, cu un vocabulariu și studiu asupra lui, de *Ion al lui G. Sbiera*. Cernăuț, 1885.
- COLUMNNA** = Columnna lui Traianu. Buc., 1870—1883. Directoru *B. P. Hasdeu*. [Anul I și II, jurnal bisăptămănal (Martie 1870—Oct. 1870), apoi săptămănal (—Dec. 1871); a. III Genariu 1872—Sept. 1872, revistă săptămănală. Sept.—Dec. 1872, bilară, apoi lunară].
- CONV. LIT. I sqq.** = Convorbiri literare [Revistă]. Anul I—XVIII, Iași, XIX—București. Redactor *Iacob Negruzzi* (I—XXV), Un comitet de redacție (XXVI—XXXV), Director: *I. Bogdan* (XXXVI—XL), Director: *S. Mehedinți* (XLI—). Anul I: 1867/68.
- CONTEMPORANUL, I—VII** = Contemporanul, revistă științifică și literară. Redactori: *V. G. Morfun* și *I. Nădejde*. Iași, 1882—1889.
- CORCEA, B.** = *Avram Corcea*: Balade populare, culese de... Caransebeș, 1889.
- CORESI, E.** = *Coresi*: Cărtea ce se cheamă Evangelhelle cu învățatură... în anii și în zilele mării, lu Bătărū Crîstovū... eu jupănulū Hrăjilū Lūcaci, județulū Brașovulū... Și se-au săvârșitū lucrulū la 1581.
- CORESI, M.** = *Coresi*: Fragment din Molitvelnicul diaconului... (1564). În „Prinos lui D. A. Sturdza“. București, 1903, pag. 235—276.
- CORESI, PS.** = *Diaconul Coresi*: Psaltirea, publicată românește la 1577 de... Reprodușă cu unū studiu bibliograficū și un glosarū comparativū de *B. Petriceicu-Hasdeu*. Tomulu I: Textulū. București 1881.
- COȘBUC, E.** = *George Coșbuc*: P. Vergilius Maro: Opere complete. Partea I. Aeneis. Traducere în formele originale de... București, Sfetea, 1896.
- COȘBUC, B.** = *George Coșbuc*: Balade și idile. București, Socecu, 1893.
- COȘBUC, F.** = *George Coșbuc*: Fire de tort. Versuri. Ediția II. București. Sfetea, 1898.
- COSTINESCU** = *Ion Costinescu*: Vocabularu romano-francesu, lucratu dupe dicționarulū Academiei francese dupe alū lui Napoleone Landais și alte dicționare latine, italiane, etc. București, 1870.
- CP.** = *T. Cipariu*: Principii de limbă și scriptură. Blasiu, 1866.
- CRĂINICEANU, IG.** = *Dr. Gheorghie Crăiniceanu*: Igiena țaranului român. București, 1895.
- CREANGĂ, A.** = *Ioan Creangă*: Scrierile lui... Vol. II: Diverse. [„Amintiri din copilărie“, etc.]. Iași tipogr. Goldner, 1892.
- CREANGĂ, GL.** = *Al Vasiliu*, învățător (Tătărășu-Suceava) și *Gh. T. Kirileanu*: Tălmăcirea cuvintelor mai neobișnuite, făcută de... (În formă de glosar la: *Ion Creangă*: opere complete, cu o prefață și un indice, ediție nouă revăzută. București, Minerva, 1906).
- CREANGĂ, P.** = *Ioan Creangă*: Scrierile lui... Vol. I: Povești. Iași, tipogr. Goldner, 1890.

- CULIANU, A. = *N. Culianu*: Cursu elementaru de Algebra. Edițiunea a V-a. Iassi, 1894.
- CULIANU, C = *N. Culianu*: Cursu de Cosmografie, pentru usul școalelor secundare. Iași, 1893.
- CUV. D. BĂTR. I—III. = *B. Petriceicu-Hasdeu*: Cuvinte den bătruni. București. Tom. I [1878]. Limba română vorbită între 1550—1600, Studiu paleografico-linguistic. Cu observațiuni filologice de *Hugo Schuchardt*. Tom. II. 1879. Cărțile poporane ale Românilor în secolul XVI, în legătură cu literatura poporană cea necrisă. Tom. III. [1881]. Istoria limbii române. Partea I. Principie de lingvistică.
- DACIA LIT. = Dacia literară, sub redacția lui *Mitchail Kogălnicean*. Ediția a doua, Iași, 1859.
- DAMÉ, T. = *Frédéric Damé*: Încercare de terminologie poporană română. București, 1895.
- DDRF. = *Frédéric Damé*: Nouveau Dictionnaire roumain-français. Vol. I-IV. Bucarest, 1893-1895.
- DELAVRANCEA, H. T. = *Delavrancea*: Hagi-Tudose. Tipuri și moravuri. București, Socecu, 1903.
- DELAVRANCEA, S. = *De la Vrancea*: Sultănică, [nuvele]. București, 1885.
- DELAVRANCEA, V. V. = *Delavrancea*: Între vis și viață. București, Socecu, 1903.
- DHLR. = *Ovide Densusianu*: Histoire de la langue roumaine, Tome premier: Les origines. Paris, Leroux, 1901.
- DIONISIE, C. = *Dionisie Eclisiarculu*: Chronografulu Terei-rumanesci, de la 1764 până la 1815 scris de... la anul 1814. În TES. II, 159 sqq.
- DOC. = Document (vechiu).
- DOINE = 1000 Doine, Strigături și Chiuituri, culese de Mai mulți învățători zeloși (și: Culegere de Doine, Strigături și Chiuituri, ce se obișnuiesc la jocurile și petrecerile noastre populare). Brașov, Ciurcu, 1891.
- DONICI, F. I—II. = *A. Donici*: Fabule. Partea I (ediția a doua) — II. Iași, 1842.
- DOSOFTIEU, PS. = *Dosofteiu Mitropolitul Moldovei*, (1671—1686): Psaltirea în versuri, publicată, de pe manuscrisul original și de pe edițiunea de la 1673 de *Prof. I. Bianu*. București, 1887.
- DOSOFTIEU, V. S. = *Mitropolitul Dosofteiu*: Viața și petrecerea svinților. Iaș. 1682.
- DRĂGHICI, R. = *Sardariul Vasile Drăghici*: Robinson Cruzoe, seau întâmplările cele minunate a unui tânăr, compus de *Kampe* și tradus pe Românie de... Partea I (pag. 1—136) — II (pag. 137—333). Eși, 1835.
- DUMITRACHE = *Biv vel Stol. Dumitrache*: Istoria evenimentelor din orientu cu referință la principatele Moldova și Valahia din anii 1769—1774, scrisă de... și editată după copia din anii 1782 de V. A. Urechia. În: „Analele Academiei române”, Seria II, Tom. X, Memoriile secțiunii istorice, pag. 351 sqq.
- ECONOMIA = Povățuirea cătră Economia de câmp, pentru folosul școalelor românești celor din Țeara ungurească, și din părțile ei împreunate. Buda, 1806.
- EMINESCU, G. P. = *M. Eminescu*: Geniu pustiu. Roman inedit. Cu o introducere critică și cu note de *Ion Scurtu*. București, Minerva, 1904.
- EMINESCU, N. = *Mihail Eminescu*: Nuvele. Iași, Șaraga. Fără an.
- EMINESCU, L. P. = *M. Eminescu*: Opere complete, I. Literatura populară („Motive din popor”, pag. 100—216). București, Minerva, 1902.
- EMINESCU, P. = *Mihail Eminescu*: Poesii. Ediția a șaptea. București, Socecu, 1895.
- EMINESCU, S. P. I. = *M. Eminescu*: Scrieri politice și literare. Manuscrise inedite și culegeri din ziare și reviste. Vol. I. (1870—1877). Ediție critică [Ingrijită de *I. Scurtu*]. București, Minerva, 1905.
- EPURE, P. = *Ioan Epure*: Poesii și Căntece populare din Bănat, culese de... Brașov, Ciurcu, 1892.
- E. VĂCĂRESCUL, IST. = *Ianache Văcărescu*: Istorie a preputernicilor împărați otomani, adunată și alcătuită pe scurtu a Dumnealui... În TES. II, 237 sqq.
- FILIMON, C. I—II. = *N. Filimon*: Ciocoi vechi și noi. În „Revista romana” II și III (București, 1862, 1863).
- FRÂNCU-CANDREA, M. = *Teofil Frâncu și George Candrea*: Românii din Munții apuseni (Moții). Scriere etnografică cu 10 ilustrațiuni în fotografie. București, 1888.
- FRÂNCU-CANDREA, R. = *Teofil Frâncu și Gheorghe Candrea*: Rotacismul la Moți și Istrieni. București, 1886.
- FUNDESCU, L. P. = *I. C. Fundescu*: Literatura populară, Basmă, Orații, Pacalituri și Ghicitori, adunate de... Cu o introducere despre literatura populară de D. B. P. Hajdeu. Edițiunea a IV, revăzută și adăogită. Volumul I: Basmă. București, 1896.
- FUSS. = *Mihail Fuss*: Alphabetarische Zusammenstellung der sächsischen, ungarischen, walachischen und deutschen Trivialnamen in Siebenbürgen wild wachsender oder allgemein cultivierter Pflanzen. (În: „Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde” I. Hermannstadt, 1843. pag. 177 sqq.).
- GAVRIL, NIF. = *Chir Gavriil Protul*, adecă mai marele Sfetagorei: Viața și traiul sfinției sale părintelui nostru Nifon, Patriarhul Țarigradului scrisă de... București, 1888.
- GCR. I—II. = *M. Gaster*: Chrestomatie română. Texte tipărite și manuscrise [Sec. XVI—XIX], dialectale și populare, cu o introducere, gramatică și un glosar româno-francez. Leipzig-București, 1891. Vol. I. (Introducere, Gramatică, Texte 1550—1710). Vol. II. (Texte 1710—1830. Dialectologie, Literatură populară, Glosar).
- GHICA, A. = *Ion Ghica*: Amintiri din pribegia după 1848. Noue scrisori către V. Alecsandri. București, Socec, 1889.
- GHICA, S. = *Ion Ghica*: Scrisori către V. Alecsandri, Edițiune nouă. București, Socec, 1887.
- GHICA-STURDZA, A. = *Ion Ghica și Dimitrie A. Sturdza*: Ajutorul Comerciantului, al Agriculturului și al Inginerului. Greutăți și măsurii, etc. București, Socec și Comp., 1873.
- GOGA, P. = *Octavian Goga*: Poezii. Budapesta, Luceafărul, 1905.
- GORJAN, H. I—IV. = *I. Gherasim Gorjan*: Halima, sau Povestiri mitologicești arabești, pline de băgări de seamă, și de întâmplări foarte frumoase, și de mirare. Compuse în limba Arabească de prea învățatul derviș Abubekir și traduse din alte limbi streine în cea românească de... Tomul I—IV. 1835—1838.
- GOROVEI, C. = *Artur Gorovei*: Cimiliturile Românilor. București, 1898.
- GORUN, F. = *I. Gorun*: Goethe, Faust. Traducere în versuri de... București, Carol Göbl, 1906.
- GRECESCU, FL. = *Doctorul D. Grecescu*: Conspicțul Florei României. Plantele vasculare indigene și cele naturalizate ce se găsesc pe teritoriul României, considerate sub punctul de vedere sistematic și geografic. București, 1898.
- GUGUȚEL = xxx... Guguțel, fiul viclenului Mester-Perdaf, Galaț. *)
- HAMANGIU, C. C. = *Const. Hamangiu*: Codul civil român. București, Biblioteca pentru toți, 1897.
- HASDEU, I. C. = *B. P. Hasdeu*: Istoria critică a Romanilor. Pământulu Terei-romanesce. Volumul I. București, 1875.
- HEM. = *B. Petriceicu-Hasdeu*: Etymologicum magnum Romaniae. Dicționarul limbii istorice

- și poporane a Românilor. (A—Bărbat). Tom. I—III. București, 1886—1893. (*Add.* după numărul volumelor I—III însemnează „Addenda“).
- HODOȘ, C. = *E. Hodoș*: Căntece bănățene, cu un răspuns d-lui dr. G. Weigand. Caransebeș, 1898.
- HODOȘ, P. P. = *Enea Hodoș*: Poezii populare din Bănat. Culegere publicată de... I. Caransebeș, 1892.
- IARCU, R. G. = *Demetriu Iarcu*. Romanul glumeț. Anecdote (308), culese și aranjate astfel de... A 4 edițiune, mai complectă și mai corectă. București, 1874.
- IARNIK-BĂRSEANU, D. = *Dr. Ioan Urban Iarnik și Andreiu Bărseanu*: Doine și strigături din Ardeal, date la iveală de... București, 1885.
- I. BĂRSEANU, P. C. = *Ion Bărseanu*: Primele cânturi. Budapesta, 1906.
- I. NEGRUZZI, I—VI. = *Iacob Negruzzi*: Scrieri complete. Vol. I: Căpîi de pe natură, Scrisori. Vol. II: Poesii. Vol. III: Mihai Vereanu, Plimbări prin munți. Vol. IV: Teatru. Vol. V: Pe malul mării, Din Carpați, Traduceri din Schiller. Vol. VI: Traduceri din Schiller. București, Soceci, 1893—1897.
- I. IONESCU, C. = *Ioan Ionescu*: Calendar pentru anul gospodar. Iași, 1845.
- I. IONESCU, D. = *Ion Ionescu*: Agricultură română din județiul Dorohoiu. București, 1866.
- I. IONESCU, M. = *Ion Ionescu*: Agricultură română din județiul Mehedinți. București, 1868.
- I. IONESCU, P. = *Ion Ionescu*: Agricultură română din judeciul Putna. București, 1869.
- IORGA, B. R. = *N. Iorga*: Brașovul și România. Scrieri și lămuriri. București, 1905.
- IORGA, C. I. I—II = *N. Iorga*: Istoria Românilor în chipuri și icoane. I—II. București, 1905.
- IORGA, C. D. = *N. Iorga*: Câteva documente de cea mai veche limbă românească. (Sec. al XV-lea și al XVI-lea). București, 1906. (Extras din Analele Academiei române. Seria II, Tom. XXVIII, Memoriile secțiunii literare).
- IORGA, N. R. A. I—II = *N. Iorga*: Neamul românesc în Ardeal și Țara ungurească. Vol. I—II. București, Minerva, 1906.
- IORGA, S. D. I sqq. = *N. Iorga*: Studii și documente cu privire la istoria Românilor. București, Soceci, 1901 sqq.
- IOSIF, PAT. = *St. O. Iosif*: Patriarhale. Poesii. București, Steinberg, 1901.
- IOSIF, P. = *St. O. Iosif*: Poezii (1901—1902). București, Soceci, 1902.
- I. PANTU, C. C. = *I. C. Panțu*: Curs complet de corespondență comercială, cu explicarea terminilor comerciali, de... Ediția a doua prelucrată și augmentată. Brașov. Mureșianu, 1904.
- ISPIRESCU, L. = *P. Ispirescu*: Legende sau Basmele Românilor, adunate din gura poporului. București, 1892.
- ISPIRESCU, M. V. = *P. Ispirescu*: Isprăvile și viața lui Michaiu-Vitezul. Edițiunea a doua. București, 1885.
- ISPIRESCU, U. = *P. Ispirescu*: Povestile Unchiașului sfătos. Basme păgănesci întocmite de... Cu o precuvântare de A. I. Odobescu. Partea I. București, 1879.
- ISZER. = *Andreas Iszer*: Walachisch-deutsches Wörterbuch, Kronstadt, 1850.
- I. VĂCĂRESCU, P. = *I. Văcărescu*: Colecție de poeziile D-lui Marelui Logofăt... București, 1848.
- JAHRESBER. I sqq. = *Dr. Gustav Weigand*: Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Seminar) zu Leipzig. Leipzig. I sqq. 1894 sqq.
- JIPESCU, O. = *Gligrone M. Jipescu*: Opincaru, cum iese și cum iese să hie sateanu. Scriere în limba țeranului muntleanu, de... București, 1881.
- KONAKI, P. = *Logofătul Costachi Konaki*: Poesii, alcături și tălmăciri. Ediția a doua. Iași, Șa-raga, 1887.
- KRETZULESCU, A. = *N. A. Kretzulescu*: Manualu de Anatomie descriptivă, București, 1843.
- LB. = *Lesicon Romanescu—latinescu—ungurescu—nemțescu* quare de Mai multi autori, în cursul a trideci și mai multor ani s'au lucratu. Seu: *Lexicon Valachico—latino—hungarico—germanicum* quod a pluribus auctoribus decursu triginta et amplius annorum elaboratum est. Budae, 1825.
- LEON, MED. = *Dr. N. Leon*: Istoria naturală medicală a poporului român. (Extras din „Analele Academiei române“, Seria II, Tom. XXV, Memoriile secțiunii științifice). București, 1903.
- LET. I—III. = *M. Kogălniceanu*: Letopiseștele țării Moldovii, publicate pentru întâiași dată de... Iași. Tom. I, 1852; Tom. II, 1845; Tom. III, 1846. (Cronicarii: *Miron Costin, Nicolae Costin, Grigore Ureche, Ioan Neculce, N. Muste, Axintie Uricariul, Alexandru Amiras, Spătarul Ioan Canta, Enachi Kogălniceanu, Gheorgachi Logofătul, Simeon Dascădul, Eustratie Logofătul și Misail Călugărul*). Un A. după II însemnează „Apendicele“ tomului II.
- LET. I—III². = *M. Kogălniceanu*: Cronicile României sau Letopiseștele Moldaviei și Valahiei. A doua edițiune. București. Tom. I—III, 1872—1874.
- LEX. BOBB. = *Dicționarul rumanesc, lateinesc și un-guresc* dein orenduiala... pre osintitului *Ioan Bobb*, vladeicul Fagarasului. Clus, 1822.
- LIUBA-IANA, M. = *Sofronie Liuba și Aurelie Iana*: Topografia satului și hotarului Măidan [urmată de „Studiu despre Celți și numele de localități“ de dr. At. M. Marienescu]. Caransebeș, 1895.
- LM. = *A. T. Laurianu și I. C. Massimu*: Dicționarul limbei romane. Tomu I. A—H; Tomu II (colaboratori *Iosefu Hodosiu și G. Barițiu*) I—Z; (Tom. III) Glossariu, care coprinde vorbele d'în limb'a romana straine prin originea sau form'a lor, cumu și cele de origine indouiosa. București. 1873—1876.
- LUC. I sqq. = *Luceafărul*. Revistă literară. Budapesta, 1901 sqq.
- MAGAZ. IST. I—V. = *Magazinul istoric pentru Dacia*. Subt redacția lui *A. Treb. Laurianu și Nicolae Bălcescu*. Tomu I—V. București, 1845—1847.
- MAIORESCU, CR. I—III. = *Titu Maiorescu*: Critice (1867—1892). Vol. I—III. Ediție nouă și sporită. București, Soceci, 1892—1893.
- MAIORESCU, D. I—IV. = *Titu Maiorescu*: Discursuri parlamentare, cu priviri asupra dezvoltării politice a României sub Domnia lui Carol I. Vol. I. (1866—1876); Vol. II (1876—1881); Vol. III (1881—1888); Vol. IV (1888—1895). București, Soceci, 1897, 1899, 1904.
- MAIORESCU, L. = *Titu Maiorescu*: Logica. Ediția a cincea. București, Soceci, 1898.
- MĂNDRESCU, L. P. = *Simeon C. Măndrescu*: Literatură și obiceiuri populare din comuna Rîpa-de-jos, comitatul Mureș-Turda (Transilvania), publicate de... București, 1892.
- MĂNDRESCU, UNG. = *Simeon C. Măndrescu*: Elemente ungurești în limba română, cercetate de... București, Göbl, 1892.
- MANOLESCU, I. = *Dr. N. Manolescu*: Igiena țeranului. Locuința, luminatul și încălzitul ei, îmbrăcăminte, încălzământea, alimentarea țeranului în deosebitele epoce ale anului și în deosebitele regiuni ale țerei de... Scriere premiată și tipărită de Academia Română. București, 1895.
- MARCOVICI, C. = *Serdarul Simeon Marcovici*: Culegere din cele mai frumoase nopți ale lui Yung. Adoa ediție, îndreptată și adăogată cu un cuvânt al lui Iung asupra adoa venirii și cu un cuvânt

- dintr'ale Episcopului Masilion. București, 1835.
- MARCOVICI, D. = *Paharnicul Simeon Marcovici*: Datoriile omului creștin întemeiate pe învățăturile Sfintei Scripturi și date la lumină pe limba patrii... de... București, 1839.
- MARDARIE, L. = *Mardarie Cozianul*: Lexicon slavoromânesc și tâlcuirea numelor din 1648. Publicate cu studiu, note și indicele cuvintelor românești de Grigorie Crețu. București, 1900.
- MARIAN = Comunicat de d-1 S. Fl. Marian.
- MARIAN, CH. = *S. Fl. Marianu*: Chromatica poporului român. Discurs de recepțiune, rostit în ședința Academiei române de la 12 Martiu 1882. București, 1882.
- MARIAN, D. = *S. Fl. Marian*: Descânțece poporane române, culese de... Suceava, 1886.
- MARIAN, I. = *S. Fl. Marianu*: Înmormântarea la Români. Studiu etnografic. București, 1892.
- MARIAN, INS. = *Sim. Fl. Marian*: Insectele în limba credințele și obiceiurile Românilor. Studiu folkloristic. București, 1903.
- MARIAN, NA. = *S. Fl. Marianu*: Nascerea la Români. Studiu etnografic. București, 1892.
- MARIAN, NU. = *S. Fl. Marianu*: Nunta la Români. Studiu istorico-etnografic comparativ. București, 1890.
- MARIAN, O. I—II = *S. Fl. Marianu*: Ornitologia poporană română. Tom. I—II. Cernăuți, Eckhardt, 1883.
- MARIAN, P. P. = *S. Fl. Marianu*: Poesii populare despre Avram Iancu. Suceava, 1900.
- MARIAN, SA. = *S. Fl. Marian*: Satire populare române. București, 1893.
- MARIAN, SE. I—III. = *Sim Fl. Marian*: Sărbătorile la Români. Studiu etnografic. Vol. I: Cârnilegile; Vol. II. Păresimile; Vol. III. Cinci-de-cimea. București 1898—1901.
- MARIAN, T. = *S. Fl. Marianu*: Tradiții populare române din Bucovina, adunate de... București, 1895.
- MARIAN, V. = *S. Fl. Marianu*: Vraji, farmece și defaceri, adunate de... București, 1893.
- MEHEDIŢI, G. F. = *S. Mehedinți*: Geografia fizică pentru clasa V-a secundară. București, Socec, 1903.
- MEHEDIŢI, P. = *S. Mehedinți*: Pământul. Text-atlas pentru clasa IV primară urbană și pentru divizia III, anul II al școalelor rurale. București, Alcalay, 1905.
- MEHEDIŢI, R. = *S. Mehedinți*: România, schiță geografică, în „Călăuza oficială și Catalogul expozițiunii, autorizat de comisarul general“. București, Socec & Co., 1906. (pp. 1—25.)
- MELIK, G. = *I. M. Melik*: Elemente de geometrie. Edițiunea a IX-a. Iași, 1897.
- MINEIUL (1776) = *Chir Chesarie, Episcopul Râmnicului*: Mineiul, luna lui Octobrie, care sau tipărit acum întâiu rumânește întru întâia Domnie a prea înălțatului Domn Io Alexandru Ypsilanti Voievod..., prin usărdia sfinții sale iubitorului de Dumnezeu..., la anul dela Hs. 1776.
- MOLDOVAN, T. N. = *Silvestru Moldovan*: Țara noastră. Descrierea părților Ardăului dela Murăș spre mătă-di și valea Murășului. Sibiu, 1894.
- MON. OF. = Monitorul Oficial. București, 1906.
- MSS. = manuscris.
- MOXA = Cronica lui Mihail Moxa. Oltenia, 1620. În CUV. D. BĂTR. I, 313 sqq.
- MURGOCI-LUDWIG, M. = *Dr. G. M.-Murgoci și Dr. E. Ludwig*: Noțiuni de mineralogie, manual pentru clasa VI liceală... Bucuresci, Göbl, 1902.
- MURNU, GR. = *George G. Murnu*: Studiu asupra elementului grec antifanariot în limba română de... București, Göbl, 1894.
- N.REV.R. I—II. = Noua revistă română, pentru politică, literatură, știință și artă. Anul I—II, 1900—1901. București.
- ODOBESCU, I—III. = *A. I. Odobescu*: Scrieri literare și istorice. Vol. I: Primele încercări tipărite (1851—1855), Scene istorice din cronicile românești (1857—1860), Literatură și arheologie din „Revista română“ (1861—1862); Vol. II. Cestiuni de interes național (1863—1868), Arheologie preistorică (1869—1873), Din tipăriile Academiei române (1869—1881); Vol. III. ΨΕΥΔΟ-ΚΤΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ (1874), Fragmente de literatură poporană (1874—1879), Istorie contemporană (1876—1887). București, Socec, 1887.
- OLLĂNESCU, H. A. P. = *Dumitru Constantin Ollănescu*: Quintus Horatius Flaccus. Ad Pisones (Ars poetica). Traducțiune în versuri de... București, Carol Göbl, 1891.
- OLLĂNESCU, H. O. = *Dumitru Constantin Ollănescu*: Quintus Horatius Flaccus. Ode, epode, carmen saeculare. Tradicțiune în versuri de... Vol. I. București, Socec & Comp., 1891.
- OLLĂNESCU, T. = *Dimitrie C. Ollănescu*: Teatrul la Români. Partea I. Datine, năravuri, jocuri, petreceri, spectacole publice și altele. București, Carol Göbl, 1897. Partea II. Teatrul în Țera Românescă, 1798—1898. Întâiul memoriu. ib. 1898. [Extrase din Analele Academiei Române].
- PAMFILE, J. = *Tudor Pamfile*: Jocuri de copii adunate din satul Țepu (jud. Tecuciu) de... București, 1906 (Anal. Acad. rom., tom. XXVIII Mem. secț. lit.)
- PANN, A. = *Anton Pann*: Înteleptul Archir cu nepotul său Anadam. Ediția adoa București, Pann, 1854.
- PANN, E. I—V. = *Anton Pann*: Noul Erotocrit, compus în versuri de... Tomul 1—5. Sibiu, Klozius, 1837.
- PANN, H. = *Anton Pann*: Nesdrăvăniile lui Nastratin Hogeia, culese și versificate de... București, Pann, 1853.
- PANN, P. V. I—III. = *Anton Pann*: Culegere de proverburile sau Povestea vorbeii. De prin lume adunate și iarăși la lume date. Partea 1—3. București, Pann, 1852—1853.
- PANN, Ș. I—II. = *Anton Pann*: O șezătoare la țară sau Călătoria lui Moș Albu. A doua ediție. Partea I, 1853. Partea II. [Întâia ediție], 1852. București, Pann.
- PANȚU, PL. = *Zach. C. Panțu*: Plantele cunoscute de poporul Român. Vocabular botanic cuprinzând numirile române, franceze, germane și științifice. București. Minerva, 1906.
- PANȚU, V. B. = *Zach. C. Panțu*: Vocabular botanic, coprinzând numirile științifice și populare ale plantelor. București, Minerva, 1902. (Extras din „Buletinul Erbariului Institutului botanic din București“, Anul I).
- PISCUPESCU, O. = *Ștefan Vasilie Piscupescu*: Oglinda sănătății și a frumuseții omenești. Mijloacele și leacuri de ocrotirea și de îndreptarea stricăciunilor. Alcătuită și întocmită spre folosul neamului românesc de... București, 1829.
- P. MAIOR, IST. = *Petru Maior de Dicio-Sănmărtin*: Istoria pentru începutul Românilor în Dachia, întocmită de... Buda, 1834.
- POENAR = *P. Poenar, F. Aaron, și Gh. Hill*: Vocabular franțezo-românesc după cea din urmă ediție a dicționarului de Academia franțozească, cu adăogare de multe ziceri, culese din deosebite dicționare de... Tomul I. A—K; II. l—Z. București, Sf. Sava, 1840.
- POLIZU = *G. A. Polizu*: Vocabular româno-german, compus și întocmit cu privire la trebuințele vieții practice de... Înauțit și cores de G. Bariș. Brașov, 1857.
- POMPILIU, B. = *Mironu Pompiliu*: Balade populare române, adunate de... Iassi, 1870.

- POMPILIU, BIH. = *M. Pompiliu*: Graiul românesc din Biharea, în Ungaria. În CONV. LIT. XX, pag. 993—1022.
- PONI, CH. = *Petru Poni*: Cursă de Chimie elementară, fundatu pe teoria atomică. Edițiunea a treia. Iassii, 1891.
- PONI, F. = *Petru Poni*: Elemente de fizică. Edițiunea VII-a. Iași, 1897.
- PONTBRIANT = *Raoul de Pontbriant*: Dicționarul româno-francesu. Bucuresci și Göttinge, 1862.
- POP. = popular.
- POPOVICI-KIRILEANU, B. = *A. Popovici și Gh. Kirileanu*: Descrierea moșiei regale Broșteni, județul Suceava. Bucuresți, C. Göbl, 1906.
- POPOVICI, R. D. = *Iosif Popovici*: Rumaenische Dialekte. I Die Dialekte der Muntenî und Pădurenî im Hunyader Komitat. Halle a. d. S., Niemeyer, 1905.
- PRAVILA (1814) = Adunare cuprinzătoare în scurt din cărțile împărăteștilor pravile. Acum întâi tipărită cu pozoventia prea învățatului Domn și Stăpânitorii Moldaviei Scarlat Alexandru Calimih Voevod... Alcătuită cu osteneala și osârdia boiarului Moldaviei *Andronaki Doniță*. Iași, 1814.
- PRAVILA MOLD. = Carte românească de învățatură de la pravilele împărătești și de la alte giudeațe, cu dzisa și cu toată cheltuiala lui Vasilie Voivodul. Iași, 1646.
- PRETORIAN, DR. C. = *Alessandru Pretorian*: Noțiuni de Drept constituțional și administrativ, pentru usul școalelor publice din țară. Edițiunea IV, corectată și adăogită. Bucuresți, Alcalay, 1899.
- PSAL. SCH. = Psaltirea scheiană, publicată de *Prof. I. Bîanu*. Tomul I: Textul în facsimile și transcriere cu variantele din Coresi (1577). Bucuresci, 1889.
- PSALT. (1651) = Psaltirea ce se zice cântarea a fericitului proroc și împărat David. Belgrad [în Ardeal], 1651. [După glosarul făcut de *Ion Papp* în JAHRESBER. III. 170—182].
- RĂDULESCU-CODIN = *Rădulescu-Codin*: O seamă de cuvinte din Muscel, cu o introducere de dr. Gustav Weigand. Ediția I. Câmpulung, [1901].
- RĂȘCANU, L. = *Petru Rășcanu*: Lefile și veniturile boierilor Moldovei în 1776. Document de la Grigorie A. Ghica VV., publicat cu o Introducere de... Iași, 1887.
- RETEGANUL, CH. = *Ion Popu Reteganul*: Cine nu știe striga, Cetescă cartea asta, adecă Chiuituri de care strigă feciorii în joc, adunate din popor de... și date poporului de *A. Todoran*, tipograf. Edițiunea II. Gherla, Aurora, 1897.
- RETEGANUL, P. I—V. = *Ioan Popu-Reteganul*: Povești ardelenesci, culese din gura poporului de... Partea I—V. Brașov, Ciureu, 1888.
- RETEGANUL, TR. = *Ion Pop Reteganul*: Trandafiri și Viorele. Poesii populare culese și ordinate de... Edițiunea II, amplificată. Gherla, Aurora, 1891.
- REV. CRIT. I—V. = Revista critică-literară. Directorii *Ar. Densușianu*: I—V. Iași, 1893—1897.
- REV. NOUĂ, I—VI. = Revista nouă. Director *B. P. Hasdeu*. Anul I—VI. Bucuresci, 1888—1893.
- REV. P. IST. I sqq. = Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie, sub direcțiunea lui *Gregoriu G. Tocilescu*. Vol. I etc. Bucuresci 1883 sqq.
- ROMANIA = Romania. Recueil trimestriei consacré à l'étude des langues et des littératures romanes, publié par Paul Meyer et Gaston Paris. Paris 1872—1903, iar de la 1904—sub direcțiua lui Paul Meyer și a lui Ant. Thomas.
- ROMÂNUL GLUMET. = * * * Românuși glumet. Basme, Legende, tradițiuni populare, orațiuni de anulă nouă și de nuntă, cântece populare vechi, ghicitori, povestea vorbii sau proverburii etc. Partea I: Proverburii și ghicitori. Bucuresci, 1874.
- RUDOW, XVII—XIX, XXII = *W. Rudow*: Neue Belege zu türkischen Lehnwörtern im Rumänischen, în ZEITSCHRIFT, XVII—XIX. Neue Belege zu rumänischen Wörtern nichttürkischer Herkunft, în ZEITSCHRIFT, XXII.
- SADOVEANU, D. = *Mihail Sadoveanu*: Dureri innăbușite. Bucuresți, Minerva, 1904.
- SADOVEANU, P. = *Mihail Sadoveanu*: Povestiri. Bucuresți, Minerva, 1904.
- SADOVEANU, Ș. = *Mihail Sadoveanu*: Șoimii. Roman. Bucuresți, 1904.
- ȘAINEANU = *Lazăr Șaineanu*: Dicționar româno-german, conținând Nomenclatura completă a Vocabularului român; termenii tehnici și neologismele cele mai întrebunțate; indicarea etimologiei și a accentului, fraseologia și expresiunile idiomatice. Bucuresți, 1889.
- ȘAINEANU, T. = *L. Șaineanu*: Elementele turcești în limba română. În REV. P. IST. IV și V.
- SĂM. I sqq. = Sămănătorul. Revistă literară săptămânală. Anul I sqq. Bucuresți, 1901 sqq.
- SANDU-ALDEA, D. N. = *C. Sandu-Aldea*: Două neamuri (roman). Bucuresți, Minerva, 1906.
- SANDU-ALDEA, U. P. = *C. Sandu-Aldea*: În urma plugului. Nuvele și Schițe. Bucuresți, Minerva, 1905.
- SANDU, D. P. = *C. Sandu*: Drum și popas. Note de drum. Schițe. Bucuresți, Minerva, 1904.
- SBIERA, F. S. = *Dr. Ion G. Sbiera*: Familia Sbiera, după tradițiune și istorie și Amintiri din viața autorului. Cernăuț, 1899.
- SBIERA, P. = *D-rul Ion al lui G. Sbiera*: Povești populare românesce. Din popor luate și poporului date de... Cernăuț, 1886.
- SEVASTOS, C. = *Elena Didia Odorica Sevastos*: Cîntece moldovenești. Iași, 1888.
- SEVASTOS, N. = *Elena Sevastos*: Nunta la Români. Studiu istorico-etnografic comparativ. Bucuresci, 1889.
- SEVASTOS, P. = *Elena D. O. Sevastos*. Povești. Iași, Șaraga. [Fără an]. (Ediția I).
- SIMA, M. = *Gr. Sima al lui Ion*. Materialuri de limbă. În REV. P. IST. II, 183.
- ȘINCAI, HR. I—III. = *Gheorghie Șincai din Șinca*: Hronica Românilor și a mai multor neamuri, în cătu au fost eale amestecate cu Români... alcătuită de... Tom. I—III. Iași, 1853—1854.
- ȘIO. I—II a, II b. = *Lazăr Șaineanu*: Influența orientală asupra limbei și culturai române. I. Introducerea. II. Vocabularul: 1. Vorbe populare. 2. Vorbe istorice. Bucuresți, Socecu, 1900.
- SLAVICI, N. I—II. = *Ioan Slavici*: Novele. Vol. I—II. Bucuresți, Socecu, 1892—1896.
- SLAVICI, P. = *Ioan Slavici*: Pădureanca. Novelă. Sibiu, Biblioteca populară a Tribunei, 1884.
- SLAVICI, V. P. = *I. Slavici*: Vatra Părășită. Nuvelă din popor. Bucuresți, Minerva, 1900.
- ȘEZ. I. sqq. = Șezătoarea, Revistă pentru literatură și tradițiuni populare, Director: *Artur Gorovei*. [Fălticeni]. 1892 sqq.
- STAMATI = *Pah., Teodor Stamati*: Vocabularii de limba germană și română, cu adăogirea celor mai obișnuite și în conversațiune primite cuvinte streine. Iași, Tip. Buciumului roman, 1852.
- STĂNCESCU B. = *Dumitru Stăncescu*: Basme, culese din gura poporului. Cu o prefață de d. Ionescu-Gion, Bucuresci, Haimann, 1892.
- ȘTEFĂNESCU, C. = *Theodor Ștefănescu*: Curs de Comtabilitate în partidă dublă. Bucuresci, 1896.
- STURDZA, E. = *Dimătrie A. Sturdza*: La morminte de eroi. Cuvinte rostite de... Bucuresți, Carol Göbl, 1896.
- STURDZA, M. N. = *Demetriu A. Sturdza*: Memoriu asupra numismaticei românești, de... Bucuresți, Tipogr. Societ. Academice Romane, 1878.
- STURDZA, N. = *Dimătrie Sturdza*: Numismatica română. Bucuresți, Tipogr. Națională C. N. Rădulescu, 1878.

- TAFRALI, S. = *O. Tafrali*: Scene din viața dobrogeană. București, Nițeanu, 1906.
- TDRG. = *Dr. H. Tiktin*. Dicționar român-german. Vol. I. A—C. București, 1903.
- TEODORESCU, P. P. = *G. Dem. Teodorescu*: Poesii populare române. București, 1885.
- TES. = *A. Papiu Ilarianu*: Tesauru de monumente istorice pentru România, atât din vechiu tipărite cât și manuscrise, cea mai mare parte straine, adunate, publicate cu prefațiuni și note ilustrate de... Tomu I—III, 1862—1864.
- TETRAEV. (1574). = De intru Mathei sfântă bună vestire [din Tetraevanghelia lui Rădul Grămaticul]. Publicată de *M. Gaster* în Archivio glottologico italiano, XII, p. 197—254.
- TICHINDEAL, F. = *D. Tichindeal*: Filosoficești și politicești prin Fabule moralnice învățături, acum întâia oară culease și intru acest chip pre limba românească întocmite de Parohul Becicherecului mic și al shoalelor preparande românești din Aradul vechiu Katehet... Buda. Cu tipăriul crăștei tipografii a universității unguerești din Peșta. 1814.
- ȚIPLEA, P. P. = *Alexandru Țiplea*: Poezii populare din Maramureș, adunate de... (Extras din Analele Academiei Române, Seria II, tom. XXVIII, Mem. sect. lit.) București, 1906.
- URICARIUL, I—XXV = *Theodor Codrescu*: Uricariul, sau Colecțiune de diferite acte care pot servi la Istoria Românilor. Vol. I—XXV. Iași, 1871—1895 (Vol. I—III în ediția a doua).
- VAIDA = *Vasile Vaida*: Material jargon de dialect sălăgian. (În „Tribuna“ din Sibiu, 1890, No. 83 sqq.).
- VARLAAM, C. = *Mitropolitul Varlaam*: Carte românească de învățătură Duminecele preste an și la praznice împărătești și la svânti mari. Iași. 1643. Un II după C. însemnează „Partea II“.
- VERG. = Vergilius.
- VICIU, GL. = *Alexiu Viciu*: Glosar de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului român din Ardeal. Extras din Analele Acad. Rom. t. XXIX, Mem. Sect. Lit. București, 1906.
- VLAHUȚĂ, CL. = *A. Vlahuța*: Clipe de liniște. [Nuvele]. București, 1899.
- VLAHUȚĂ, D. = *A. Vlahuța*: Dan. [roman]. București, Graeve, 1894.
- VLAHUȚĂ, N. = *A. Vlahuța*: Nuvele. București, Socec, 1886.
- VLAHUȚĂ, P. = *Al. Vlahuța*: Poesii vechi și nouă. A treia ediție București. Steinberg, 1894.
- WEIGAND, AR. I—II. = *Gustav Weigand*. Die Aromunen. Ethnographisch-philologisch-historische Untersuchungen über das Volk der sogenannten Makedo-Romanen oder Zinzaren. Erster Band: Land und Leute. 1895. Zweiter Band: Volksliteratur der Aromunen. 1894. Leipzig, Barth.
- WEIGAND, B. B. = Prof. Dr. *Gustav Weigand*: Die Dialekte der Bukowina und Bassarabiens. Leipzig, Barth, 1904.
- ZAMFIRESCU, R. = *Duiliu Zamfirescu*: În războiu [roman]. București, 1902.
- ZANNE, P. I—IX. = *Iuliu A. Zanne*: Proverbele Românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria și Macedonia. Proverbe, Dicționar, Povățuiră, Cuvinte adevărate, Asemănări, Idiotisme și Cimilituri, cu un Glosar româno-francez (apărut numai pentru Vol. I—VI) de... Vol. I—IX. București, 1895—1901.
- ZEITSCHRIFT, I. sqq. = Zeitschrift für romanische Philologie, herausgegeben von Dr. *Gustav Gröber*. Band I sqq. Halle, Niemeyer, 1876 sqq.
- ZILOT, CRON. = *Zilot Românul*: Scrierile inedite ale lui... (publicate de Gr. G. Tocilescu în Revista pentru Istorie, Archeologie și Filologie, Vol. V). Cronica (p. 58—88), Adunare de stihuri (p. 331—358).

PRESCURTĂRI

<i>a</i>	= anul.	<i>disimil.</i>	= disimilat, disimilație.
<i>absol.</i>	= absolut.	<i>(Dog.)</i>	= Dogărie.
<i>abstr.</i>	= abstract. (<i>Suf. abstr.</i> = sufix, prin care se derivă abstracte).	<i>(Dulgh.)</i>	= Dulgherie.
<i>adj.</i>	= adjectiv. (<i>Suf. adj.</i> = sufix, prin care se derivă adjective).	<i>engad.</i>	= engadin (=dialect reto-roman).
<i>adv.</i>	= adverb. (<i>Suf. adv.</i> = sufix, prin care se derivă adverbe).	<i>(Entom.)</i>	= Entomologie.
<i>(Agric.)</i>	= Agricultură.	<i>etc.</i>	= et cetera [=și celelalte].
<i>alb.</i>	= albanez.	<i>etim.</i>	= etimologie.
<i>(Anat.)</i>	= Anatomie.	<i>fact.</i>	= factitiv.
<i>aor.</i>	= aorist.	<i>fam.</i>	= familiar.
<i>ap.</i>	= apud [=la].	<i>(Farm.)</i>	= Farmacie.
<i>(Apic.)</i>	= Apicultură.	<i>fem.</i>	= feminin.
<i>(Arheol.)</i>	= Arheologie.	<i>fig.</i>	= figurat.
<i>(Arhit.)</i>	= Arhitectură.	<i>(Fil.)</i>	= Filosofie
<i>(Aritm.)</i>	= Aritmetică.	<i>(Filol.)</i>	= Filologie
<i>arom.</i>	= aromân(esc) (= macedo-român).	<i>(Fin.)</i>	= Finanțe.
<i>art.</i>	= articol.	<i>(Fiz.)</i>	= Fiziologie.
<i>(Artil.)</i>	= Artilerie.	<i>(Fizic.)</i>	= Fizică.
<i>asimil.</i>	= asimilat, asimilație.	<i>(Fortif.)</i>	= Fortificație.
<i>(Astr.)</i>	= Astronomie.	<i>fran.</i>	= francez, franțuzește.
<i>aug.</i>	= augmentativ. (<i>Suf. aug.</i> = sufix, prin care se derivă augmentative).	<i>(Francm.)</i>	= Francmasonerie.
<i>aux.</i>	= auxiliar.	<i>gen.</i>	= „generalizat“, „în general“.
<i>Ban.</i>	= Banat [Banatul Timișoarei].	<i>(Geogr.)</i>	= Geografie.
<i>Bas.</i>	= Basarabia.	<i>(Geol.)</i>	= Geologie.
<i>(Bot.)</i>	= Botanică.	<i>(Geom.)</i>	= Geometrie.
<i>Bucov.</i>	= Bucovina.	<i>germ.</i>	= german.
<i>bulg.</i>	= bulgărește.	<i>(Gram.)</i>	= Gramatică.
<i>c.</i>	= circa (d. e. „c. 1600“ = pe la anul 1600).	<i>(Grav.)</i>	= Gravură.
<i>catal.</i>	= catalan.	<i>grec.</i>	= grecește.
<i>ceh.</i>	= cehește (= boemește)	<i>(Hort.)</i>	= Horticultură.
<i>(Cism.)</i>	= Cismărie.	<i>(Hrom.)</i>	= Hromatică.
<i>(Chim.)</i>	= Chimie.	<i>idem</i>	= „același autor“, „același sens“.
<i>(Chir.)</i>	= Chirurgie.	<i>(It.)</i>	= Itiologie
<i>col.</i>	= colectiv. (<i>Suf. col.</i> = sufix, prin care se derivă substantive cu înțeles colectiv).	<i>(Imbrăc.)</i>	= Imbrăcăminte.
<i>com.</i>	= comunicat de...	<i>imper.</i>	= imperativ.
<i>(Comerc.)</i>	= Comerț.	<i>impf.</i>	= imperfect.
<i>comit.</i>	= comitat (= județ, în Ungaria).	<i>indecl.</i>	= indeclinabil.
<i>concr.</i>	= concret.	<i>(Industr.)</i>	= Industrie.
<i>conj.</i>	= conjuncțiune.	<i>inf.</i>	= infinitiv.
<i>conjug.</i>	= conjugare.	<i>(Instit.)</i>	= Instituții.
<i>(Cor.)</i>	= Coreografie.	<i>instr.</i>	= instrumental. (<i>Suf. instr.</i> = sufix, prin care se derivă numiri cu sens instrumental).
<i>(Constit.)</i>	= Constituție.	<i>interj.</i>	= interjecțiune.
<i>(Cul.)</i>	= Arta culinară.	<i>intrans.</i>	= intransitiv.
<i>d. C.</i>	= după Cristos.	<i>inv.</i>	= invariabil.
<i>d. e.</i>	= de exemplu.	<i>istr.</i>	= istro-român.
<i>decl.</i>	= declinare.	<i>ital.</i>	= italienește.
<i>def.</i>	= defectiv.	<i>iter.</i>	= iterativ (<i>Suf. iter.</i> = sufix, prin care se derivă verbe cu înțeles iterativ).
<i>dem.</i>	= demonstrativ (<i>Pron. dem.</i> = pronume demonstrativ).	<i>(Jur.)</i>	= Jurisprudență
<i>dial.</i>	= dialect, dialectal.	<i>lat.</i>	= latinește.
<i>dim.</i>	= diminutiv. (<i>Suf. dim.</i> = sufix, prin care se derivă diminutive).	<i>lat.-med.</i>	= latina medievală.
		<i>l. c.</i>	= locul citat.

<i>loc.</i>	= local. (<i>Suf. loc.</i> = sufix, prin care se derivă substantive cu sens local).	<i>pron.</i>	= pronume.
<i>loc.</i>	= locuțiune. (<i>Loc. adv.</i> = locuțiune adverbială; <i>loc. conj.</i> = locuțiune conjuncțională; <i>loc. prep.</i> = locuțiune prepozițională).	<i>prov.</i>	= provențial.
		(<i>Psih.</i>)	= Psihologie.
(<i>Mar.</i>)	= Marină.	<i>recipr.</i>	= reciproc.
<i>masc.</i>	= masculin.	<i>refl.</i>	= reflexiv.
(<i>Mat.</i>)	= Matematică.	(<i>Ret.</i>)	= Retorică.
(<i>Med.</i>)	= Medicină.	<i>reto-r.</i>	= reto-roman.
<i>megl.</i>	= meglenit.	<i>rom.</i>	= român, românește.
(<i>Met.</i>)	= Metalurgie.	<i>rus.</i>	= rusește.
(<i>Meteor.</i>)	= Meteorologie.	<i>rut.</i>	= rutenește.
(<i>Metr.</i>)	= Metrică.	<i>s.</i>	= secolul, suta.
(<i>Min.</i>)	= Mineralogie.	<i>s. a.</i>	= substantiv ambigen.
(<i>Mit.</i>)	= Mitologie.	<i>sârb.</i>	= sârbește.
<i>Mold.</i>	= Moldova.	<i>sard.</i>	= sardic (= limba romanică vorbită în Sardinia).
(<i>Mor.</i>)	= Morărie.	<i>scil.</i>	= scilicet [= adică].
<i>moțiun.</i>	= moțiune. (<i>Suf. moțiun.</i> = sufix, prin care se derivă feminine din masculine și invers).	<i>s. f.</i>	= substantiv feminin.
		<i>sing.</i>	= singular.
<i>Munt.</i>	= Muntenia.	<i>sing. tant.</i>	= singulare tantum [= întrebuintat numai la singular].
(<i>Muz.</i>)	= Muzică.	<i>slav.</i>	= slavic.
		<i>slov.</i>	= slovenește.
<i>N.</i>	= Neologism.	<i>s. m.</i>	= substantiv masculin.
<i>n. —</i>	= neo — (d. e. n.-grec. = neo-grecește).	<i>span.</i>	= spaniolește.
<i>neol.</i>	= neologic.	<i>Spec.</i>	= „în special“, „specializat“.
<i>nom. agent.</i>	= nomen agentis. (<i>Suf. nom. agent.</i> = sufix, prin care se derivă nomina agentium).	(<i>Șt. nat.</i>)	= Științe naturale.
		<i>subj.</i>	= subiectiv.
(<i>Obic.</i>)	= Obiceiuri.	<i>subst.</i>	= substantiv.
<i>Olt.</i>	= Oltenia.	<i>suf.</i>	= sufix.
(<i>Opt.</i>)	= Optică.	(<i>Tăbăc.</i>)	= Tăbăcărie.
(<i>Ornit.</i>)	= Ornitologie.	(<i>Tehn.</i>)	= Tehnică.
<i>paleosl.</i>	= paleo-slav (= vechiu-bulgar).	(<i>Teol.</i>)	= Teologie.
<i>p. anal.</i>	= prin analogie.	<i>term.</i>	= termin.
<i>part.</i>	= participiu.	(<i>Tes.</i>)	= Tesătorie.
<i>pas.</i>	= pasiv.	(<i>Tesl.</i>)	= Teslărie.
<i>peior.</i>	= peiorativ. (<i>Suf. peior.</i> = sufix, prin care se derivă cuvinte cu înțeles peiorativ).	(<i>Tipog.</i>)	= Tipografie.
		(<i>Top.</i>)	= Topografie.
<i>pers.</i>	= personal.	<i>trans.</i>	= transitiv.
(<i>Pesc.</i>)	= Pescărit.	<i>Transilv.</i>	= Transilvania.
<i>P. ext.</i>	= prin extensiune.	<i>turc.</i>	= turcește.
(<i>Pict.</i>)	= Pictură.	<i>ung.</i>	= ungurește.
(<i>Plug.</i>)	= Plugărie.	<i>unip.</i>	= unipersonal.
<i>plur.</i>	= plural.	<i>v.</i>	= vezi.
<i>plur. tant.</i>	= plurale tantum [= întrebuintat numai la plural].	<i>v. —</i>	= vechiu (d. e. v.-fran = vechiu-francez).
<i>poet.</i>	= poetic.	(<i>Vân.</i>)	= Vânătoare.
(<i>Poet.</i>)	= Poetică.	(<i>Văps.</i>)	= Văpsătorie.
<i>pol.</i>	= polonește.	<i>vb. I, II, III, IV</i>	= verb de conjugarea I—IV (v. pagina următoare).
(<i>Polit.</i>)	= Politică.	<i>vegl.</i>	= vegliot (= limba romanică vorbită odinioară în insula Veglia)
<i>pop.</i>	= popular.	(<i>Veter.</i>)	= Veterinărie.
<i>portg.</i>	= portughez.	<i>voc.</i>	= vocativ.
<i>pos.</i>	= posesiv (<i>pron. pos.</i> = pronume posesiv).	<i>vulg.</i>	= vulgar.
<i>prep.</i>	= prepoziție.	(<i>Zid.</i>)	= Zidărie.
<i>prez.</i>	= prezent.	(<i>Zool.</i>)	= Zoologie.

SEMNE CONVENȚIONALE

* Astericul înaintea unui cuvânt înseamnă că existența lui e numai presupusă, fără ca să se poată documenta prin citațiuni.

† Crucea arată că vorba sau înțelesul respectiv a ieșit din uz.

> = „a devenit“.

< = „derivă din“.

După semnul † urmează idiotismele, locuțiunile proverbiale etc.

ADAOSE ȘI ÎNDREPTĂRI.

La cele precedente mai sânt de adaos următoarele:

La BIBLIOGRAFIE

1. Cărți.

- ALECSANDRI, PR. = *Vasile Alecsandri*, Opere complete: Proza, ed. II-a, București, Minerva, 1910 (Biblioteca scriitorilor români).
- ALEXI = *Th. Alexi*, Rumänisch-deutsches Wörterbuch, für Schule und Umgang, 2. Aufl. Kronstadt, Zeidner, 1905.
- ANGHEL și IOSIF, C. L. = *D. Anghel și St. O. Iosif*, Cireșul lui Lucullus. București, Minerva, 1910.
- ANTIPA, D. = *Dr. Gr. Antipa*, Regiunea inundabilă a Dunării. Starea ei actuală și mijloacele de a o pune în valoare, de... Cu trei hărți, 106 figuri în text și 23 tabele fototipice. București, Carol Göbl, 1910.
- ANTIPA, F. I. = *Dr. Gr. Antipa*, Fauna ichtiologică a României. Cu 31 tabele în fototipie. București, Carol Göbl, 1909 (Nr. XVI din Publicațiunile fondului Vasile Adamachi, editate de Academia Română).
- APOLZAN, U. = *I. Apolean*, Unelte de mână de la lemnărit. Partea primă: I. Rândecele. II. Dălțile. III. Fereștralele. (No. 1 din Biblioteca meseriașului) Sibiu, Drotleff, 1908.
- BARBIER DE MEYNARD = *A. C. Barbier de Meynard*, Dictionnaire turc-français. Supplément aux dictionnaires publiés jusqu'à ce jour, renferment: 1° les mots d'origine turque, 2° les mots arabes et persans employés en osmanli, avec leur signification particulière, 3° un grand nombre de proverbes et de locutions populaires, 4° un vocabulaire géographique de l'empire ottoman. Paris, Leroux. Volume premier, 1881. Second volume, 1886.
- BASARABESCU, V. = *I. A. Bassarabescu*, Vulturii. București, Minerva, 1907.
- BERNEKER, SL. WB. = *Dr. Erich Berneker*, Slavisches etymologisches Wörterbuch. Heidelberg, Winter, (a început să apară în anul) 1908.
- BIANU, D. S. = *Doctorul Vasile Bianu*, Doctorul de casă, sau Dicționarul sănătății. Buzău, Georgescu, 1910.
- BOGDAN, O. = *I. Bogdan*, Documentul Răzenilor din 1484 și Organizarea armatei moldovene în sec. XV. București. Analele Academiei Române, tom XXX, mem. seț ist.
- BRĂTESCU-VOINEȘTI, I. = *Ioan Al. Brătescu-Voinești*, Întineric și Lumină. Nuvele și schițe. Iași, 1912.
- BREBENEL, GR. P. = *I. B. Brebenel*, Graul popular, în jurul ocupațiilor și obiceiurilor țaranului român de pe vatra Oltului în Transilvania. (În jurnalul „Țara Oltului”, 1907, nr. 25-30).
- BUD, P. P. = *Tit Bud*, Poezii populare din Maramureș. București, 1908. (Vol. III din colecția Din viața poporului român. Culegeri și studii. Academia Română.)
- CANDREA, T. O. = *I. A. Candrea*, Graiul din Țara Oașului (Extras din Buletinul Societății filologice, II). București, Socec, 1907.
- CARAGIALE, S. N. = *I. L. Caragiale*, Schițe nouă. București, Adevărul, 1910.
- CÂRLOVA, P. = *Vasile Cârlova*, Poezii (în volumul: *N. Nicolescu*, Poezii și proză, *Vasile Cârlova*, Poezii, *C. Stamati*, Poezii și proză, publicație îngrijită de *G. Bogdan-Duică*), București, Minerva, 1906.
- CDDE. = *I. A. Candrea* [și] *Ov. Densusianu*, Dicționarul etimologic al limbii române. București, Socec, (a început să apară în anul) 1907.
- CERNA, P. = *P. Cerna*, Poezii. București, Minerva, 1910.
- COD. SILV. = Cel mai vechiu Cod silvic românesc: Orânduiala de pădure pentru Bucovina, dată de împăratul Iosif al II-lea în 1786. Publicată cu o mică introducere și un indice de *Gh. T. Kirileanu*. București, Göbl, 1908.
- DALAMETRA, D. = *I. Dalametra*, Dicționar macedo-român, de... Edițiunea Academiei Române. București, Carol Göbl, 1906.
- DG. = *I. Aureliu Candrea* [și] *Ovid Densusianu*, Dicționar general al limbii române din trecut și de astăzi, cuprinzând: formele literare cu citațiuni din scriitorii vechi și de astăzi, formele dispărute azi din limbă, cu indicarea izvoarelor din sec. al XVI—XVIII-lea, formele populare din tot domeniul daco-român cu indicarea regiunii unde se întrebunțează, etimologia cuvintelor a căror etimologie e bine stabilită. București, Socec & Co. 1909. [Fascicula I A - *Azvărlă*.]
- DOMBROWSKI = *Ritter von Dombrowski*, Materialien zu einer Ornithologie Rumäniens (în Buletinul Societății de științe XII, 296-336). București, 1903.
- DUNĂREANU, CH. = *N. Dunăreanu*, Chinuții. Nuvele și schițe din viața de popor. București, Minerva, 1907.
- DUNĂREANU, R. = *N. Dunăreanu*, Răsplata. București, Minerva, 1908.
- EMINESCU, I. V. = *M. Eminescu*, Icoane vechi și icoane nouă. Vălenii-de-munte, Neamul românesc, 1909.
- ENCICL. R. I-III = Enciclopedia română, publicată din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, de *Dr. C. Diaconovich*. Sibiu, W. Krafft. Tomul I: A-Copenhaga (1898). Tomul II: Copepode-Keman (1900). Tomul III: Kemet-Zymotic (1904).
- FURNICĂ, I. C. = *D. Z. Furnică*, Din istoria comerțului la Români, mai ales băcânia, publicație de documente inedite 1593-1855. București, Socec, 1908.
- GÂRLEANU, N. = *Em. Gârleanu*, Nucul lui Odobac. București, Minerva, 1910.
- G. IONESCU, C. T. = *Gheorghe Ionescu*, Călăuza Tipografului. Istorie, tehnică, vocabular, rețete

- tehnice. București, Göbl, 1906. [S'a extras „Vocabularul de cuvinte tipograficești“ de la pag. 407 ș. u.]
- G. MEYER, A. W. = *Gustav Meyer*, Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache. (Volumul III din „Sammlung indogermanischer Wörterbücher.“) Strassburg, Trübner, 1891.
- GOGA, C. P. = *Octavian Goga*, Ne chiamă pământul (Poezii). București, Minerva, 1909.
- GOLESCU, I. = *Constantin (Dinicu) Golescu*, Însemnare a călătoriei mele, făcută în anul 1824, 1825, 1826. Tipărită din nou și însoțită de o introducere de *Nerva Hodoș*. București, Cooperativa, 1910.
- GRAIUL = Graiul nostru, texte din toate părțile locuite de Români, publicate de *I-A Candrea*, *Ov. Densușianu* [și] *Th. D. Sperantia*, 2 vol. București, Socec, 1906-1907.
- GR. BĂN. = *Romul S. Molin*. Din graiul Bănățenilor. [Glosar, publicat în] *N. REV. R.*, 1910, nr. 13-14, pag. 191-196.
- GRIGORIU-RIGO, M. P. I-II = *Gr. Grigoriu-Rigo*, Medicina poporului. Memoriul I: Boalele oamenilor. Memoriul II: Boalele vitelor. (Extras din Analele Academiei Române seria II, tom. XXX, mem. sect. lit.) București, Göbl, 1907.
- ION CR. I ș. u. = *Ion Creangă*, revistă de limbă, literatură și artă populară. Bârlad, (a început să apară de la 1 August) 1908.
- IONESCU-BOTENI, S. N. = *Ion Ionescu-Boteni*, Din satul nostru. București, Minerva, 1908.
- IONESCU-TEODOSIU, J. ș. = *D. Ionescu și Gr. Teodosiu*, Jocuri școlare, pentru uzul familiilor și al școalelor. Ediția a II-a. București, Steinberg, 1905.
- IORGA, D. B. I-II = *N. Iorga*, Documente românești din arhivele Bistriței. (Scrisori Domnești și scrisori private). București, Socec. Partea I, 1899...
- IORGA, L. I-II = *N. Iorga*, Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688-1821). Vol. I-II. București, Minerva, 1901.
- IORGA, L. III-V = *N. Iorga*, Istoria literaturii românești — de la 1821 înainte — În legătură cu dezvoltarea culturală a neamului, de... Vol. I București, Minerva, 1907. Vol. II București, Minerva, 1908. Vol. III, Vălenii-de-Munte, 1910.
- IORGA, L. R. = *N. Iorga*, Istoria literaturii religioase a Românilor până la 1688. București, Socec, 1904. (Publicată și ca introducere la IORGA, S. D. VII).
- IORGA, N. R. B. = *N. Iorga*, Neamul românesc în Bucovina. București, Minerva, 1905.
- IORGA, V. F. = *N. Iorga*, Viața femeilor în trecutul românesc. Vălenii-de-Munte, Neamul românesc, 1910.
- ISTRATI-LONGINESCU, CH. = *Dr. C. I. Istrati și G. G. Longinescu*, Curs metodic de chimie și mineralogie pentru licee și cursuri speciale, de... București, Carol Göbl, 1908.
- LÖBEL, C. = *Teofil Löbel (Löbel Efendi)*, Contribuțiuni la stabilirea originii orientale a unor cuvinte românești. Observațiuni relative la opera „Influența orientală asupra limbii și culturii românești“ de *Lazăr Șăineanu*. (Extras din Analele Academiei Române, Seria II, tom. XXX, Memoriile secțiunii literare.) București, 1908.
- MARIAN, H. = *Sim. Fl. Marian*, Hore și Chiuituri din Bucovina, adunate de... București, 1911 (Vol. IX din publicația: Din viața poporului român. Culegeri și studii. Academia Română).
- MATEESCU, B. = *C. N. Mateescu*, Balade, adunate de..., cu o prefață de *N. Iorga*. Vălenii-de-munte, Neamul românesc, 1909. (Volumul I din colecția: Din literatura populară românească.) [Aceste poezii populare sânt din Argeș și Teleorman.]
- MAT. POLC. = Materialuri folkloristice, culese și publicate prin îngrijirea lui *Gr. G. Tocilescu*. Volumul I. București, 1900.
- MERA, L. B. = *I. T. Mera*, Din lumea basmelor, cu 87 ilustrațiuni originale. București, Minerva, 1906.
- MEYER-LÜBKE, ROM. GRAM. = *Wilhelm Meyer-Lübke*, Grammatik der romanischen Sprachen. Leipzig, Reisland, 1890-1899. Erster Band: Lantlehre. Zweiter Band: Formlehre. Dritter Band: Syntax.
- MEYER-LÜBKE, R. WB. = *W. Meyer-Lübke*, Romanisches etymologisches Wörterbuch, von... Heidelberg, Winter, [a început să apară la] 1911.
- MIREA, C. I-II = *Caleidoscopul lui A. Mirea*, publicat de *D. Anghel și St. O. Iosif*. București, Minerva, Vol I, 1903; vol. II, 1910.
- MON. IST. I ș. u. = Buletinul Comisiunii monumentelor istorice. Publicație trimestrială în editura Administrației Casei bisericești. București, Gutenberg. [A început să apară la] 1907.
- MURNU, I. = *Omer: Iliada*. Douăsprezece cânturi, traduse în versuri de *George Murnu*. Cu ilustrații. Budapesta, Luceafărul, 1906.
- MUSCEL = *C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache*, Sărbătorile poporului, cu obiceiurile, credințele și unele tradiții legate de ele. Culegere din părțile Muscelului. (Vol. VII din publicația: Din viața poporului român. Culegeri și studii. Academia Română). București, 1909.
- NATURA, I ș. u. = *Natura*, revistă științifică de popularizare, publicată prin îngrijirea d-lor *G. Țițeica și G. G. Longinescu*. București, tipografia Gutenberg. [Anul I ș. u.: 1905-1906 ș. u.]
- NEGULESCU, F. R. = *P. P. Negulescu*, Filosofia renașterii. București, Carol Göbl, Vol. I, 1910.
- NICOLEANU, P. = *N. Nicoleanu*, Poezii și proză (în volumul: *N. Nicoleanu*, Poezii și proză, *Vasile Cârlova*, Poezii, *C. Stamati*, Poezii și proză, publicație îngrijită de *G. Bogdan-Duică*). București, Minerva, 1906.
- NISTOR, H. W. = *Dr. I. Nistor*, Handel und Wandel in der Moldau bis zum Ende des 16. Jahrhunderts. Nach den Quellen dargestellt von... Czernowitz, Pardini 1912.
- ODOBESCU, ICON. TR. = *A. I. Odorescu*, Iconografia lui Traian. București, Stabilimentul grafic Socec & Teclu, 1888 (extras din Convorbiri literare).
- OTESCU, CR. = *I. Otescu*, Credințele țaranului român despre cer și stele. București, 1907. (Analele Academiei Române. Mem. sect. lit. Seria II. — Tom XXIX.)
- PĂCALĂ, R. = *Victor Păcală*, Din etnografia comunei Rășinari. Construcțiunea și întocmirea locuinței și a celorlalte clădiri economice. [Publicat în revista Transilvania din Sibiu, XLI, (1910), pag. 57-84.]
- PAMFILE, C[IM]. = *Tudor Pamfile*, Cimilituri românești, introducere și glosar. București, 1908. (Vol. II din publicația: Din viața poporului român. Culegeri și studii. Academia Română).
- PAMFILE, I. C. = *Tudor Pamfile*, Industria casnică la Români. Trecutul și starea ei de astăzi. Contribuțiuni de artă și tehnică populară. De ... București, Socec, 1910. (Vol. VIII din colecția: Din viața poporului român. Culegeri și studii. Academia Română).
- PAMFILE, S. = *Tudor Pamfile*, Sărbătorile de vară la Români. Studiu etnografic de... București. (Vol. XI din publicația: Din viața poporului român. Culegeri și studii. Academia Română).
- PAMFILE, J. III = *Tudor Pamfile*, Jocuri de copii, București, 1909. (Vol. VI din colecția: Din viața poporului român. Culegeri și studii. Academia Română.)

- PANČEV = *T. Pančev*, Dopълnenie na Bългarskija rѣčnikŭ otŭ N. Gerovŭ. Plovdivŭ, 1908.
- P. ANTONESCU, A. = *Petre Antonescu*, Amenajamentul pădurei după munții statului. Mușoroarele mari și mici din județul Muscel. (Extras din buletinul ministerului agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor), București, 1903.
- P. ANTONESCU, S. = *Petre Antonescu*, Studiu general pentru punere în exploatare de complexe forestiere. (Extras din Buletinul ministerului domeniilor), București, 1902.
- PANȚU, PR. = *I. C. Panțu*, Procent, promil, interese și teoria conturilor curente. Brașov, Ciurcu, 1910.
- PAPAHAGI, B. A. = *Per. Papahagi*, Basme aromâne și Glosar. București, 1905.
- PAPAHAGI, M. R. = *Pericle N. Papahagi*, Megleno-Români. Studiu etnografico-filologic [cu Glosar]. București, 1903. Partea I-II. [Analele Academiei Române, Tom. XXV, Memoriile secț. literare.]
- PAPAHAGI, P. A. = *Per. Papahagi*, Parallele Ausdrücke und Redensarten im Rumänischen, Albanesischen, Neugriechischen und Bulgarisches. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der philosophischen Fakultät der Universität Leipzig. Leipzig. Barth, 1908.
- PĂRVESCU, C. = *Pompiliu Părvescu*, Hora din Cartal. Cu arii notate de C. M. Cordoneanu. București, 1908. (Vol. I din colecția: Din viața poporului român. Culegeri și studii. Academia Română.)
- PĂSCULESCU, L. P. = *Nicolae Păsculescu*, Literatură populară românească, adunată de... Cu 30 arii notate de *Gheorghe Mateiu*. (Vol. V din colecția: Din viața poporului român. Culegeri și studii. Academia Română.) București, Socec, 1910.
- PĂTRĂȘCANU, S. A. = *D. D. Pătrășcanu*, Schițe și amintiri. Iași, Viața Românească, 1909.
- PITIȘ, ȘCH. = *G. I. Pitîș*, „Nunta în Scheiu până pe la 1830”, în REV. NOUĂ, I 104-112 și 150-156. — „Jocuri de petrecere”, în REV. NOUĂ, I 231-236. — „Comori”, în REV. NOUĂ, I 434-437.
- POPOVICI-BĂNĂȚEANU, V. M. = *Ion Popovici-Bănățeanu*, Din Viața Meseriașilor, nuvele. Cu o biografie de dl. Titu Maiorescu și cu portretul autorului. București, Biblioteca pentru toți. (Fără an).
- PRAY. = *Pravila Moldovei* din vremea lui Vasile Lupu însoțită de 1° izvoarele sale, 2° de variaanta sa muntenească intrupată în îndreptarea legii a lui Mateiu Basarab, de *S. G. Longinescu*, 3° de tălmăcirea sa în franțuzește de *A. Patrogniet*. (Vol. I din Legi vechi românești și izvoarele lor). București, Göbl, 1912. [Cifrele sânt cele din glosarul acestei lucrări. În paranteze se dau variantele precedate de un „Mold.” s. „Munt.”, după cum variaanta e din Pravila Moldovei sau din cea a Munteniei.]
- PUSCARIU, ET. WB. = *Dr. Sextil Puscariu*, Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache. I Lateinisches Element, mit Berücksichtigung aller romanischen Sprachen, von... Heidelberg, Winter, 1905.
- RĂDULESCU-CODIN, L. = *C. Rădulescu-Codin*, Legende, tradiții și amintiri istorice, adunate din Oltenia și din Muscel de... București [1910]. (Vol. X din colecția: Din viața poporului român. Culegeri și studii. Academia Română).
- RUSSO, S. = *Alexandru Russo*, Scrieri, publicate de *Petre V. Haneș*. Edițiunea Academiei Române. București, Göbl, 1908. [Cu un glosar.]
- SADOVEANU, M. = *Mihail Sadoveanu*, Mormântul unui copil. București, Minerva, 1906.
- SADOVEANU, P. S. = *Mihail Sadoveanu*, Povestiri de seară. București, Minerva, 1910.
- ȘĂINEANU, D. U. = *Lazăr Șăineanu*, Dicționar universal al limbei române. Craiova, Samitea (ediția I 1896, ediția II 1908).
- SAMY-BEY = [*Ch. Samy-Bey Fraschery*], Dictionnaire turc-français, par *Diran Kélékian*. Constantinopole, Mihran, 1911.
- SANDU, S. = *Constantin Sandu*, Selecțiunea metodică a cerealelor și bazele științifice ale selecțiunii. București, Minerva, 1907.
- SANDU-ALDEA, A. M. = *C. Sandu-Aldea*, Ape mari, nuvele și schițe. București, Minerva, 1910.
- STAMATI, D. = *Pah. T. Stamati*, Dicionărașu românescŭ de cuvinte tehnice și altele greu de înțeles de... Întăiea ediciune. Iașii, 1851. Tipografia Buciumului Romanŭ.
- STAMATI, P. = *C. Stamati*, Poezii și proză (în volumul: *N. Nicolescu*, Poezii și proză, *Vasile Cârlova*, Poezii, *C. Stamati*, Poezii și proză, publicație îngrijită de *G. Bogdan-Duică*). București, Minerva, 1906.
- SZINNYEI = *Szinnyei József*, Magyar tájszótár. A magyar tudományos Akadémia megbízásából szerkesztette... Budapest, Hornyánszky. Első kötet A-NY, 1893-1896. Második kötet Ó-ZS, 1897-1901.
- TAFRALI, S. = *O. Tafrali*, Scene din Viața Dobrogeană. București, 1906.
- ȚARA OLTULUI = *Țara Oltului*, iar săptămânal, social, economic. Făgăraș. (S'a extras „Glosarul” de „cuvinte și expresiuni populare” din Țara Oltului, în Transilvania, publicat de *Ioan Berescu Brebenel*, în nr. 12-44, a. 1909.)
- TOCILESCU, MON. = *Gr. G. Tocilescu*, Monumentele epigrafice și sculpturale ale Museului național de anticități din București, publicate sub auspiciile Academiei române. Partea I, colecțiunea epigrafică a museului până la anul 1881. București, 1902.
- TURCU, E. = *Ioan Turcu*, Escursiuni pe munții Țerei Bârsei și ai Făgărașului, din punctul „La om” de pe „Buceci” până dincolo de „Negoiul”. Descrieri, întregite cu schițe istorice despre castelele și Țeara Făgărașului. Brașov, Muresianu, 1896.
- VASILIU, C. = *Alexandru Vasiliu* (invățător la Tătaruși, jud. Suceava), Căntece, urături și bocete de-ale poporului, adunate de...; însoțite de 43 [de] arii notate de d-na *Sofia Teodoreanu*. București, 1909 (Vol. IV din colecția: Din viața poporului român, culegeri și studii. Academia Română).

2. Comunicări.

a.) H. I-XVIII = Răspunsurile la Chestionarul lui Hașdeu, legate în 18 volume, cu următorul cuprins:

Vol. I. ARGES

Pagina

2. Curtea-de-Arges, E. Baican
3-4. Grăblești, plaiul Loviște, preotul-invățător I. Negoescu (12/XII 1884)
5-11. Slobozia, plasa Cotmeana-Gălăești, preotul D. Receanu (28/I 1885)

BOTOȘANI

- 13-14. Brăteni, plasa Ștefănești, invățătorul I. Petrescu (10/II 1885)

- 15-30. Brihuești, plasa Siretiului, învățătorul Gh. Vicol (24/II 1885)
 31-40. Călinești, plasa Siretiului, învățătorul Gr. Gheorghiu (12/II 1885)
 41-49. Cocorâni, învățătorul comunei (8/II 1885)
 50-81. Cristești, plasa Coșula, învățătorul I. Iordăchescu (1885)
 82-89. Poiana-lungă, plasa Siretiului (16/I 1885)
 90-93. Fântânelele, învățătorul C. Mandinescu (1/II 1885)
 94-113. Rânghilești, plasa Ștefănești, învățătorul Gh. Th. Sireteanu (24/I 1885)

BRĂILA

- 115-124. Cazasu, plasa Vădeni, învățătorul T. N. Popărlan (1885)
 125-164. Ceacăru, învățătorul P. Mihaescu (XII 1884)
 165-184. Cotu-lung
 185-198. Filipești, învățătorul V. Dimitriu (1884)
 199-230. Lacu-Rezi
 231-250. Latinu, plasa Vădeni, învățătorul Constantin Tudor (28/XII 1884)
 251-257. Naziru, plasa Vădeni, învățătorul V. Mocanu (27/IV 1885)
 258-265. Rușetu, plasa Balta, învățătorul comunei.
 266-281. Slujitorii-Albotești, plasa Balta, învățătorul I. Dan
 282-291. Slujitorii-Albotești, plasa Balta, preotul Șerbanu Ioniță
 292-311. Stăncuța-Stanca, plasa Balta, învățătorul I. Pășescu (31/XII 1884)
 312-321. Surdila-Greci
 322-337. Suțești, plasa Vădeni, învățătorul C. D. Văsculescu (?) (1/I 1885)
 338-357. Tătaru, plasa Balta, învățătorul Albu Bujoescu (XII 1884)
 358-377. Tichilești, plasa Vădeni
 378-399. Viziru, plasa Balta, învățătorul I. Demetrescu
 400-409. Învățătorul N. Călinescu.
 410-445. (Din spre baltă) Învățătorul S. M. Cincu (8/I 1885)

Vol. II. BUZĂU

- 2-7. Beceni, învățătorul I. Constantinescu (12/V 1885)
 8-19. Blăjani, plaiul Slănic, învățătorul I. Milea (5/VII 1885)
 20-23. Boldești, învățătorul T. Răducăneanu (10/IV 1885)
 24-47. Chiojdu-Bâsca, plaiul Buzău, învățătorul T. Popescu (29/V, 22/X 1885)
 48-53. Cilibia, plasa Câmpul, învățătorul C. O. Păturescu (1/IV 1885)
 54-75. Fundeni, plaiul Slănic, învățătorul I. Ionescu
 76-85. Găvănești, plasa Câmpul, preotul Constantin Stănescu (31/XII 1884)
 86-95. Găvănești, plasa Câmpul, învățătorul Alexandru Georgescu (30/I 1885)
 96-113. Gherăseni, plasa Câmpul, învățătorul S. Ionescu
 114-123. Glodeanu-Siliștea, plasa Tohani, învățătorul comunei
 124-129. Lipia, învățătorul Ion Ștefan (1/V 1885)
 130-137. Macseni, plasa Câmpul, învățătorul N. Coman (24/V, 5/VI 1885)
 138-163. Mărăcineni, învățătorul N. Popescu (31/V 1885)
 164-173. Pietroasa, plasa Tohani, învățătorul A. Nestor (2/V 1885)
 174-183. Pogoane, învățătorul comunei
 184-187. Săgeata, învățătorul N. Efrem (1/V 1885)

- 188-201. Sărulești, Preotul Constantin Stănescu (15/II 1885)
 202-205. Scurtești, învățătorul A. Georgescu (12/IV 1885)
 206-211. Stâlpu, plasa Sărata, învățătorul I. Theodorescu (28/IV 1885)
 212-215. Tăbărăști, învățătorul G. Dobrescu (20/IV 1885)
 216-237. Zărnești-Călnău, plaiul Slănic, învățătorul I. Ștefan (29/IV 1885)

CONSTANȚA

- 238-240. Aliman, plasa Silistra-nouă, învățătorul I. Alexandrescu
 241-248. Beilicu, plasa Silistra-nouă, învățătorul N. Andriescu (11/VII 1885)
 249-260. Ciobanul, plasa Hârșova, învățătorul G. A. Eftușescu (18/VI 1885)
 261-268. Dăeni, plasa Hârșova, învățătorul Ionășescu
 269-278. Gârliciu, plasa Hârșova, învățătorul D. Gavrilescu
 279-284. Mârleanu, plasa Silistra-nouă, învățătorul Al. Vasiliu
 285-286. Oltina, învățătorul At. Petru (4/VII 1885)
 287-294. Parachioi, plasa Silistra-nouă, învățătorul I. Negrescu (12/VII 1885)
 295-306. Rasova, plasa Megidia, învățătorul C. Măldărescu (30/VI 1885)
 307-318. Satu-nou, plasa Silistra-nouă, învățătorul Gh. Ștefănescu (26/VI 1885)
 319-320. Topal, plasa Hârșova, învățătorul C. Mihăilescu
 321-326. Urum-bei, plasa Hârșova, învățătorul Adam (?)

Vol. III. COVURLUIU

- 2-7. Băleni, plasa Siret, învățătorul Paul Mităchescu (27/IV 1885)
 8-27. Bălințești, învățătorul Gh. Enache (20/IX 1885)
 28-35. Băneasa, plasa Horincea, învățătorul Al. Grossu (15/V 1885)
 36-41. Băneasa, plasa Horincea, preotul V. Balaeș (16/XI 1884)
 42-60. Berești, plasa Horincea, învățătorul P. Petrovici (19/V 1885)
 61-82. Branîștea, plasa Siret, învățătorul I. Tacu (15/VI 1885)
 83-92. Cuca, plasa Siret, învățătorul V. Magheru (22/X 1884)
 93-99. Cuca (Oasele), plasa Siret, învățătorul N. Andriescu (22/XI 1884)
 100-105. Cudalbi, plasa Siret, învățătorii C. Decusară și M. Dobreanu (1/VIII 1885)
 106-113. Cavadinești, plasa Horincea, învățătorul V. Duma (15/V 1885)
 114-125. Rogojeni (Chirilești), plasa Horincea, preotul T. Dobrea (18/XI 1884, 6/VI 1885)
 126-137. Rogojeni (Chirilești), plasa Horincea, învățătorul I. Negrescu (6/II 1885)
 138-141. Deocheți-Drăgușeni, plasa Horincea, învățătorul Gh. T. Vasileanu (?) (17/X 1885)
 142-147. Fărțănești, plasa Prut, învățătorul Tutovanu (18/II 1885)
 148-161. Foltești, plasa Prut, sachelarul M. Țigău (26/XI 1884)
 162-189. Foltești, plasa Prut, învățătorul P. Antohe
 190-203. Frumușița, plasa Prut, învățătorul C. T. Onose (6/V 1885)

- 204-205. Galați, sachelarul M. Bujeniță (6/XI 1884)
 206-221. „ econom Gh. Theodorescu (23/XI 1884)
 222-223. „ sachelarul I. Thoma (3/XII 1884)
 224-237. Gănești, învățătorul C. Melinte (1/V, 30/V 1885)
 238-253. Jorăști, plasa Horincea, învățătorul Munteanu (3/II 1885)
 254-277. Lupești, plasa Horincea, învățătorul C. Nicolau (6/VII 1885)
 278-283. Măcișeni, plasa Siret, preotul-învățător N. Ionescu (9/V 1885)
 284-297. Mălușteni, învățătorul I. Șuşnea (15/V 1885)
 298-301. Mânjina, învățătorul I. Huzum (21/IV 1885)
 302-321. Mastacani, plasa Prut, învățătorul D. Alboteanu (II, 7/VI 1885)
 322-339. Moscu, plasa Prut, învățătorul D. Arghirescu
 340-355. Oancea, plasa Prut, învățătorul Em. I. Mironescu (6/VI 1885)
 356-375. Piscu, plasa Siret, învățătorul N. Tărcuș (1885)
 376-381. Prodănești, învățătorul V. Dănilă (31/VII 1885)
 382-395. Șivița, plasa Prut, învățătorul I. Prodănescu (1/V 1885)
 396-405. Slobozia-Conache, învățătorul V. I. Popa (13/VIII 1885)
 406-413. Smulți, plasa Siret, preotul T. Sirieanu (16/XI 1884)
 414-421. Smulți, plasa Siret, preotul D. Răpă (17/XI 1884)
 422-435. Smulți, plasa Siret, învățătorul I. I. Bejan (7/VII 1885)
 436-445. Târgul-Berești, învățătorul T. Coatu (4/VII, 30/IX 1885)
 446-459. Târgul-Bujor, învățătorul P. Boureanu (5/VI 1885)
 460-467. Tulucești (Odaia), învățătorul Gh. C. Ioachim (30/V 1885)
 468-483. Țuțcani, plasa Horincea, învățătorul I. Ștefănescu (31/V 1885)
 484-493. Vârlezi, învățătorul (îndescifrabil) (15/II 1885)
 494-509. Vlădești, plasa Prut, învățătorul C. Sacanu (6/VI 1885)

Vol. IV. DÂMBOVIȚA

- 2-19. Bălenii-sârbi, plasa Ialomița, învățătorul D. Poppescu (14/VIII 1885)
 20-41. Bălenii-români, plasa Ialomița, învățătorul N. Simionescu (întocmai ca și cel precedent, aceleași răspunsuri și aceleași scrisoare) (16/VIII 1885)
 42-49. Bela, plaiul Ialomița, învățătorul N. Petrescu (XII 1884)
 50-71. Bîlciurești, plasa Ialomița, învățătorul Stan Stănescu (14/V, (22/X 1885)
 72-79. Bogați, plasa Dâmbovița, învățătorul-preot G. Rădulescu (4/VI 1885)
 80-95. Cobia, plasa Cobia, învățătorul Șt. Istrătescu (31/I 1885)
 96-101. Corbișori, plaiurile unite Nucșoara-Dâmbovița, preotul-învățător I. Lupescu (24/VI 1885)
 102-111. Cucuteni, plaiul Dâmbovița, învățătorul I. Stănescu (9/VII 1885)
 112-129. Finta, plasa Ialomița, învățătorul M. Rădulescu (29/V 1885)
 130-137. Izvoarele, plaiul Dâmbovița-Ialomița, învățătorul B. Mihălescu (1/IV 1885)
 138-141. Mănești, plasa Dâmbovița
 142-147. Petroaia, plasa Cobia, învățătorul I. Diamantescu (21/IV 1885)

- 148-171. Pietroșița, plaiul Ialomița, învățătorii T. M. Vlăingioiu (?) și D. Negoescu (25/XI 1884)
 172-187. Poiana-de-sus, învățătorul T. Sebeșanu (dă vorbirea din Banat-Comloș) (VII 1885)
 188-215. Răciu, plasa Dealul, învățătorul Stan Negoescu (18/X 1884)
 216-237. Runcul, plaiul Ialomița, învățătorul G. Secăreanu (întocmai ca cele din Pietroșița) (15/VII 1885)
 238-261. Săcuieni, plasa Dealul, învățătorul B. Ionescu (1885)
 262-309. Sărdanu, plasa Bolintin, învățătorul A. Iliescu (6/X 1885)
 310-315. Slobozia-Moara, învățătorul I. Constantinescu (7/VI 1885)
 316-331. Titu, plasa Bolintin, învățătorul Ioan Rădescu (IV 1885)

Vol. V. DOLJ

- 2-7. Adunații-de-Geormane, plasa Jiul-de-jos (și Leul, jud. Romanai), învățătorul C. Ionescu
 8-13. Argetoaia, plasa Jiul-de-sus, învățătorul C. Alexandrescu (28/III 1885)
 14-26. Băilești, plasa Balta, învățătorul I. Poppescu (1885)
 27-30. Bârca, plasa Balta, învățătorul M. P. Virvescu (29/IV 1885)
 31-44. Bodăești, plasa Amaradia, învățătorul I. Georgescu (29/XI 1884)
 45-68. Boteni, plasa Răuri-Argeșelu, (din județul Muscel), învățătorul I. Bădescu
 69-78. Breasta, plasa Ocolu, învățătorul Șt. Ionescu
 79-86. Bucovăț, învățătorul Florea Niculescu (29/IV 1885)
 87-96. Bulzești, plasa Amaradia, învățătorul M. S. Bulzescu (28/IV 1885)
 97-98. Calopăru, învățătorul C. Bărbulescu
 99-110. Căpreni, plasa Amaradia, învățătorul P. Roșculescu (29/XI 1884)
 111-114. Catanele, plasa Balta, învățătorul V. Boureanu
 115-118. Cetatea, plasa Câmpul, învățătorii I. Petrescu și A. Dimițescu (30/IV 1885)
 119-128. Cioroiașu, plasa Balta, învățătorul D. Pompiliu
 129-130. Ciuperceni, plasa Câmpul, învățătorul S. Georgescu (30/IV 1885)
 131-132. Ciutura, plasa Dumbrava
 133-136. Comoșteni, plasa Jiul-de-jos, învățătorul S. Constantinescu (24/IV 1885)
 137-138. Coțofenii-din-dos, plasa Jiul-de-sus, învățătorul G. Ionescu (5/V 1885)
 139-140. Coțofenii-din-față, plasa Jiul-de-sus, Al. Constantinescu
 141-142. Craiova, G. Tanoviceanu (17/II 1886)
 143-156. Secuiul, plasa Ocolul-Amaradia, N. P. Guran (din Craiova) (30/VI 1885)
 157-162. Dobridor, plasa Câmpul, învățătorul N. Mihăiescu
 163-168. Drănicu, plasa Jiul-de-jos, învățătorul P. Marineanu (2/V 1885)
 169-172. Fântâna-Banului și cătunul Moreni plasa Câmpul învățătorii I. Predescu și G. Poppescu
 173-178. Filiași, plasa Jiul-de-sus, învățătorii P. și I. Bădescu
 179-204. Florești, plasa Jiul-de-jos, învățătorul Gh. Schintee (1885)

- 205—218. Galiciuca, plasa Câmpul, învățătorul P. D. Ciocâlțeu (27/XI 1884, 23/X 1885)
- 219-232. Gângiova, plasa Jiul-de-jos, învățătorul I. G. Antoniu (12/IV 1885)
- 235-244. Ghercești, plasa Ocolul, învățătorul T. I. Vălcănescu (6/IV 1885)
- 245-254. Goești, plasa Amaradia, învățătorul I. Adamescu (30/IV 1885)
- 255-264. Gogoșul, plasa Dumbrava, învățătorul C. Stănescu (1885)
- 265-266. Goicea-mare, plasa Balta, învățătorul St. B. Galiceanu
- 267-270. Goicea-mică, plasa Balta, învățătorul I. B. Momârleanu
- 271-276. Grindeni, învățătorul I. Florescu (25/IV 1885)
- 277-283. Gubancea, plasa Jiul-de-sus, învățătorul I. Georgescu
- 285-292. Ișalnița, plasa Ocolul, învățătorul Ionnescu (10/IV 1885)
- 293-294. Locusteni, plasa Jiul-de-jos, învățătorul N. Botescu
- 295-300. Măceșul-de-jos, plasa Balta, învățătoarea Domnica Gheorghiu
- 301-310. Maglavit, învățătorul I. Tescoveanu (4/V 1885)
- 311-316. Mălăești, plasa Amaradia, învățătorul Ilie Șerbănescu (3/V 1885)
- 317-322. Melinești, învățătoarea Lucșița Becerescu
- 323-328. Murgășu, plasa Amaradia, învățătorul M. Vassilescu (27/IV 1885)
- 329-348. Negoești, plasa Amaradia, învățătorul D. Constantinescu (10/IV 1885)
- 349-364. Pelești, plasa Ocolul, învățătorul C. Vulcănescu (8/V 1885)
- 365-372. Piscu, plasa Câmpul, învățătorul N. Poppescu (30/IV 1885)
- 373-378. Plenița, plasa Câmpul, învățătorii M. P. Ciocâlțeu, N. Potârcă și E[lena] Corcoveanu
- 379-384. Plosca, plasa Balta, învățătorul I. Popilianu (7/V 1885)
- 385-388. Poiana-de-sus, învățătorul V. Pretorianu (25/IV 1885)
- 389-390. Poiana, plasa Câmpul, învățătorii P. Chirițescu și S. Naiculescu
- 391-400. Risipiți, plasa Câmpul, învățătorul I. Negrețu
- 401-402. Salcia, plasa Jiu-de-sus, învățătorul D. Georgescu
- 403-405. Sălcuța
- 406-411. Scăești, plasa Jiul-de-sus, învățătorul I. Săndulescu
- 412-426. Seaca-de-câmp, plasa Balta, învățătorul Oprea Băleanu
- 427-432. Seaca-de-pădure, plasa Dumbrava, învățătorul I. Vasilescu (24/IV 1885)
- 433-440. Secuiul, învățătorul M. Ionnescu
- 441-444. Seliștea-Crucii, plasa Balta, învățătorul N. Greblescu (30/IV 1885)
- 445-452. Simnicu, plasa Ocolul, învățătorul I. Ionnescu (24/IV 1885)
- 453-470. Tălpășul, Mierea, Amărăști și Zăicoiu, plasa Amaradia, învățătorii G. Popilian, C. Vladimirescu, C. Poppescu, S. Vasilescu (15/IV 1885)
- 471-476. Tencăneu, plasa Dumbrava, învățătorul comunei
- 477-480. Tântăreni, plasa Jiul-de-sus, învățătorul N. Pretorianu (30/IV 1885)
- 481-486. Vela, plasa Dumbrava, învățătorul N. Bărsănescu (2/V 1885)

Vol. VI. DOROHOIU

- 2-5. Sârbi, plasa Bașeu, învățătorul (indescifrabil)

- 6-13. Târnauca, parohia Probotești, preotul N. Sandovici (25/I 1885)

FĂLCIU

- 15-18. Albești, învățătorul Al. D. Holban
- 19-42. Băsești, plasa Mijlocul-Prutul, învățătorul I. Ghibănescu (13/V 1885)
- 43-46. Bohotin, plasa Podoleni, învățătorul Al. Bucur (1/IX 1885)
- 47-54. Boțești, plasa Crasna, învățătorul Pavel Onofreu (28/IV 1885)
- 55-58. Bunești, plasa Crasna, învățătorul Gh. C. Șendre (20/VII 1885)
- 59-72. Covasna
- 73-76. Cosmești, plasa Podoleni, învățătorul P. Dăscălescu (24/VII 1885)
- 77-88. Deleni, plasa Mijlocul, învățătorul D. Daulja
- 89-108. Dodești, plasa Mijlocul-Prutul, învățătorul S. Bălțatu (1/III 1885)
- 109-110. Dolhești, învățătorul A. I. Simionescu (31/V 1885)
- 111-122. Iepureni, plasa Prutul-Mijlocul (20/V 1885)
- 123-127. Găgești, plasa Prutul-Mijlocul, învățătorul C. Mircea
- 128-139. Grumezoaia, plasa Prutul-Mijlocul, învățătorul I. Pandlele
- 140-147. Hurduci, plasa Mijlocul, învățătorul G. V. Cireș (16/V 1885)
- 148-169. Ivănești, învățătorul G. Toderascu (4/II 1885)
- 170-175. Mălăești, plasa Mijlocul-Prutul, învățătorul Ghiga (13/VII 1885)
- 176-179. Moșna, plasa Podoleni, învățătorul C. A. Trifan (13/IX 1885)
- 180-185. Oltenești, plasa Crasna, învățătorul I. Trandafir (15/IV 1885)
- 186-195. Păhulești, plasa Podoleni, învățătorul N. Sofronie
- 196-203. Roșiești, plasa Crasna, învățătorul Gavril Iancu (26/IV 1885)
- 204-213. Șiscani, plasa Mijlocul, învățătorul T. Manoliu
- 214-218. Stălinești, plasa Prutul
- 218-225. Stoeșești, plasa Mijlocul-Prutul (1885)
- 226-229. Zberoaia, plasa Podoleni, învățătorul N. Oghinescu (10/V 1885)

GORJ

- 231-232. Bălta, plaiul Vulcan, preotul Grigore Bălțeanu (1884)
- 233-234. Părău, plaiul Vulcan, preotul Gh. Cârstoiu (14/II 1885)
- 235-238. Mănăstirea Polovragi, superiorul mănăstirii Dionisie Nikolaioviț (1884)

Vol. VII. IALOMIȚA

- 2-21. Alexeni, plasa Câmpul, învățătorul-preot I. Negulescu (6/I 1885)
- 22-45. Borănești, plasa Câmpul, învățătorul C. Ionescu (31/XII 1884)
- 46-65. Broștenii-noi, plasa Câmpul, învățătorul G. Poppescu (1885)
- 66-73. Cacomeanca (Mănușu), plasa Borcea, învățătorul D. Ionescu
- 74-79. Ceacu, plasa Borcea, învățătorul M. Michăilescu
- 80-93. Cegani, plasa Balta, învățătorul G. Nicolescu (11/XII 1884)
- 94-101. Chioara, plasa Balta, învățătorul D. Pavelescu (2/XII 1884, 5/VI 1885)

- 102-109. Ciocina, plasa Ialomita, invatatorul M. Dobrescu (2/I 1885)
 110-117. Cocargea, plasa Borcea, invatatorul comunei (XII 1884)
 118-125. Copuzu, plasa Ialomita, invatatorul A. Copuzeanu (1884)
 126-141. Cosambești, plasa Ialomita, invatatorul St. Dobrescu
 142-167. Coșereni, plasa Câmpul, invatatorul D. Georgescu (24/II 1885)
 168-179. Dudești, plasa Balta, invatatorul C. Theodorescu (1/I 1885)
 180-201. Gârbovi, invatatorul M. Rădulescu (23/IV 1885)
 202-217. Grindu, plasa Câmpul, invatatorul D. Ștefănescu (29/XII 1884)
 218-241. Iazu, invatatorul-preot A. Petru
 242-249. Larga, Plasa Ialomita, invatatorul Th. Mănescu
 250-301. Lupșanu, plasa Borcea, invatatorul T. Theodorescu (10/XII 1884)
 302-309. Malu, invatatorul Ion Canciu
 310-323. Mărculești, plasa Balta, invatatorul I. Mănescu
 324-331. Ograda, plasa Balta, invatatorul I. Constantinescu (XII 1884)
 332-351. Perieți, plasa Ialomita, invatatorul At. Stoenescu
 352-366. Petroiu, plasa Borcea, invatatorul I. Teodorescu
 367-378. Piuă-Petru, plasa Balta, invatatorul comunei (28/XII 1884)
 379-402. Poiana, plasa Ialomita, invatatorul A. Bărbulescu (1/I 1885)
 403-410. Poiana, plasa Ialomita, invatatorul R. Bărbulescu (1/I 1885)
 411-432. Pribegi, plasa Ialomita, invatatorul A. Bărbulescu (1/III, 1/VI 1885)
 433-474. Răviga, plasa Ialomita, invatatorul C. Alexandrescu
 475-478. Slobozia, plasa Ialomita, invatatorul I. Ionescu (27/XI 1884)
 479-500. Șocariciu, plasa Borcea, invatatorul P. Theodorescu (1885)
 501-517. Țândărei, plasa Balta

Vol. VIII (1). IAȘI

- 2-3. Andrieșeni-Iepureni, com. Iepureni, plasa Turia, invatatorul Sava Măndru
 4-13. Aroneanu, com. Copou, plasa Turia, preotul Maxim Dăscălescu
 14-31. Aroneanu, com. Copou, plasa Turia
 32-65. Bădeni, plasa Bahluiu, invatatorul S. H. Velișcu (14/V 1885)
 66-93. Bădeni, preotul I. Em. Rugescu (5/VII 1885)
 94-105. Băiceni, plasa Bahluiu, invatatorul D. Georgescu (27/V 1885)
 106-115. Belcești, plasa Bahluiu, preotul I. Movilescu
 116-123. Bivolari, plasa Turia, invatatorul V. Tanasachi (21/VI 1885)
 124-131. Bivolari, plasa Turia, preotul Gh. Vrânceanu
 132-135. Cătunele Blândeștii-Raiu, Căminărești și Târgu-Țigănești, com. Cărnăceni, plasa Turia, invatatorul M. Lazăr (20/V 1885)
 136-139. Bosia, plasa Branîște, invatatorul I. Soficiu (6/V 1885)
 140-147. Buciumi, plasa Codru, invatatorul V. Lohan (4/V 1885)
 148-149. Cătunele Bârlești, Ierbiceni, Spi-nosa, com. Bârlești, plasa Bahluiu, invatatorul I. Georgescu

- 150-153. Bulbucani, com. Gropnița, preotul I. Petrovanu (10/VII 1885)
 154-161. Biserica Bărnova, com. Buciumi, plasa Codru, preotul Gh. Mireuțe (2/XII 1884)
 162-179. Cârjoaia, plasa Bahluiu, invatatorul I. Gheorghiu (2 VI 1885)
 180-198. Chișcăreni, com. Șipotele, plasa Bahluiu, invatatorul G. Bottez (1885)
 199-202. Ciurea, plasa Codru, invatatorul P. Ionescu (1885)
 203-210. Comarna-de-sus și -de-jos, com. Poieni, plasa Codru, preotul C. Oana (12/I 1885)
 211-222. Copou, plasa Copou-Turia, invatatorul V. Mircea (5/V 1885)
 223-230. Cornești, com. Miroslova, invatatorul P. Teodorescu (2/V 1885)
 231-234. Costuleni, plasa Branîște, invatatorul I. Petrov (25/V 1885)
 235-240. Crucea, com. Sirca, plasa Cărligătura (22/V 1885)
 241-248. Cucuteni, plasa Stavnicu, preotul Al. Arbore
 249-250. Cucuteni, com. Băiceni, plasa Bahluiu, invatatorul V. Hornescu (1/XI 1885)
 251-270. Cucuteni, plasa Stavnicu, invatatorul Carare (13/V 1885)
 271-280. Cucuteni, com. Băiceni, plasa Bahluiu, invatatorul V. Hornescu (27/V 1885)
 281-285. Dădești, com. Băiceni, plasa Bahluiu, preotul Cosma (25/X 1884)
 286-292. Galata, plasa Codru, invatatorul și invatătoarea Brăila
 293-304. Găureni, com. Miroslova, plasa Stavnicu, invatatorul M. Lupescu (4/V 1885)
 305-308. Golăești, plasa Branîște, preotul Zaharia Simionescu (1/XII 1884)
 309-312. Golăești, plasa Branîște, invatatorul G. T. Poppovicu (6/V 1885)
 313-316. Goroni, com. Tomești, preotul A. Pătrașcu
 317-324. Gropnița, plasa Copou, invatatorul I. Vasiliu (28/IV 1885)
 325-336. Gropnița, plasa Copou, preotul Gh. Ursachi (10/VI 1885)
 337-346. Gropnița, plasa Copou, invatatorul I. Vasiliu (2/VI 1885)
 347-352. Hodora, com. Cotnari, plasa Bahluiu, invatatorul C. Liciu (10/V 1885)
 353-362. Horlești, com. Cucuteni, plasa Stavnicu, invatatorul T. Poppovici (1/V 1885)

Vol. VIII (2). IAȘI

- 2-5. Icușeni, com. Stâncea, plasa Branîște, invatatorul M. Stoica (27/V 1885)
 6-9. Lungani, com. Sârca, plasa Cărligătura, preotul D. I. Speranță
 10-13. Măcărești, com. Costuleni, plasa Branîște, invatatorul N. Ionescu (25/V 1885)
 14-19. Măcărești, com. Costuleni, plasa Branîște, preotul A. Romano
 20-23. Mânjești, com. Mogoșești, plasa Stavnicu, invatatorul E. Cosma (22/IV 1885)
 24-27. Miroslova, plasa Stavnicu, preotul G. Ionescu (5/XII 1884)
 28-49. Miroslova, plasa Stavnicu, invatatorul P. Teodorescu (15/VI 1885)
 50-53. Mogoșești, plasa Stavnicu, invatatorul Al. Popovici (24/IV 1885)

- 54-57. Moreni, com. Prisacani, plasa Braniste, preotul N. Ionescu (8/XII 1884)
- 58-63. Movileni, plasa Copou-Turia, invatatorul D. Ionasescu (30/IV 1885)
- 64-71. Cătuna Osoiu, com. Tomești, plasa Codru, invatatorul I. Bunescu
- 72-77. Perieni, com. Cărnicești, plasa Turia, invatatorul A. Dobra (1/V 1885)
- 78-88. Podul-Iloaei, invatatorul I. Mironescu
- 89-94. Poieni, plasa Codru, invatatorul A. V. Vassiliu (9/V 1885)
- 95-106. Popești, plasa Cărligătura, invatatorul N. A. Petriceanu
- 107-112. Popești, plasa Cărligătura, preotul D. Kostino (10/VII 1885)
- 113-116. Podul-Iloaei, preotul A. Lăzărescu
- 117-118. Prisacani, plasa Braniste, invatatorul (indescifrabil)
- 119-120. Prisacani, plasa Braniste, preotul sachelar Gh. Agappe (10/XII 1884)
- 121-136. Rediul-lui-Tatar, com. Tăutești, invatatorul Gr. S. Crețu (1/V 1885)
- 137-138. Rediul-lui-Tatar, plasa Copou, preotul Gr. Constantinescu
- 139-148. Românești, com. Movileni, plasa Copou, invatatorul I. Poppa (20/IV 1885)
- 149-158. Rădeni, com. Roșcani, plasa Turia-Copou, preotul sachelar St. Ursachi
- 159-162. Roșcani, plasa Turia, invatatorii St. Mironescu și A. Laurescu (?) (16/V 1885)
- 163-170. Sculeni, invatatorul P. Husianu (12/V, 21/V 1885)
- 171-174. Sinești, plasa Cărligătura, preotul econom C. Ionescu (22/X 1884)
- 175-176. Sinești, plasa Cărligătura, invatatorul S. Dimitriu
- 177-190. Șipote, plasa Bahluiu, preotul A. Bottez (22/X 1884)
- 191-198. Șipote, plasa Bahluiu, invatatorul G. Gorescu (9/V 1885)
- 199-202. Sârca, plasa Cărligătura, invatatorul Mancaș (30/IV 1885)
- 203-210. Stânca, plasa Braniste, invatatorul Gr. Bantaș
- 212-216. Stornești, com. Sinești, plasa Cărligătura, invatatorul N. Teodorescu (10/V 1885)
- 217-224. Târgul-Frumos, preotul G. Grigoriu
- 225-232. Târgul-Frumos, preotul G. Talpalaru (29/X 1884)
- 233-238. Tomești, plasa Codru, parohul N. Patrașcu (?)
- 239-242. Tomești, plasa Codru, invatatorul Podhaischi
- 243-246. Țufora, invatatorul Negrescu (20/IV 1885)
- 247-248. Valea-adâncă, com. Galata, plasa Codru, preotul C. D. Gheuca
- 249-256. Voinești, plasa Stavnicu, preotul Gh. Grosu
- 257-262. Voinești, plasa Stavnicu, invatatorul comunei
- 263-272. Vorovești, com. Miroslava, plasa Stavnicu, invatatorul G. Grigoriu (8/V 1885)
- 273-294. Zaboloteni, comuna Hermeziu, plasa Turia, invatatorul Andriescu (20/VH 1885)
- 295-299. Zahorna și Horlești, com. Tăutești, preotul V. Sucevanu (1885)

- 299-304. Zahorna, com. Tăutești, plasa Copou, invatatorul T. Popescu (9/V 1885)

Vol. IX. MEHEDINȚI

- 2-15. Baia-de-aramă, Tismana, etc., I. D. Spineanu, licențiat în drept, profesor-suplinitor la gimnaziul din Turnu-Severin (11/II 1887)
- 16-21. Bistrița, plasa Ocolul, invatatorul C. Drăghicescu
- 22-33. Braniste, plasa Câmpul, preotul-invator G. Pușcășanu (8/V 1886)
- 34-37. Cătunele, plasa Motru-de-sus, preotul G. Prundeanu, invatatorul G. Roșulescu (XII 1885)
- 38-47. Cleșnești, com. Glogova, plasa Motru-de-sus, invatatorul-preot I. M. Păunescu (25/V 1885)
- 48-53. Comănești, plaiul Cloșani, invatatorul N. N. Sârbulescu
- 54-57. Cosovețu, plasa Dumbrava, preotul-invator C. Bungețeanu (10/XII 1884)
- 58-65. Isverna, plaiul Cloșani, preotul R. Popescu (11/I 1885)
- 66-79. Prunișor, plasa Ocolul, preotul G. Manianu (1884)
- 80-111. Rudina, plaiul Cloșani, invatatorul D. Cerbulescu
- 112-119. Șișeștii-de-jos, plasa Ocolul, preotul C. Ionescu (28/XII 1884)
- 120-134. Vânjul-mare, plasa Blahnița, invatatorul R. Mihăileanu (2/V 1885)
- 135-136. Plasa Dumbrava

MUȘCEL

- 138-149. Albești, invatatorul N. Isbășanu (8/VII 1885)
- 150-161. Băjești, plasa Răuri-Argeșel, invatatorul N. Panaitescu (19/VI, 20/X 1885)
- 164-185. Bălilești, plasa Răurile, preotul Ioan Bălilescu
- 186-191. Bălilești, plasa Răurile, invatatorul Al. Nicolescu (12/VI 1885)
- 192-197. Cetățenii-din-deal, plaiul Dâmbovița, invatatorul C. Enăchescu (26/V 1885)
- 198-209. Ciumești, plasa Răuri-Argeșel, invatatorul I. Marinescu (3/VII 1885)
- 210-217. Cotești, plaiul Nucșoara, invatatorul C. Becuțu (22/X 1884)
- 218-227. Davidești, plasa Răuri-Argeșel, invatatorul M. Popescu (3/VI 1885)
- 228-239. Glâmbocel, plasa Podgoria, invatatorul N. Vasilescu (7/V 1885)
- 240-261. Godeni, plaiul Nucșoara, invatatorul P. Diaconescu
- 262-275. Hărtiești, plasa Răuri-Argeșel, invatatorul I. Iorgulescu (V 1885)
- 276-300. Mățau, plasa Dâmbovița-Nucșoara, invatatorul I. Vișoianu (20/V, 10/XI 1885)
- 301-332. Micloșani, plaiul Dâmbovița, preotul A. Dâmbovițeanu
- 333-358. Micloșani, plaiul Dâmbovița, invatatorul I. Prunescu (31/V 1885)
- 359-370. Mihăești, plasa Răuri-Argeșel, invatatorul I. Enăchiescu (4/VI 1885)
- 371-380. Schitul-Golești, plaiul Nucșoara, invatatorul N. Anastasescu (28/V 1885)
- 381-392. Poienari, plasa Răuri-Argeșel, invatatorul Gh. Gh. Mușetescu (23/V 1885)
- 393-402. Rădești, plasa Răuri-Argeșel, invatatorul C. Petrescu (29/VI 1885)

- 403-412. Slănic, plaiul Nucșoara-Dâmbovița, învățătorul Gh. Bădescu (22/VIII 1885)
- 413-426. Stâlpeni, plaiul Râuri, învățătorul C. Diaconescu (VI 1885)
- 427-432. Țițești, plasa Râuri, învățătorul I. Nicolăescu
- 433-444. Valea-Mare, plaiul Dâmbovița, învățătorul G. B. Țuțuianu (30/V 1885)
- 445-463. Valea-mare, plasa Podgoria, preotul A. M. Paraschivescu (4/II, 28/IX 1885)
- 464-469. Văleni, plaiul Dâmbovița, învățătorul I. V. Duculescu (21/V 1885)
- 470-479. Văleni, plasa Podgoria, învățătorul C. Nicolescu (1/VII 1885)
- 480-489. Vlădești, plasa Râuri-Argeșel, învățătorul I. Vasilescu (1/VII 1885)
- 490-505. Voinești, plaiul Dâmbovița, învățătorul I. Aldoiu (25/VI 1885)
- 506-507. Vulturești, plasa Argeșel-Râurile, învățătorul Moise Popescu (24/VI 1885)
- 508-511. E. Pascal (23/V 1885)

Vol. X. NEAMȚU

- 2-13. Băltătești, plasa De-sus-Mijlocul, învățătorul T. Bălănescu (29/IV 1885)
- 14-17. Bărgăoani, plasa Mijlocul, învățătorul V. Șemeșanu (19/V 1885)
- 18-27. Bistricioara-Grințieș, plasa Piatra-Muntele, preotul Gh. Baltă (8/V 1885)
- 28-41. Bistricioara, plasa Piatra-Muntele, preotul C. Alessandrescu (8/V 1885)
- 42-63. Gura-Bistricioarei, plasa Piatra-Muntele, învățătorul P. Căderea (1/V 1885)
- 64-75. Bistricioara-Grințieș, plasa Piatra-Muntele, învățătorul Roșescu (6/V 1885)
- 76-79. Bodeștii-Precistei, învățătorul I. Hanganu
- 80-83. Petricani-Boiștea, preotul (indescifrabil)
- 84-89. Bozieni, plasa De-sus-Mijlocul, învățătorul Gh. Theodorescu
- 90-91. Budești-Ghicăi, plasa Mijlocul, învățătorul L. Matasariu (11/IV 1886)
- 92-93. Budeștii-Ghicăi, plasa Mijlocul, preotul (indescifrabil)
- 94-101. Buhalnița, învățătorul Gh. Căderea (26/IV, 22/VI 1885)
- 102-115. Buhuș, învățătorul Gh. Nicolau (1885)
- 116-127. Buhuș, parohi Gh. Dimitrescu și Gr. Mitru (1885)
- 128-135. Cărligi, plasa Piatra-Muntele, învățătorul I. Verdeanu (22/IV 1885)
- 136-139. Cărligi, plasa Piatra-Muntele, parohul I. Stăcescu (15/V 1885)
- 140-145. Costișa, plasa Bistrița, preoții V. Dimitriu și Gh. Mihăilescu (1/V 1885)
- 146-182. Cracaoani, plasa Piatra-Muntele, învățătorul Gr. Nicolau (1/V 1885)
- 183-196. Cracaoani, plasa Piatra-Muntele, preoții Stahi, G. Verdian, V. Ghiorghiescu și D. Marin (10/V 1885)
- 197-200. Davidești, com. Păstrăveni, învățătorul-diacon G. Vasiliu (?) (24/IV 1885)
- 201-242. Doamna-Mănăstirea Bistrița, plasa Piatra-Muntele, învățătorul Gh. Constantinii (1/V, 2/VI 1885)
- 243-250. Dragomirești, învățătorul I. Călin (18/IV 1885)
- 251-256. Filioara, învățătorul Gh. A. Popovici (5/V 1885)
- 257-272. Frumoasa și Bălcani, comuna Tazlău, plasa Bistrița, învățătorul I. Mironescu (15/V 1885)

- 273-286. Galu, plasa Piatra-Muntele, Gh. Gavrițanu (7/IV 1885)
- 287-302. Gărcina, plasa Piatra-Muntele, preotul I. Teofănescu (12/IV 1885)
- 303-308. Grumăzești, plasa De-sus-Mijlocul, preotul Marin Mirăuță (1/III 1885)
- 309-312. Grumăzești, plasa De-sus-Mijlocul, învățătorul V. Sevinescu (20/V 1885)
- 313-322. Hangu, învățătorul Gh. Leonescu (10/VI 1885)
- 323-324. Humulești, preotul Teofan Focșa
- 325-328. Humulești, învățătorul-preot I. Possa (21/V 1885)
- 329-330. Lunca, com. Vânătorii-Neamțului, preotul I. Theodorescu
- 331-344. Margine, preotul (indescifrabil) (18/V 1895)
- 345-348. Târgul-Neamțu, preotul I. Possa
- 349-364. Negrești, com. Dobreni, învățătorul I. N. Mironescu (11/IV, 20/IX 1885)
- 365-370. Pângărați, plasa Piatra-Muntele, preotul Gh. Grigoriu (10/V 1885)
- 371-381. Petricani, plasa De-sus-Mijlocul, învățătorul C. Vrânceanu
- 382-385. Grași, comuna Petricani, preotul C. Pienescu
- 386-393. Târpești, comuna Petricani, preotul I. Stamati
- 394-397. Boiște, comuna Petricani, învățătorul N. Bicleanu
- 398-404. Petricani, parohul I. Stamati
- 405-408. Petricani, parohul Toma Scobai
- 409-412. Preutești, com. Timișești, preotul G. Antistescu (2/XII 1884)
- 413-414. Preutești, com. Timișești, învățătorul N. Iordăchescu (22/V 1885)
- 415-434. Schitul Râpciune, com. Hangu, plasa Piatra-Muntele, învățătorul P. Sălăgeanu (9/VII 1885)
- 435-438. Roznov, învățătorii C. Gervescu și Gh. Teofănescu (1/V 1885)
- 439-462. Ghigoesti, com. Șerbești, plasa Piatra, învățătorul I. Neculau (20/IV 1885)
- 463-472. Siliște, plasa Bistrița, preoții comunei (20/V 1885)
- 473-488. Siliștea, plasa Bistrița, învățătorul Gh. Popovici (22/V 1885)
- 489-492. Talpa, plasa De-sus-Mijlocul, învățătorul G. Anghel (18/V 1885)
- 493-502. Tazlău, plasa Bistrița, învățătorul-preot Gr. Stupcanu (27/IV 1885)
- 503-504. Tazlău, plasa Bistrița, parohul Gr. Coste
- 505-506. Timișești, plasa De-sus-Mijlocul, învățătorul V. Chirieac
- 507-508. Timișești, plasa De-sus-Mijlocul, preotul Iordachi Nicolau (29/V 1885)
- 509-510. Topolița, com. Humulești, învățătorul Gr. Alisandrescu
- 511-514. Urecheni, plasa De-sus, învățătorul D. Iordăchescu (15/V 1885)
- 515-530. Uscăți, plasa Mijlocul, preotul V. Mareș (7/V 1885)
- 531-552. Uscăți, plasa Mijlocul, învățătorul I. Dumbravă (10/XI, 30/V 1885)
- 553-564. Valea-albă, comuna Uscăți, plasa De-sus-Mijlocul, preotul V. V. Mareș (15/IV 1885)
- 565-575. Vânători-Dumbrava-roșie, plasa Piatra, preotul G. I. Mironescu
- 576-577. Vânătorii-Neamțului, plasa De-sus, D. Resmiriță
- 578-593. Zenești, plasa Bistrița, învățătorul V. Parie (1/IV 1885)

Vol. XI. OLT

- 2-13. Alimănești-Isvoarele, învățătorul C. I. Corbeanu (14/VIII 1885)
 14-23. Bălănești, învățătorul C. D. Alimănescu (30/I 1885)
 24-35. Chilia, plasa Oltul, învățătorul Anton Preot Teodor (24/I 1885)
 36-43. Constantinești, învățătorul P. Rădulescu (12/I 1885)
 44-49. Comuna Crăciuneii-de-sus, plasa Șerbănești, învățătorul M. A. Popescu (24/V 1885)
 50-53. Cucuieți, plasa Vedea, preotul I. Nițulescu (8/II 1885)
 54-69. Gura-Boului, plasa Oltul, învățătorul, I. Drăgulescu (28/I 1885)
 70-83. Ibănești, plasa Vedea, învățătorul B. Stănculescu (VI 1885)
 84-85. Mereni, plasa Vedea, preotul I. Cioriceanu (V 1885)
 86-91. Mogoșești, plasa Vedea, învățătorul I. Voiculescu (8/J 1885)
 92-105. Negrești, plasa Vedea, preotul S. Alexandrescu (28/II 1885)
 106-111. Oteștii-de-sus, plasa Oltul, învățătorul Gh. Stănescu (12/I 1885)
 112-123. Potcoava, învățătorul Ioan Angelescu (24/V 1885)
 124-127. Rădești, plasa Vedea, preotul I. Theodorianu (21/I 1885)
 128-141. Răjlețul-Govora, plasa Oltul, preotul D. Bălan (27/I 1885)
 142-162. Răjlețul-Vieroșu, plasa Vedea, preotul I. Preoteșcu (12/II, 22/X 1885)
 163-173. Scornicești, plasa Vedea, învățătorul D. Lețu (?) (1885)
 174-185. Segarcea-din-vale, învățătorul M. Armeanu (10/I 1885)
 186-209. Spineni, plasa Vedea, învățătorul Gh. Stănescu (II 1885)
 210-213. Tempeni, plasa Mijlocul, învățătorul M. Ionescu (14/II 1885)
 214-217. Ūrluiasca, plasa Oltul, preotul I. Stănescu (31/I 1885)
 218-225. Valca-Merilor, plasa Mijlocul, învățătorul Gh. D. Marinescu (1/III 1885)
 226-243. Vața, plasa Oltul, învățătorul Nestor Constantin (10/II 1885)
 244-257. Vișoara-Mărunței, plasa Șerbănești, învățătorul Gh. Popescu (3/I, 23/X 1885)
 258-263. Vlaicu, plasa Vedea, învățătorul I. Necșulescu (30/V 1885)

PRAHOVA

- 265-270. Băicoiu, plasa Filipești, învățătorul St. Alexandrescu (4/VII 1885)
 271-309. Brebu, plaiul Prahova, preotul Gh. Brebeanu și învățătorul Ioan Dinulescu
 310-315. Călinești, plasa Filipești, învățătorul Ilie Georgescu (5/I 1885)
 316-331. Drajna-de-sus, plasa Teleajen, învățătorul D. Basilescu (10/VII, 8/X 1885)
 332-348. Măgureni, plasa Filipești, învățătorul Dermonescu
 349-354. Mălăești, plasa Podgoria-Cricov, preotul-învățător G. I. Voiculescu (30/XII 1884)
 355-358. Măneșt, plasa Filipești, învățătorul N. Preutescu (9/V 1885)
 359-370. Mărginenii-de-sus, plasa Filipești, preotul Andrei Bădescu (29/XI 1884)
 371-376. Nedelea, plasa Filipești, preotul-învățător A. Ionescu (IV 1885)

- 377-386. Ploeștiori, plasa Târgșor
 387-392. Provița-de-jos, învățătorul P. Georgescu
 393-398. Râncezi, plasa Teleajen, învățătorul St. Sersca (12/VI 1885)
 399-406. Scăeni, plasa Podgoria, învățătorul D. Mihăilescu (30/IV 1885)
 407-414. Sinaia, plaiul Prahova, învățătorul P. Chitianescu (8/V 1885)
 415-424. Stari-Chiojd, plaiul Teleajen, învățătorul C. Poppescu

PUTNA

- 426-431. Făurei, plasa Gârlele-Biliești
 432-465. Găuri, plasa Vrancea
 466-481. Irești, plasa Gârlele, învățătorul A. S. Minculescu
 482-497. Năruja, plasa Vrancea, învățătorul I. Chiceorea (?) (31/I 1885)
 498-514. Palten, plasa Vrancea, învățătorul C. Săulescu (18/XII 1884)
 515-520. Răcoasa, plasa Zăbrăuți

Vol. XII. RÂMNICUL-SĂRAT

- 2-11. Bălăceanu, plasa Râmnicul-de-sus, învățătorul D. Dămianu
 12-89. Bogza, plasa Marginea-de-sus, învățătorul C. Șt. Negoescu
 90-103. Buda, plaiul Râmnicul, învățătorul M. Chirițescu
 104-107. Budești, preotul-învățător P. Rădulescu (12/XI 1884)
 108-131. Corbu, plasa Marginea-de-jos, învățătorul Coman R. Oană (XI 1884)
 132-133. Dediulești, plasa Râmnicul-de-sus, preotul I. Moiescu (18/XII 1884)
 134-146. Dediulești, plasa Râmnicul-de-sus, învățătorul
 147-152. Domnița, plasa Grădiștea, învățătorul V. Theodorescu (2/XII 1884)
 153-164. Jirlău, plasa Grădiștea, învățătorul P. Angheliescu (28/XI 1884)
 165-190. Obilești, plasa Marginea-de-jos, învățătorul A. V. Mogoș (3/III 1885)
 191-199. Răcoasa și Pădureni, plasa Răcăciuni (jud. Putna), învățătorul Gh. I. Balaban (1885)
 200-211. Sgârcești, plasa Râmnicul-de-sus, învățătorul Fl. Balaban (22/II 1885)
 212-222. Slobozia, cătunul Coroteni, preotul I. Ionescu (28/II 1885)
 223-232. Tămboești, plasa Marginea-de-sus, învățătorul C. Dimitrescu
 233-252. Vișani, plasa Grădiștea, învățătorul C. Poppescu (30/XI 1884)

ROMANAȚI

- 254-256. Cilieni, învățătoarea Teodora Popescu (8/V 1885)
 257-267. Rusăneștii-de-jos, învățătorul Florea Popescu (8/V 1885)
 268-269. Gostavățul, plasa Ocolul, învățătorul D. Poppescu (28/XII 1884)
 270-271. Leu, plasa Ocolul, învățătorul Marin Stănescu

SUCEAVA

- 273-280. Baia, plasa Moldova, învățătorul P. Cucescu
 281-283. Bogdănești, învățătorii Gh. I. Grigorescu și N. Cărlănescu (29/V 1885)
 284-297. Borca, învățătorul I. Solescu (24/V 1885)
 298-306. Broșteni, plasa Muntele, învățătorul M. Lupescu (1885)

- 307-314. Broșteni, plasa Muntele, funcționarul de la subprefectură C. I. Ștefănescu
- 315-318. Brusturi, com. Drăgănești, învățătorul N. I. Ciucă (21/IV 1885)
- 319-338. Dolhasca, plasa Siret, învățătorul I. T. Stupkanu
- 339-348. Dolhești
- 349-352. Dorna-Gura-Negrii, plasa Muntele, învățătorul P. Ciolan (18/V 1885)
- 353-360. Farcașa, plasa Muntele
- 361-362. Forăști, plasa Moldova-Șomuz, învățătorul N. Theodorescu (6/VI 1885)
- 363-369. Găinești, com. Mălini, învățătorul V. C. Trifan
- 370-383. Giurgești, învățătorul I. Bondescu
- 384-389. Horodniceni și Rotopănești, plasa Șomuz-Moldova, învățătorii T. Lițescu și V. Vamanu
- 390-397. Lămășeni, plasa Șomuz, învățătorul V. Radovici (30/IV, 9/VI 1885)
- 398-399. Lămășeni, învățătorul I. Solescu (11/XI 1885)
- 400-407. Lespezi, învățătorul Gh. Popovici (30/V 1885)
- 408-425. Liteni, învățătorul P. Androneșcu (30/V 1885)
- 426-437. Mălini, plasa Muntele, preotul Gavril Popescu (1885)
- 438-449. Mălini, plasa Muntele, învățătorul comunei
- 450-460. Mirosălvești, plasa Siret, preotul V. Manoliu (23/IV 1885)
- 461-470. Pașcani-Stolniceni, M. Busuioc, N. Bălănescu și I. Hudică (26/V 1885)
- 471-494. Preuteștii-uniți, plasa Șomuzul, preotul I. Ionescu (24/IV 1885)
- 495-502. Mănăstirea Probota, com. Dolhasca, egumenul (indescifrabil) (30/XII 1884)
- 503-536. Rădășeni, învățătorul comunei (24/V 1885)
- 537-544. Rădășeni (1885)
- 545-566. Ruginoasa și Vașcani, învățătorul D. Gh. Ursu (28/V 1885)
- 567-575. Ruginoasa, plasa Siret, preotul V. Florescu (1884)
- 576-581. Șaru-Dornei, plasa Muntele, învățătorul V. Iftimescu (12/V 1885)
- 582-595. Tătăruși, plasa Șomuz-Moldova, învățătorul N. Gavrilescu (1885)
- 596-605. Tolești, plasa Șomuz-Moldova, învățătorul I. Stamatiu (5/VI 1885)
- 606-613. Valea-Glodului, învățătorul I. Cornea

Vol. XIII. TECUCIU

- 2-5. Barcea, plasa Bârlad, învățătorul Al. Doraș (10/V 1885)
- 6-19. Boghești, plasa Zeletin, învățătorul V. Popescu (27/V 1885)
- 20-21. Orașul Bârlad, preotul G. Pohribu (15/X 1884)
- 22-31. Brăhășești, învățătorul Gh. Bunescu
- 32-39. Buda, plasa Zeletin, învățătorul G. Urechia (21/V 1885)
- 40-45. Corbasca, învățătorul A. Cazan (16/XII 1884)
- 46-58. Matca, plasa Bârlad, și Corbița, plasa Zeletin, preotul V. Tomescu (20/II 1885)
- 59-74. Corodu, plasa Bârlad, învățătorul V. Stegariu (28/XI 1884)
- 75-94. Corodu, plasa Bârlad, preotul T. Jalbă (30/XII 1884)

- 95-110. Cosmești, plasa Nicorești-Bârlad, învățătorul M. Roșca (14/I 1885)
- 111-122. Crăești, plasa Zeletin, învățătorul N. Bradea (30/V 1885)
- 123-131. Fundeni, plasa Bârlad, preotul N. Krivăț (10/V 1885)
- 132-140. Fundeni, plasa Bârlad, învățătorul V. Buțurcă (intocmai ca precedentul)
- 141-164. Găiceana, plasa Berheciu, învățătorul Miron (23/I 1885)
- 165-186. Găiceana (cătunul Recea), plasa Berheciu, preotul A. Florea (1/IV 1885)
- 187-190. Giurgiana, învățătorul S. Silion (18/V 1885)
- 191-194. Glăvănești, com. Muncelu, învățătorul N. Berdanu (29/XII 1884)
- 195-203. Godinești, plasa Berheciu, învățătorul Severin (3/X 1885)
- 205-209. Homocea, plasa Nicorești, învățătorul P. Ghinea (22/IV 1885)
- 210-212. Homocea, plasa Nicorești, preotul Gh. Tomescu
- 213-224. Huruești, plasa Berheciu, învățătorul I. Toma (17/IV 1885)
- 225-241. Ionășești, plasa Nicorești-Bârlad, învățătorul I. Chirvăsuță (1885)
- 242-245. Ivești, învățătorul A. Pașcanu (20/I 1885)
- 246-253. Lespezi, com. Homocea, plasa Nicorești-Bârlad, preotul N. Leon și învățătorul Gh. Basocu (5/III 1885)
- 254-261. Motoșeni, plasa Zeletin, învățătorul I. Berdan (7/V 1885)
- 262-283. Movileni, plasa Nicorești-Bârlad, preotul I. Călugăreanu (16/XII 1884)
- 284-285. Muncelu, plasa Zeletin, învățătorul I. Chibzuu (28 IV/1885)
- 286-299. Nărtești, plasa Zeletin, învățătorul D. Huțu (28/V 1885)
- 300-321. Negulești, plasa Berheciu, învățătorul Gh. Popoviciu (8/VIII 1885)
- 322-331. Nicorești, preotul C. Iftemie (30/V 1885)
- 332-341. Nicorești, plasa Nicorești, învățătorul I. Nazare (4/VI 1885)
- 342-357. Ocheni, com. Condrăchești, pl. Berheciu, preotul V. Spiridon (20/IV 1885)
- 358-367. Onceștii-noi, plasa Berheciu, învățătorul I. Huștiu (?) (5/VI 1885)
- 368-385. Onceștii-vechi, învățătorul Gh. Gh. Bechescu (26/V 1885)
- 386-397. Poiana, plasa Nicorești-Bârlad, învățătorul A. Negru (?)
- 398-413. Răchitoasa, plasa Zeletin, învățătorul N. Corciovă (28/I 1885)
- 414-419. Șendrești, plasa Pereschivu, preotul Gh. Palladi (7/X 1884)
- 420-433. Șerbănești, comuna Liești, învățătorul Șt. Vechiu
- 434-441. Miesta, comuna Spriea, plasa Zeletin, învățătorul Lascăr Rebegea (1885)
- 442-459. Stănișești, plasa Zeletin, învățătorul Gh. Voicu (25/VII, 6/X 1885)
- 460-465. Puțeni, plasa Bârlad, preotul I. Ionescu (11/IV 1885)
- 466-477. Tepu, plasa Nicorești-Bârlad, învățătorul G. I. Peptenariu (25/IV 1885)
- 478-485. Țigănești, plasa Bârlad, învățătorul C. Decusară (28/X 1884)
- 486-488. Torcești, plasa Bârlad, preotul Gh. Rarinca (19/IV 1885)
- 489-491. Tudor-Vladimirescu, plasa Bârlad, preotul P. Ștefănescu (5/XI 1884)
- 492-493. Tudor-Vladimirescu, plasa Bârlad, învățătorul T. Vasiliu (6/XI 1884)
- 494-499. Umbrărești, plasa Bârlad, învățătorul V. I. Gățulescu (15/V 1885)

- 500-505. Valea-rea, plasa Zeletin, învățătorul V. Negruți (29/X 1884)
 506-511. Vizurești-Hântești, plasa Nicorești, preotul Efr. Dămăceanu (1885)
 512-515. Vultureni, plasa Bârlad, învățătorul E. Demitriu (1/II 1885)
 516-517. Vultureni, plasa Bârlad, preotul Șt. Gh. Lungu (10/III 1885)

Vol. XIV. TELEORMAN

- 2-15. Bălțați, plasa Târgul, învățătorul I. Panaitescu (30/IV 1885)
 16-19. Băneasa, plasa Călmățui, preotul V. Popescu (V 1885)
 20-25. Brănceni, plasa Marginea, învățătorul N. P. Banu (9/VI 1885)
 26-57. Caravanetu, plasa Călmățui, învățătoarea Elena Hurmuz (8/I 1885, 24/III 1886)
 58-61. Ciocești-Mândra, plasa Teleorman, învățătorul S. Dumitrescu (?) (20/I 1885)
 62-70. Cioara, plasa Călmățui-Marginea, învățătorul C. Popescu (10/II 1885)
 71-74. Crângeni, plasa Călmățui, învățătorii M. Seiculescu și M. Florescu
 75-78. Cucuțeți, plasa Târgul, învățătorul D. Marinescu (18/I 1885)
 79-92. Dracea, plasa Călmățui, învățătorul Al. Grueanu
 93-98. Malu, plasa Teleorman, preotul C. Ghinescu (1885)
 99-144. Odaia, plasa Călmățui, învățătorul I. Stănescu (1885)
 145-155. Papa, învățătorul (indescifrabil)
 156-169. Pielea, plasa Marginea, învățătorul P. Christescu (6/II 1885)
 170-182. Pârlița, plasa Târgul, învățătorul N. Priteșcu (22/I 1885)
 183-192. Răioasa, plasa Călmățui-Marginea, I. Ionescu (26/I 1885)
 193-205. Serioștea, plasa Târgul, învățătorul Al. Stănescu (11/V 1885)
 206-218. Socetu, plasa Târgului, învățătorul I. Mirea (5/V 1885)
 219-232. Spătaru, plasa Marginea, învățătorul E. Anghelescu (12/V 1885)
 233-238. Traian, plasa Marginea, învățătorul M. Ștefănescu (28/X 1884)
 239-278. Tufeni, plasa Teleorman, învățătorul I. Popescu (25/I 1885)
 279-280. Urlueni, plasa Teleorman, preotul I. Ghiulescu
 281-292. Viișoara, învățătorul C. Voiculescu (1885)
 293-332. Voivoda, plasa Marginea, învățătorul I. Comănescu

TULCEA

- 334-337. Caraman-chioi, plasa Babadag, preotul D. Belinschi
 338-339. Cârjelari, învățătorul C. Mateescu (20/VII 1885)
 340-341. Enisala, plasa Babadag, învățătoarea E. Bosku
 342-351. Garvănu, învățătorul M. Neculau (1/VII, 20/VII, 7/VIII 1885)
 352-357. Greci, plasa Măcin
 358-361. Hagă-ghiol, învățătorul Chr. Caraman
 362-369. Isaccea, învățătorul Th. Paraschivescu
 370-389. Luncavița, învățătorul I. I. Diaconu (29/VIII 1885)

- 390-391. Moru-ghiol, plasa Tulcea, preotul T. Simion
 392-412. Niculițel, plasa Tulcea, învățătorul N. Ludovic
 413-424. Peceneaga, învățătorul T. Mârza (16/VII 1885)
 425-428. Sari-ghiol, plasa Tulcea, învățătorul V. Popov (31/VII 1885)
 429-431. Sari-nasuf, învățătorul Silvestru Arieșianu
 432-433. Satu-nou, plasa Sulina, preotul I. Ceuca (21/XI 1884)
 434-441. Satu-nou, plasa Măcin, învățătorul Gh. Chisencu
 442-451. Somova, plasa Tulcea, învățătorul Șt. Voinea (1885)
 452-459. Turcoaia, plasa Măcin, învățătorul I. Plesnilă (5/VII 1885)
 460-470. Văcăreni, plasa Măcin, învățătorul G. Țarălungă (27/VII 1885)
 471-504. (Lângă comuna Congazu) învățătorul D. Nițescu (16/VII 1885)

Vol. XV. TUTOVA

- 2-7. Avrămești, plasa Tutova, învățătorul Gh. Cojocariu
 8-13. Bacani, plasa Simila-Târgu,
 14-21. Bălăbănești, plasa Corodu, învățătorul S. Cașu (?) (1885)
 22-47. Orașul Bârlad, lăncu D. Nour (1885)
 48-59. Blăgești, plasa Târgu, învățătorul S. Furnescu (8/V, 28/X 1885)
 60-62. Bogdana, plasa Simila, preotul Gh. Ciorescu (6/XI 1884)
 63-78. Bogdănița, plasa Simila, învățătorul A. Pârvan (9/XII 1884)
 79-84. Bogești, plasa Tutova (14/IV 1885)
 85-86. Bogești, plasa Tutova, învățătorul G. R. Perieanu
 87-96. Brădești, preotul Th. Fellea (6/XII 1884)
 97-104. Căbești, plasa Pereschivu, învățătorul C. Voicu
 105-126. Lălești-Călimănești, plasa Tutova, învățătorul I. Oniciu
 127-134. Cărâpcești, plasa Corodu, învățătorul C. Antonescu (24/V 1885)
 135-190. Cârjăoani, plasa Tutova, învățătorul I. Chirica (30/VII 1885)
 191-196. Cărlomănești, plasa Corodu, învățătorul I. Simionescu (30/V 1885)
 197-210. Chileni, plasa Pereschivu, învățătorul I. Dodanu (8/V 1885)
 211-228. Corodești, plasa Tutova, învățătorul I. Georgiu (12/V 1885)
 229-238. Costești, plasa Simila-Târgu, învățătorul N. Chirică și preotul M. Topoloiu (?)
 239-260. Docani, plasa Târgu, învățătorul I. P. Corciovă (6/V, 18/XI 1885)
 261-270. Dragomirești, plasa Tutova, învățătorul G. Solomon (?) (30/VI 1885)
 271-294. Iepureni, plasa Târgu
 295-302. Florești, plasa Simila-Târgu, învățătorul Stan (19/V 1885)
 303-312. Frunțișeni, plasa Târgul, preotul C. Tudoran (9/XII 1884)
 313-324. Gâlțești, com. târgu Puești, plasa Tutova, învățătorul I. Cartoianu (13/V 1885)
 325-333. Grăjdeni, com. Frunțișeni, plasa Târgu, învățătorul T. Cioban (27/XII 1884)
 334-340. Grăjdeni, com. Frunțișeni, plasa Târgu, preotul Gh. Rotariu (28/XI 1884)
 341-350. Ibănești, plasa Simila, învățătorul C. I. Mironescu (29/V 1885)

- 351-356. Ivești, plasa Pereschivu, învățătorul I. Burghilea (1885)
 357-366. Lungești, plasa Corodu, învățătorul D. Demetriu (10/V 1885)
 367-374. Mânzați, plasa Simila-Târgu, învățătorul N. Mereuță
 375-388. Micești, plasa Tutova, învățătorul D. Iepure (11/V 1885)
 389-396. Obârșeni, plasa Târgul, învățătorul V. Iftimiu (10/I 1885)
 397-404. Odaia-Bursucani, învățătorul C. Bumbaru (23/V 1885)
 405-422. Perieni, com. Bogești, plasa Tutova, învățătorul Gr. Perieanu (3/VIII 1885)
 423-431. Plopana, plasa Tutova, învățătorul G. Ioan Maior (IV, 15/XII 1885)
 432-449. Pogonești, plasa Corodu-Pereschivu, învățătorul Em. Colea (15/VII 1885)
 450-453. Prisecani, plasa Pereschivu
 454-469. Puești, plasa Tutova, învățătorul P. Mohor (31/III 1885)
 470-479. Puntîșeni, plasa Simila-Târgu, învățătorul N. Ghenghea
 480-488. Rădăești, învățătorul Gr. Mastacanu (6/V 1885)
 489-494. Șendrești
 495-500. Stâncășeni, com. Corodești, plasa Tutova, preotul Ioan Gh. Filip (14/X 1884)
 501-504. Stănuești, plasa Pereschivu, învățat rul C. Cartăș (5/IV 1885)
 505-510. Bogdănești, plasa Târgu-Simila, învățătorul I. Iuga
 511-530. Vinderei, plasa Târgu, învățătorul G. Rogojină (11/II 1885)

Vol. XVI. VÂLCEA

- 2-7. Crăpăturile, plasa Oltețului, preotul Petru Dohovnicu(?) (20/XII 1884)
 8-19. Recea, plaiul Horezu, preotul Ioachim Iliescu (20/VI 1885)
 20-27. Recea, plaiul Horezu (și Vaideeni, Slătioara, Fometești și Racovița), preotul-învățător I. Stănescu (1/X 1885)
 28-33. Suțești, plasa Oltul, preotul M. Sacerdoteanu
 34-61. Zăvoieni, plasa Otăsău, preotul D. Nissipescu (6/II 1885)

●
 VASLUIU

- 63-72. Bărzești, învățătorul I. Mateiu (4/V 1885)
 73-92. Bereasa, plasa Mijlocul, preotul I. Manoilescu (3/XII 1885)
 93-100. Bodești, plasa Mijlocul, învățătorul N. Vuga (?) (19/IV 1885)
 101-110. Borești, învățătorul M. Gafencu (24/V 1885)
 111-114. Buda-Rafaila, învățătorul I. Spiridon (5/V 1885)
 115-122. Buhăești, plasa Stemnicul, învățătorul Gh. Galinescu (29/IV 1885)
 123-126. Ciortești, plasa Crasna, învățătorul D. Manoilescu (10/V 1885)
 127-140. Codăești, plasa Mijlocul, învățătorul V. Stan(?) (17/V 1885)
 141-144. Cosmești, plasa Stemnicul, învățătorul Gentimir (7/V 1885)
 145-148. Dănești, plasa Mijlocul, învățătorul V. Ionescu (VI 1885)
 149-156. Deleni, plasa Crasna, învățătorul Simionescu (28/V 1885)
 157-166. Doagele, plasa Racova, învățătorul A. Popovici (2/V 1885)

- 167-186. Dumăștei, plasa Fundurile, învățătorul V. Macovei (8/V 1885)
 187-192. Ferești, plasa Mijlocul, învățătorul I. Șuba(?) (7/V 1885)
 193-204. Gărceni, plasa Racova, preotul Mironescu
 205-214. Gărceni, plasa Racova, învățătorul D. Chirilovici (28/IV 1885)
 215-220. Ipatele, plasa Fundurile, învățătorul Băncescu (16/VI 1885)
 221-230. Ivănești, plasa Racova, învățătorul N. Bălăuț (13/V 1885)
 231-234. Laza, plasa Racova, învățătorul C. Marin (?) (26/IV 1885)
 235-244. Lipova, plasa Racova, învățătorul C. Teodorescu (24/IV 1885)
 245-254. Lipovățu, învățătorul I. Vasiliu (1/VI 1885)
 255-264. Mânjești, plasa Crasna, învățătorul T. Popescu (2/VI 1885)
 265-268. Miclești, plasa Crasna-Mijlocul, învățătorul Gh. Petru (1/V 1885)
 269-276. Mircești, plasa Mijlocul, învățătorul I. Demetriu (16/V 1885)
 277-284. Muntenii-de-jos, plasa Crasna, învățătorul I. Smarandescu (17/VII 1885)
 285-292. Negrești, plasa Fundurile, învățătorul N. Habar (1/V 1885)
 293-298. Poienești, plasa Racova, învățătorul I. N. Băbușeanu (6 V 1885)
 299-302. Șcheia, plasa Fundurile, învățătorul Dăscălescu (12/V 1885)
 303-306. Știoborâni, învățătorul M. C. Mândru (7/V 1885)
 307-318. Tangujei, plasa Fundurile, învățătorul Gh. Alesandrescu (17/V 1885)
 319-324. Telejna, plasa Mijlocul, învățătorul N. Băncescu
 325-334. Țibănești, plasa Fundurile, preotul I. Vasiliu (6/V 1885)
 335-342. Valea-Rea, plasa Mijlocul, învățătorul C. V. Danu (30/V 1885)
 343-366. Zăpodeni, plasa Mijlocul, învățătorul A. Ciureanu (1885)

LOCALITĂȚI FĂRĂ INDICAȚII PRECISE

- 368-369. Gh. Gh. Cojocaru (1/XI 1885)
 370-377. (1885)
 378-393. Gogoșul (jud. Dolj), preotul S. Băscescu
 394-399. Dirmănești, preotul L. Dobre (5/XI 1884)
 400-401. (Vânju-mare, jud. Mehedinți) Învățătorul P. Mihăileanu (18/X 1885)
 402-403. (Moldova) Preotul I. Bulan
 404-409. (Din Moldova)
 410-417. (Din Moldova) Învățătorul Gh. Botezat (29/V 1885)
 418-441. (Din Muntenia)
 442-449. (Din Moldova: Fălciu?) Învățătorul I. Michiu (29/IV 1885)

Vol. XVII. ARDEAL

- 2-5. Blaj (și alte regiuni), profesorul Alexiu Viciu (4/VI 1887)
 6-11. Clopotiva, cercul Hațeg, preotul Pop Avel Bociat (10/II 1885)
 12-45. Copăcelu, comitatul Făgărașului, învățătorul D. Popu (25/I 1885, 18/II 1886)
 46-53. Cugieru, învățătoarea Sofia Bria, născută Bărsan (31/I 1885)
 54-87. Hațeg, învățătorul N. Sânzianu (31/I 1886, 24/I 1885)
 88-113. Hațeg, învățătorul Paul Olteanu (1/III 1885)

- 114-131. Lisa (și alte sate), comitatul Făgărașului, învățătorii Gavril Popu și Ion Popu (3/II 1885)
- 132-137. Lodroman, liceanul Iosif Horațiu Lița (1/V 1878)
- 138-147. Mărgineni, comitatul Făgărașului, învățătorii N. Tr. Pop și Al. Crișan (30/I 1885)
- 148-161. Ohaba, comitatul Făgărașului, învățătorii Daniil Pandrea, I. Crișan, E. Crișan, I. Popa, Aureliu Timariu (31/I 1885)
- 162-222. Orlat, comitatul Sibiului, învățătorii R. Simu și N. Grancea (28/II 1886)
- 223-248. Orlat, comitatul Sibiului, învățătorul R. Simu (31/I 1885)
- 249-252. Ostrovul-mare, comitatul Hunedoarei, preotul Șt. Grațian și învățătorul Șt. Bojincă (?) (24/II 1885)
- 253-260. Păucenești, comitatul Hunedoarei, învățătorul D. Angeioni (4/III 1885)
- 261-265. Râu-de-mori-Suseni, Ostrovel-Gureni, Valea-Dilsii-Sibișel, preoții M. Iubașiu și I. Bernat (5/II 1885)
- 266-267. Sâncel, învățătorul I. Pop-Regănanul (13/VIII 1885)
- 268-295. Năsăud-Sângeorgiu, învățătorul Al. Pop (1878)
- 296-301. Scorei, comitatul Făgărașului, I. Georgescu (3/I 1885)
- 302-326. Cugieru, învățătorul Teodor Crișan (2/II 1885)
- 327-342. Jina (scris Sina), comitatul Sibiului, învățătorii I. Floca, I. Radu și I. Dobre (26/I 1885)
- 343-346. Spini, comitatul Hunedoarei, învățătorii Aron Munteanu și Gh. Chiriac (5/II 1885)
- 347-356. Țântari, comitatul Făgărașului, învățătorii Gr. D. Păltineanu, P. P. Danciu și I. Gavrilescu (6/I 1885)
- 357-384. Tohanul-vechiu, com. Făgărașului, învățătorii Șt. Josanu și Toma Simu (15/I 1885)
- 385-404. Vaidarecea, com. Făgărașului, învățătorii Arseniu P. Bunea, Sofronie Prună, Regina Bunea, Ioan Petrișor (5/II 1885)
- 405-408. Vestem, comitatul Sibiului, învățătorii V. Petrișor și N. V. Popu (3/II 1885)
- 409-420. Vețelu, Herepea, Vulceș și Caoni, comitatul Hunedoarei, învățătorul Augustin Dezan (1/II 1885)
- 421-430. Vistea-de-jos, com. Făgărașului, învățătorii G. Munteanu, N. Stanciu și I. Popu-Borzea (26/I 1885)
- 431-464. Voila, învățătorii G. Dobrinu, Sofia Gila și I. Muntean
- 38-57. Bucova, învățătorul Dim. Receanu (26/I 1885)
- 58-64. (Mai ales) Orăștie, E. Ordeanu (12/I 1888)
- 65-84. Făget, avocatul Dionisie Pașcuțiu (18/I 1885)
- 85-101. Gârceiu, comitatul Sălajiu
- 102-107. Grădiște, cercul Hateg, învățătorul N. Trimbiționiu (3/III 1885)
- 108-133. Lipova, Banat, Iuliu Tuducescu (8/XI 1892)
- 134-221. Maidan, comit. Caraș-Severin, învățătorul Sofroniu Liuba (16/I, 9/II, 14/III 1885; 5/IX 1885; 25/II, 2/III 1887; III 1890)
- 222-237. Șugatag, comitatul Maramurăș, parohul-vicar Titu Bud (4/XII 1889)
- 238-255. Nevrincea, comitatul Caraș-Severin, învățătorul P. Pinteș (29/I 1885)
- 256-257. Oravița, protopopul A. Ghidu (28/I 1885)
- 258-265. Orșova și Mehadia
- 266-273. Srediștea-mică, lângă Vârșeț, Banat, preotul Mihaiu Juica (17/XII 1884)
- 274-281. Timișoara, parohul G. Traila
- 282-286. Teregova, comitatul Caraș-Severin, preotul I. Bombăciță
- 287-292. Tincova, comit. Caraș-Severin, preotul Dionisie Popoviciu (10/I 1885)
- 293-296. Vermeș, comit. Caraș-Severin, învățătorul Paul Munteanu (31/I 1885)
- 297-318. Vișagu, comitatul Caraș-Severin, Bobâlna și Baia-de-Criș, amândouă în comit. Hunedoarei, parohul Liviu Iancu (1/III 1885)

b.) *Alte Comunicări:*

- A. BANCIU = Comunicat de dl. A. Banciu (profesor în Brașov), din Săliște, în Transilv.
- A. COCA = Comunicat de dl. Dr. A. Coca (avocat în Sasca-montană), din cercurile Oravița și Sasca-montană, în Banat.
- A. TOMIAC = Comunicat de dl. Aron Tomiac (student), din Vicovul-de-sus și Straja, în Bucovina
- DRAGU = Poezii populare inedite din Vâlcea, comunicate de dl. Dragu.
- G. NISTOR = Comunicat de d-l. G. Nistor (student în Cernăuți), din Vicovul-de-sus, în Bucovina.
- G. TOFAN = Comunicat de dl. G. Tofan (profesor în Cernăuți), din Bilca, în Bucovina.
- I. CORBU = Comunicat de dl. I. Corbu (funcționar, în Bistrița), din Zagra, lângă Năsăud, în Transilv.
- I. GRĂMADĂ = Comunicat de d-l. I. Grămadă (student în Viena), din Zaharești, în Bucovina.
- I. IONESCU = Comunicat de dl. I. Ionescu din Șișești, în Mehedinți.
- I. NANDREȘ = Comunicat de dl. I. Nandreș (student în Viena), din Mahală, în Bucovina.
- I. PANȚU = Comunicat de dl. I. Panțu (profesor în Brașov), din Brașov.
- I. PAVELESCU = Comunicat de dl. I. Pavelescu (profesor în București), din Ilfov.
- LIUBA = Comunicat de dl. S. Liuba (învățător pensionat), din Maidan, comit. Caraș-Severin, în Banat.
- MARIAN = Comunicații de S. Fl. Marian, în cea mai mare parte din Bucovina.
- S. POPESCU = Comunicat de dl. Ștefan Popescu (pictor), din părțile Buzăului.

Vol. XVIII. BANAT ȘI UNGARIA

- 2-9. Bănat-Comloș, comitatul Torontal, parohul Laurian Luca (12/I 1885)
- 10-23. Bărseul-de-jos, Sălajiu, Ungaria, preotul Emiliu Bran (7/II 1889)
- 24-31. Borlova, lângă Caransebeș, preotul Mihail Dragalina (30/I 1885)
- 32-37. Bouțariul-de-jos și de-sus, preotul Andrei Ionaș și preotul Andrei Pop Bociat (9/II 1885)

La PRESCURTĂRI:

(Agron.)	= Agronomie.
(Antic.)	= Antichitate.
A.-U.	= Austro-Ungaria.
(Băieș.)	= băieșag (= exploatare de mine).
(Biol.)	= Biologie.
(Bis[er].)	= Biserică, termin bisericesc.
(Căș.)	= Cășărit.
comb. de suf.	= combinație de sufixe.
comp.	= compus, compoziție.
doc. s. DOC.	= document.
(Fonet.)	= Fonetica.
gent.	= „gentilicia“ (Suf. gent. = sufix prin care se derivă numiri de popoare, de cetățeni, s. de familie, din nume locale.)
(Ingin.)	= Inginerie.
(Ist.)	= Istorie.
l.	= lângă.
(Lân.)	= Lânărie.
(Legăt.)	= legătorie de cărți.
loc. adj.	= locuțiune adjectivală.
(Măc.)	= Măcelărie.
(Mec.)	= Mecanică.
(Milit.)	= Termen militar.
ms. s. MS.	= manuscris.
(Numism.)	= Numismatică.
(Păst.)	= Păstorit.
(Petrogr.)	= Petrografie.
p. hiperb.	= prin hiperbolă.
p. gener.	= prin generalizare (a înțelesului).
p. restr.	= prin restricțiune (a înțelesului).
pronunț.	= pronunțarea.
s.	= sau.
ș. d.	= și derivatele.
(Silv.)	= Silvicultură.
ș. u.	= și următoarele.
s. v.	= subț vorba (respectivă), vezi cuvântul de care e vorba.
(Tehnol.)	= Tehnologie.
(Telegr.)	= Telegrafie.
(Turnăt.)	= Turnătorie.
Ung.	= Ungaria (ținuturile românești din Ungaria).

La ÎNDRUMĂRI GRAMATICALE:

D. Accentul și despărțirea silabelor.

Cuvintele care n'au accent în titlul articolului sânt sau monosilabe, d. e. **BACIU** pronunțat *bač*, **BAIU** = *baiă*, sau (mai rar) sânt cuvinte care în limba literară au accent variabil, d. e. **ARIPĂ**: *aripă* și *aripă* (în care caz cele două accentuări se vor notă în parantezele finale) sau (mai rar) cuvinte al căror accent nu-l știm, d. e. **BALBAȘ**.

Precum a trebuit să admitem că cetitorii acestui dicționar cunosc gramatica limbii române și de aceea ne-am mărginit a cită numai formele „neregulate“ ale declinării și conjugării, tot astfel presupunem că cel ce ia în mână această operă va ști să redea în mod corect prin sunete cuvântul ce-l vede ortografiat. De aceea, nu însemnăm pronunțarea cuvintelor decât în cazuri excepționale, cu deosebire atunci când ar putea fi cineva în nedomirire asupra despărțirii în silabe. Ne fiind admisă în ortografia noastră trema (·), am însemnat în parantezele colțuroase de la sfârșitul articolelor pronunțarea acelor cuvinte în care urmează imediat două sau mai multe vocale ce nu formează diftongi sau trifongi, d. e. la cuvintele *făurar*, *teatru*, *făină*, *viață* — nefiind admisibilă scrierea *făurar*, *făină*, *viață*, *teatru* — se înseamnă: „Pronunț. fă-u-, te-a-“, etc.

Prin urmare, când nu se relevază pronunțarea unui cuvânt, aceasta înseamnă că vocalele ce urmează una după alta formează diftongi și trifongi obișnuiți în limba română: *lupoaică* se va ceti deci trisilab (cu trifongul *-oi-*), etc.

La cuvintele-de-titlu compuse, accentul ascuțit arată accentul principal, iar cel grav accentul secundar al cuvântului.

La ÎNDRUMĂRI ORTOGRAFICE:

Când un cuvânt scris cu *ea* nu se va găsi în Dicționar, să se caute sub *ia*.

Când un cuvânt scris cu *ia* nu se va găsi în Dicționar, să se caute sub *ea*.

Când un cuvânt scris cu *ch* sau *k*, *th*, *ph* nu se va găsi în Dicționar, să se caute sub *c* sau *h*, *t*, *f*.

Ne fiind fixate definitiv de Academia Română toate normele ortografiei noastre, notăm aici că în acest Dicționar se urmează cu privire la *ea* și *ia*, la *e* și *ie* și la *s* și *z* următoarele reguli:

a.) Scriem *ia*, nu *ea*, de câte ori în celelalte forme ale cuvântului acest diftong se schimbă în *ie* (*piatră-pietre*, *piară-pier*), la începutul cuvintelor (*iară*; excepție *ea*, femininul de la *el*, spre deosebire de interj. *ia* și de a treia persoană de la *a lua*), iar în dezințele verbale, după vocale (*trebuieă*, *bănuială*)*. Încolo scriem *ea* (*ceară*, *cheamă-chem*, *vedea*, *auzea*).

b.) La începutul cuvintelor (afară de formele pronumelui *el* și ale verbului *a fi*: *este*, *eram*, etc.), după vocale (afară de sufixul verbal *-esc*) și când în alte forme flexionare apare în locul lui *ie* diftongul *ia* (cfr. punctul a.), scriem totdeauna *ie*, iar nu *e*: *iepure*, *taie*, *nevoie*, *Ploiești*, *pierd* (*piardă*), etc.

c.) Ca întâiul element al unui grup de consonante, scriem totdeauna *s* în loc de *ș*, când urmează consonantele fonice *b*, *d*, *g* (*șbier*, *șdruncin*, *șgăriu*), afară de cazurile când *s* aparține unui prefix simțit ca atare în limbă (*desbracă*: *îmbracă*, *desdoi*: *îndoi*, *desgrăd*: *îngrăd*). Înainte de *l*, *m*, *n*, nefiind stabilită ortoepia cuvintelor, nu putem nici noi urmă o regulă, ci vom hotări în fiecare caz, după pronunțarea cea mai obișnuită.

La SEMNE CONVENȚIONALE:

Când într'o citațiune găsim parantezele colțuroase [], literele, cuvântul s. cuvintele din ele au fost adăogate de noi spre a înlesni înțelesul cuvântului ori al frazei sau spre a-i da o construcție corectă; în parantezele rotunde () se închid literele sau cuvintele de prisos din exemplul autorului sau se explică înțelesul cuvântului după care urmează.

În transcrierea fonetică a cuvintelor am urmat normele în general admise în filologia romanică. Mai adesea întâlnim consonantele muiate *h*, *l*, *s*, *z*, *t*, *d*, apoi *g*, un sunet apropiat de al nostru *ă*.

N.B. Cifrele ^{1,2} etc., puse sus la dreapta unui cuvânt, arată dacă e vorba de întâiul, al doilea, etc. dintre mai multe cuvinte cu aceeași formă (omeotropi); d. e. v. arină² însemnează: vezi pe al doilea dintre cuvintele arină din acest Dicționar.

Literele ^a și ^b, puse sus la dreapta unui număr care arată pagina, însemnează coloana întâia (^a) sau a doua (^b) a acelei pagine.

La citatele din poezii, cuvântul cu literă mare, când n'ar trebui scris astfel după obișnuitele reguli ortografice, arată începutul unui vers.

* Această regulă din urmă n'a fost urmată de la începutul Dicționarului.

În textul Dicționarului sânt de făcut următoarele

ÎNDREPTĂRI ȘI ADAOSE:

La pag. 3^a, înainte de cuvântul-de-titlu *abandon*, adaogă: **ABALGI-BĂȘA** † s. m. v. balgi-bașa, **ABÂNĂT** s. a. v. hânăt².

La pag. 5^a, înainte de cuvântul *abilitate*, adaogă: **ABILITĂ** vb. I^a (ș. d.) v. habilită ș. d.

La pag. 6^b, rândul 23, adaogă după *iabraș*: cfr. cabraș.

La pag. 9^b, la cuvântul *abușile*, trebuie buș, în loc de bușe.

La pag. 11^a, la traducerea cuvântului *acasă*, trebuie *maison*, în loc de *maison*; rândul al 8-lea de jos, trebuie GCR. în loc de CGR.

La pag. 12^b, la cuvântul *acău*, trebuie pus accentul: **ACĂU**.

La pag. 13^b, rândul din urmă, trebuie *accessibilitas* în loc de *accessibilitas*.

La pagina 15^b, la cuvântul *aceră*, exemplul de sub 3° trebuie trecut sub 1°, cu înțelesul de „stau la pândă, pândesc ceva“ (com. A. COCA); la traducere trebuie adaogă, sub 1°: *Guetter, épier, être à l'affût*, iar sensul 3° trebuie șters.

La pagina 29, la cuvântul *adânc*, trebuie pus accentul: **ADÂNC**.

La pag. 34^a, rândul al 2-lea, trebuie *Întru'n*, în loc de *Întru'n*.

La pagina 35, la cuvintele *adaptă* și *adaptabil*, e pus greșit accentul: trebuie **ADAPTĂ** și **ADAPTĂBIL**.

La pagina 37, la cuvântul *ademană*, ultimul alineat trebuie înlocuit astfel: — Din ung. *adomány*, „donățiune, ofertă“. LACEA. Asemenea la cuvântul *ademeni* (accentul greșit; trebuie **ADEMENI**): — Derivat din *ademană*; înțelesul primitiv a fost „a atrage (pe cineva) prin donățiuni“. LACEA.

La pag. 38^a, rândul al 11-lea de jos, trebuie: Alipire, în loc de: Alilipire.

La pag. 40^b, rândul al 3-lea și al 17-lea, trebuie CCR., în loc de CCH.

La pag. 43^b, rândurile 22 și 33 de jos, trebuie *surtout*, în loc de *sourtout*.

La pag. 46^a, la cuvântul *adoi*, trebuie: IV^a, în loc de: II^a; la traducerea cuvântului *adoire*, trebuie *Répétition*, în loc de *Répétition*.

La pag. 48^b, rândul întâiu, trebuie *Conduire*, în loc de *Conduir*.

La pagina 49^a, șirul al 2-lea de jos și 49^b, rândul întâi de sus, trebuie *rappeler*, în loc de *rappeller*.

La pag. 51^b, rândul al 29-lea, trebuie *recueilli* în loc de *recuelli*.

La pag. 54^b, la traducerea cuvântului *aer*, trebuie *voile* în loc de *voille*.

La pagina 55, la etimologia cuvintelor *aerografie*, *aerolit*, *aerometru*, *aeronaut* și *aerostat*, trebuie pretutindeni *ἀήρ*, în loc de *ἀήρ*.

La cuvântul *aeroplan*, definiția dată trebuie înlocuită cu aceasta: Aparat automotor și mai greu decât aerul, cu ajutorul căruia se încearcă a se imita zborul pasărilor, mașină de zburat.

La cuvântul *aerostatică*, înțelesul dat rămâne ca 1° și trebuie adaogă încă: 2°. (Fizic.) Teoria echilibrului corpurilor gazoase.

La pag. 56^a, la traducerea cuvântului *afând*, trebuie *épais*, în loc de *epais*.

La pag. 58^a, înainte de *afazic*, adaogă: **A-FĂTĂ** adj. invar. v. fătă.

La pag. 59^a, la etimologia cuvântului *afet*, adaogă după *La(f)fet(t)e*: grec. *αφένος*.

La pag. 59^b, rândul întâi, trebuie *adj.*, în loc de *s. m.*

La pag. 60^a, la cuvântul *afiniș*, trebuie pus *afin*¹, în loc de *afin*.

La pag. 62^a, rândul al 4-lea de sus, trebuie adaogă P. 29 după CREANGĂ.

La pag. 62^b, la definiția cuvântului *aftă*, trebuie „membranele“, în loc de „membrele“.

La pag. 66^b, la traducerea cuvântului *ageamiu*, trebuie *inexpérimenté*, în loc de *inexperimenté*.

La pag. 67^a, rândul al 9-lea de jos, trebuie *privința*, în loc de *privuița*.

La pag. 68^b, la cuvântul *agești*, adaogă la sfârșit: cfr. gistrul.

La pagina 69^b, la cuvântul *agialăc*, trebuie adaogă un v. înainte de *hagialăc*.

La pag. 72^b, rândul al 3-lea, trebuie: Făget, în loc de: Frăget.

La pag. 77^a, la traducerea cuvântului *aieve*, trebuie *positivement*, în loc de *postivement*.

La pag. 78^a, la cuvântul *ait*, adaogă la sfârșit: Cfr. haide.

La pag. 80^b, la traducerea cuvântului *ajunge*, trebuie adaogă 2° după *se (re)joindre*.

La pag. 81^b, rândul al 4-lea, trebuie: vorba, în loc de: vorbă.

La pag. 85^a, rândul al 44-lea, trebuie *Să*, în loc de *să*.

La pag. 86^a, rândul al 2-lea de jos, trebuie *ajutător*, în loc de *ajuător*.

La pag. 88^b, rândul întâiu de sus, trebuie Meyer-Lübke, în loc de Mayer-Lübke.

La pag. 93^b, rândul al 7-lea de jos, trebuie *cu*, în locul lui *de*.

La pag. 94^b, rândul 21 de jos, adaogă la sfârșit: cfr. sârb. *bijela nêtelja*, idem.

La pag. 97^a, la etimologia cuvântului *albeață*, adaogă la sfârșit: și paleosl. *bělbmo* „לבבא, Star am Auge“, rus. *bělbmo* „Star“, rut. *b'il'mo* „Star“.

La pag. 97^b, rândul al 24-lea de jos, la *alb* I, 3°, trebuie *de*, în loc de *des*.

La pag. 99^a, rândul al 17-lea, după *zbărnaît*, adaogă: *bornăit*.

La pag. 99^b, rândul al 3-lea și la pag. 100^a, rândul al 5-lea, trebuie *petite*, în loc de *petit*.

La pag. 103^a, după cuvântul *alcool*, trebuie *s. a.*, în loc de *s. n.*

La pag. 104^a, rândul al 4-lea de la cuvântul *aldan*, trebuie *numele*, în loc de *numelele*.

La pag. 109^b, la traducerea cuvântului *alergă*, rândul al 5-lea, trebuie *Errer*, în loc de *Érrer*.

La pag. 111^b, la traducerea cuvântului *ales*, trebuie *délimitation*, în loc de *delimitation*; rândul al 23-lea de jos, trebuie *préférable*, în loc de *préférable*.

La pag. 112^a, la traducerea cuvântului *ales*, trebuie *délimité*, în loc de *delimité*.

La pag. 116^b, rândul al 5-lea, trebuie *tempérer*, în loc de *temperer*.

La pag. 117^a, trebuie șters întreg articolul **ALINC**, Cuvântul acesta nu există. A fost cetit greșit, în loc de *alnic* (v. pag. 120^a).

La pag. 119^b, etimologia cuvântului *alivanta* trebuie îndreptată în: — Formă stălcită din fran. en *avant!* „înainte!“

La pag. 120^a, rândul 13, trebuie șters cuvântul *cel*, iar în rândul 14 trebuie *de*, în loc de *din*.

La pag. 120^b, rândul al 31-lea, trebuie pus HR. după ȘINCAI.

La pag. 124^b, înainte de *altar*, adaogă: **ALTÂN** s. a. v. balcon.

La pag. 126^a, rândul al 16-lea, trebuie *bârneață*, în loc de *băreacă*.

La pag. 128^a, rândul al 7-lea, trebuie *În*, în loc de *n*.

La pag. 131^a, la traducerea cuvântului *amă*, trebuie *vérité*, în loc de *verité*.

La pag. 133^a, rândul al 7-lea, trebuie *Miséricorde*, în loc de *Misericorde*.

La pag. 136^a, rândul al 25-lea, trebuie: H, în loc de: N.

La pag. 139^a, rândul al 3-lea de jos, trebuie *véhément*, în loc de *vehément*.

La pag. 144^a, rândul al 8-lea de jos, trebuie *mélanger*, în loc de *melanger*.

La pag. 146^a, la traducerea cuvântului *amețeală*, trebuie *infantile*, în loc de *enfantine*.

La pag. 150^a, rândul întâiu de sus, trebuie *Monumente*, în loc de *Monumentele* și *neasemuită*, în loc de *nesămuită*.

La pag. 152^a, la cuvântul *amoniac*, trebuie *s. a.*, în loc de *s. n.*

La pag. 153^a, la traducerea cuvântului *amorți*, trebuie *hébété*, în loc de *hebeté*.

La pag. 155^b, rândul al 11-lea, trebuie *jeune*, în loc de *jeune*.

La pag. 164, la cuvântul *anatimisi*, trebuie pus accentul: **ANATIMISÍ**.

La pag. 172^b, rândul din urmă, trebuie, *ἀνωμαλός*, în loc de *ἀνωμαλός*.

La pag. 174^a, rândul al 25-lea de jos, trebuie *avant-bras*, în loc de *avantibras*.

La pag. 176^b, trebuie adăogat la *anticărie* alineatul: — Derivat din *anticar*, prin suf. abstr. loc. *-ie*.

La pag. 184^a, rândul al 34-lea de jos, trebuie: *compoziție*, în loc de: *compozițe*.

La pag. 186^a, rândul al 17-lea de jos, trebuie: **HEM.**, în loc de: **HEH.**

La pag. 188^b, rândul al 6-lea, trebuie: *éventail*, în loc de: *eventail*.

La pag. 189^a, rândul penultim de la *apărea*, trebuie **III**, în loc de **II**.

La pag. 192^a, rândul întâi, trebuie: *privința*, în loc de: *privița*.

La pag. 193^a, la traducerea cuvântului *apestire*, trebuie *délai*, în loc de *delai*.

La pag. 199^a, rândul al 13-lea, trebuie: *foarte*, în loc de: *forte*.

La pag. 201^a, rândul cel din urmă, trebuie: *Atribut*, în loc de: *Aribut*.

La pag. 207^b, după **APROBATÍV** trebuie adaos: **,-Ă**.

La pag. 213^a, rândul al 20-lea, trebuie: *kräftig*, în loc de: *Kräftig*.

La pag. 222^b, rândul al 23-lea, trebuie: *là*, în loc de: *la*.

La pag. 226^a, rândul 32-33, trebuie *Păstorii... zăresc din depărtare Ivindu-se pe munte o naltă arătare*, în loc de *Păstorii Zăresc din depărtare Ivindu-se pe munte O naltă arătare*.

La pag. 231^a, după cuvântul **ARCÁT**, **-Ă**, trebuie adaos: *adj.*

La pag. 232^a, la traducerea cuvântului *arcuit*, trebuie *cambré* în loc de *cambre*: în exemplul citat la *arculeț*, trebuie *păsărele* în loc de *păsările*; în rândul al 28-lea de jos, trebuie: *vioara*, în loc de: *vioară*.

La pag. 234^b, rândul al 6-lea, trebuie adaos: *à*, după *ou*.

La pag. 235^b, rândul al 17-lea, trebuie: *Derivat*, în loc de: *Drivat*.

La pag. 236^b, rândul al 18-lea de jos, trebuie **IONNESCU**, în loc de **IONNESCU**.

La pag. 237^b, după cuvântul **ARESTÁ**, trebuie șters *s. f.*

La pag. 240^a, rândul al 3-lea, trebuie *Tanné*, în loc de *Tanne*.

La pag. 242^b, la cuvântul *argintă*, în rândul întâi, trebuie: *a suflă*, în loc de: *sufflât*.

La pag. 244^a, la etimologia cuvântului *argon*, trebuie *-ή, -όν*, în loc de *-α, -ον*.

La pag. 246^a, rândul al 14-lea, trebuie *Romanilor*, în loc de *Ramanilor*.

La pag. 247^b, la traducerea cuvântului *arhierie*, trebuie *prétature*, în loc de *prelature*.

La pag. 248^a, la etimologia cuvântului *arhimandrie*, trebuie **TDRG.**, în loc de **DDR.G.**

La pag. 249^b, rândul al 10-lea de jos, trebuie *ἀρχοντος*, în loc de *ἀρχοντας*.

La pag. 250^a, la traducerea cuvântului *arhondărie* trebuie *l'hebergement*, în loc de *l'hebergement*.

La pag. 258^b, rândul al 18-lea de jos, trebuie **TDRG.**, în loc de **DDR.G.**

La pag. 260^a, la traducerea cuvântului *armăsărel*, trebuie *chariot* în loc de *charriot*.

La pag. 262^b, la cuvântul *arminturi*, trebuie: *Armata*, *oști*, în loc de: ?

La pag. 266^b, rândul al 7-lea de jos, trebuie adăogat **P. după ALECSANDRI**.

La pag. 268^b, rândul întâiu, trebuie *Brulé*, în loc de *Brüle*.

La pag. 275^a, după **ARTÍSTIC**, **-Ă** *adj.*, trebuie adăogat: *adv.*; înainte de cuvântul-de-titlu *artorisî* trebuie adăogat **ARTOI** vb. **IV^a v. fărtoî**.

La pag. 278^b, rândul al 24-lea, trebuie: *A se năpusti*, în loc de: *A se a năpusti*.

La pag. 288^b, la cuvântul *asasinat*, trebuie: *împlinit*, în loc de: *împlinit*.

La pag. 294^a, rândul al 23-lea, trebuie *imblăm*, în loc de *umblăm*.

La pag. 297^b, rândul al 16-lea de jos, trebuie: în *Banat*, în loc de: *n Banat*.

La pag. 298^a, rândul al 19-lea de jos, trebuie: *Învățară*, în loc de *Învățătura*.

La pag. 299^b, la traducerea cuvântului *aselghicesc*, trebuie *débauché*, în loc de *debauché*.

La pag. 301^a, rândul al 16-lea de jos, trebuie *jărtăvnicului*, în loc de *părtăvnicului*.

La pag. 301^b, rândul al 12-lea de jos, trebuie pus accentul: **ASÉMENE(A)**.

La pag. 304^a, rândul al 36-lea de jos, trebuie *décret* în loc de *decret*.

La pag. 307^a, trebuie pus accentul: **AȘEZĂ-MĂNT**.

La pag. 322^a, rândul al 19-lea de jos, trebuie adăogat **C. după SEVASTOS**.

La pag. 327^a, rândul al 9-lea, trebuie *așteapt'*, în loc de *astept'*.

La pag. 337^b, rândul al 23-lea, trebuie *trista*, în loc de *trsita*; rândul al 39-lea, trebuie *gândurile*, în loc de *geândurile*; rândul al 40-lea, trebuie *Ferește*, în loc de *Frește*.

La pag. 340^b, rândul al 9-lea, trebuie **1814**, în loc de **1816**; rândul al 10-lea, trebuie adăogat **N. după BELDIMAN**.

La pag. 341^a, rândul al 6-lea, trebuie *asurzită*, în loc de *azurzită*; în rândul al 10-lea de jos, trebuie *lună*, în loc de *lună*.

La pag. 342^b, rândul al 28-lea, trebuie *avânt eroic*, în loc de *avânter oic*.

La pag. 345^b, la traducerea cuvântului *atârnat*, trebuie *attaché*, în loc de *attache*; în rândul al 31-lea de jos și al 18-lea de jos, trebuie **P. după ZANNE**.

La pag. 355^b, la etimologia verbului *ațintă*, trebuie *țintă* în loc de *țintă*.

La pag. 358^a, la traducerea cuvântului *atocmat*, trebuie *amené*, în loc de *amemé*.

La pag. 363^a, rândul al 16-lea de jos, *vă* trebuie lăsat afară, iar după: *Au nu hulesc...?* trebuie adăogat: **BIBLIA (1688)**.

La pag. 363^b, rândul al 2-lea de jos, trebuie: *plasti* în loc de: *plasti!*

La pag. 365^a, rândul al 5-lea de jos, trebuie **C. după MARCOVICI**.

La pag. 369^b, rândul al 33-lea, trebuie adăogat după *tartalac*: *cfr. boicuș, rumez*.

La pag. 379^b, rândul al 12-lea, trebuie *numai*, în loc de *nu mai*.

La pag. 382^b, rândul al 35-lea, trebuie *număr*, în loc de *numai*.

La pag. 383^b, rândul al 28-lea, trebuie pusă trăsura de unire între *voulez* și *vous*.

La pag. 385^a, rândul al 8-lea de jos, trebuie *răspunde*, în loc de *răspunse*; rândul al 7-lea de jos, după **ALECSANDRI, P.** trebuie adăogat încă un **P.**

La pag. 385^b, rândul al 17-lea, trebuie *Și*, în loc de *Sî*; rândul al 11-lea de jos, trebuie *pus* semnele citației după *mulți*.

La pag. 389^a, rândul al 9-lea de jos, trebuie des-părțit cuvântul *Prunul* de *se*.

La pag. 392^b, la etimologia lui *asil* după grec. *ἀσλος* trebuie „loc, în loc de „lo.

La pag. 403^a, rândul al 11-lea de sus, trebuie despărțit *place* de *a*.

La pag. 404^a, trebuie pus accentul: **BĂBÉT**.

La pag. 408^a, rândul al 29-lea de jos, trebuie despărțit *ne* de *strică*.

La pag. 409^b, rândul din urmă, trebuie *băcsi*, în loc de *bacsi*.

La pag. 411^b, rândul al 27-lea de jos, trebuie adăogat fășcută după balercuță.

La pag. 414^a, rândul al 22-lea, trebuie: *acesta*, în loc de: *aceasta*.

La pag. 416^a, în rândul al 5-lea de la cuvântul *bădiuluș*, trebuie: *bădic* (ă), în loc de: *bădi* (că).

La pag. 416^b, în rândul al 11-lea de la traducerea cuvântului *băgă*, trebuie: *dans...*, în loc de: *dan...s*.

La pag. 417^a, rândul al 45-lea de sus, trebuie *Nu-și*, în loc de *Nuși*.

La pag. 418^b, rândul al 47-lea, trebuie: *inchisoare*, în loc de: *inchsoare*.

La pag. 424^b, rândul al 8-lea de jos, trebuie: *cuprinse*, în loc de: *cuprinsă*.

La pag. 425^b, rândul al 8-lea de jos, trebuie: *vornicul*, în loc de: *vornicului*, în rândul al 7-lea de jos, trebuie: *postelnicului*, în loc de: *postelnicul*, iar în rândul din urmă trebuie: *s'au găsit*, în loc de: *s'augăsit*.

La pag. 429^b, rândul al 20-lea de jos trebuie adăogat la sfârșit: cfr. *fecior II*.

La pag. 430^b, șterge cele cuprinse în parentezul din rândurile 17-19. Cuvintele *buibălău*, *buibeleu* trebuie despărțite de *baibarac*; v. pentru acestea, pag. 679^b.

La pag. 433^b, rândul al 20-lea de jos, trebuie: *l'occupation*, în loc de: *l'occupation*.

La pag. 436^b, rândul al 17-lea și al 18-lea de sus, trebuie ștearsă forma *băigui*, care se găsește într'adevăr în izvorul citat, dar, după informații ulterioare luate chiar de la autor, e în șez. o greșală de tipar, în loc de *băigui*.

La pag. 437^a, rândul al 2-lea de jos, trebuie: *Plur. -ituri*, în loc de: *-itură*.

La pag. 439^a, rândul al 44-lea și urm. trebuie: *Crișmă cui îi place, boii'n jug baim nu-i face* [=bețivul n'are grija boilor, fiindcă nici nu-i are: din pricina beției ajunge sărac, își vinde boii.] (Vașcău-Bărăști, comit. Bihor) ap. ZANNE, etc.

La pag. 440^a, rândul al 22-lea de jos, după *boj-băi vb. IV^a*, trebuie adăogat: *Scris și bășbăi vb. IV^a CIHAC, II 15; BARONZI, L. P. I 100/.*

La pag. 442^b, rândul al 24-lea de jos. trebuie: *fiind*, în loc de: *fiind*; rândul al 18-lea de jos, trebuie: *HODOȘ, P. P.*, în loc de: *ibid*.

La pag. 444^a, la traducerea lui *bălăbănire*, rândul al 3-lea, trebuie: *bien du mal*, în loc de: *bien de mal*.

La pag. 448^a, la traducerea lui *bălan*, rândul al 2-lea, trebuie: *donné*, în loc de: *donnée*.

La pag. 451^b, trebuie pus accentul: **BĂLĂURÉL**.

La pag. 452^a, rândul al 28-lea, trebuie: 177, în loc de: 171; rândul al 5-lea de jos, trebuie: *strâmbă*, în loc de *strâmba*.

La pag. 453^a, rândul al 11-lea, după BRÂNDZĂ, trebuie FL. în loc de: PL.; rândul al 12-lea, după GRECESCU, trebuie FL., în loc de: PL.

La pag. 454^a, rândul al 51-lea de sus, trebuie *bolesu*, în loc de: *bolesu*.

La pag. 459^a, rândul al 11-lea de jos, trebuie: *mof(uri)*, în loc de *mof(turi)*; rândul al 4-lea de jos, trebuie: *bavarder*, în loc de: *ba arder*.

La pag. 459^b, rândul al 30-lea de sus, trebuie: *bol-mesești*, în loc de: *bolmoșești*.

La pag. 460^a, rândul al 3-lea de sus, trebuie: *vb.*, în loc de: *v. b*.

La pag. 460^b, rândul al 10-lea de jos, după *băl-moși* trebuie: *vb.*, în loc de: *ob*.

La pag. 462^b, rândul al 35-lea de sus, trebuie: *creștetul*, în loc de: *crestetul*.

La pag. 463^a, rândul al 28-lea de jos, trebuie despărțit *fie* de *lui*.

La pag. 468^a, la *bălticeă*, trebuie șters *v.*, și pus după *s. f*.

La pag. 477^b, rândul al 11-lea, trebuie JAHRESBER., în loc de JAHRESBR.

La pag. 498^a, rândul al 19-lea de jos, după ȘIO. trebuie adăogat: cfr. *burdac*; la rândul al treilea de jos, trebuie adăogat la sfârșit: **BĂRDĂOĂSĂ** s. f. v. *burduhos*.

La pag. 498^b, trebuie adăogat înainte de cuvântul-de-titlu *bărdoiu*: **BĂRDIZAN** s. a. v. *burduhan*.

La pag. 503^b, trebuie adăogat înainte de cuvântul-de-titlu *bărță*: **BĂRTĂ** s. f. (Anat.) v. *hurtă*.

La pag. 561^b, rândul al 29-lea de jos, în loc de *-a-l*, trebuie: *-al*.

La pag. 562^b, rândul al 8-lea, în loc de *De-a ~*, trebuie: *De-a ~ le*.

La pag. 569^a trebuie *biseriuce*, în loc de *bese-riuce*.

La pag. 572^a, la cuvântul *blagoboreș*, trebuie adăogat la sfârșit: Cfr. *bogoboreș*.

La pag. 572^b, la cuvântul *blagoiavlenie*, trebuie adăogat la sfârșit: Cfr. *bogoiavlenie*.

La pag. 582^b, rândul al 19-lea, trebuie *blagodarjĕ*, în loc de *blgodarjĕ*.

La pag. 586^b, la cuvântul *boarfe*, trebuie adăogat la sfârșit: Cfr. *borfe*.

La pag. 604^b, la etimologia lui *bojorăță*, trebuie *bazarozsa*, în loc de *bazsarozsa*.

La pag. 607^a, rândul al 13-lea de sus, trebuie: *ascuzători*, în loc de: *ascuzători*.

La pag. 617^b, rândul al 10-lea de jos, după *borgeac* trebuie adăogat: *, burceag*.

La pag. 619^a, rândul întâiu, după *bordeiu* trebuie adăogat: și *burduf*. După aceea adaogă: **BORDUȘI** vb. IV^a v. *burduși*.

La pag. 634^b, înainte de **BOZMĂ** trebuie adăogat: **BOZINĂR** † s. a. v. *buzunar*.

La pag. 640^b, rândul al 15-lea de jos, după *brânișor*, trebuie adăogat: *, burnețe*.